

רצוני הן המצותן
(ב) וכן מצינו במקום אחר

שפט

ויקרא כג אמר

אונקלוס

יֹאכֵל לְאִתּוֹתֵיהֶם מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר אֲנִי
יְהוָה: ^א וְשִׁמְרַתֶם מִצְוֹתַי וְעֲשִׂיתֶם
אֹתָם אֲנִי יְהוָה: ^ב וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת־
שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם:
^ג הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
לְהִיּוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: פ

לקם בהיר

רש"י

עז) ר"ל אין פירושו כמשמעו שמשמעו זמן אכילת חודה, ואפילו לפי ד"א שאין פ"י לרזונם שמהיה לכם לרזון ואינם מקושרים ב' הכתובים, אעפ"כ זה דאי שפ"י ביום ההוא על מנת ביום ההוא (מ"ל), ועיין פ"י לו ופ"י קדושים, ושם מפורש יותר: עז) כלומר שמור אותם על ידי לימוד שלא חשכתם, וכן אמר שלמה המלך ע"ה (משלי כ"ב י"ח) כי נעים כי תשמרם בנצטק יכונן יחדיו על שפתך, ובעירובין נ"ד. אמר רבי אמי אימתי דברי תורה נעים בזמן שחשמרם בנצטק ואימתי חשמרם בנצטק בזמן שיכונן יחדיו על שפתך (רא"ם), ועוד כי הלימוד נריך להיות דוקא כדי לשמור, לזה קרא המשנה והלימוד שמירה (מ"ל): עט) כי זה הוא חילול השם במלא מובן המלה כשאיש ישראל עובר על לאו בשאט נפש: פ) פ"י אם כבר אמר ולא תחללו שפירושו לא תעשו שום עבירה, א"כ מה עוד יכול לעשות לקיים ונקדשתי: פא) פ"י מה שאמרתי שאל תעבור על דברי הוא עד כדי כך שלא די שלא לחלל אלא גם קדש שמי במסירת נפש: עה) והיו עשרה, כמו כן חוק בני"י זה כשיש שם עשרה ישראלים, וזה בכל המצות, אבל בפ"י ג"ע ש"ד חייב אפילו ביחידות (רע"מ): עו) זה פ"י אומרו אני ה' מקדשכם, כלומר לי לשמי בעבור שאני יוציא אתם למקור נפשך ולמות עליה, ולא בשביל הנם (במ"ח), או אפשר שהכוונה מדלת אמר הכתוב בלשון צווי ותקדשו אותי על משקל שאמר ולא תחללו, אלא אמר בלשון הבטחה, א"כ פירושו שאל תמסרו נפשכם יהיה כן שאתקדש, כי אני אעשה גם ותחללו וזוהי יהיה שם שמים מתקדש, לזה הזהיר רש"י שצריך לעשות באופן שיהיה שם שמים מתקדש (מהר"א), ועוד יומר מזה, הלא המצוה הוא שיהיה הדבר לפועל ויהיה שמו יתברך מתקדש, לזה אם ימאן לעשות עבירה כדי למות יאמרו הגוים ראו בני"י מוכנים למות על מצות אלקיהם, וגם באופן זה יעשה הקב"ה גם ויגלל א"כ יתקדש שם שמים בכפלים, משא"כ אם יעשה על מנת הנם לא יהיה גם ולא יתקדש שם שמים כל עיקר (נח"י): עו) חנני מישראל יכול להציל מן דך, והן לא, פ"י אפילו לא יציל אותנו ומוכנים מן הוא אלה די שיצטנו מן די, על זה ענו, האמת שאלקינו יכול להציל מן דך, והן לא, פ"י אפילו לא יציל אותנו ומוכנים אנחנו להשרף, אעפ"כ ללגם וזכ שך לא נשחמה: עה) זה פ"י אומרו "והן לא", ולשון רש"י הוא: עו) אע"פ שהאומות בני נח אינם מחויבים למסור נפשם צ"י מצות שלהם שנצטנו אפילו החמור שבהן ע"י עריות וספיכת דמים אלא עוברים ואינם נהרגים, אולם מחויבים, שעל מנת כן הולאמי אחכם ממנרים להיות לכם לאלקים אפילו במסירת נפש (מ"ל):

תשארו מנה עד צפרא אָנא יי:
לא ותשרון פקודי ותעבדון יתהון
אָנא יי: לב וְלֹא תַחֲלִלוּ יְת שְׁמֵא
דְּקוּדְשִׁי וְאִתְקַדְשׁ בְּנֵו בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אָנא יי: מְקַדְּשִׁכוֹן:
לב דְּאִפִּיק יְתְכוֹן מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם קְמַהוּ קְכוֹן קְאָרְעָא

ויקרא כג אמר

אונקלוס

שש

אָנא יי: א ומל"י יי עם משה
קְמַיְקָר: ב דִּבְר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתִימַר קְחוּן מוֹעֲדֵי דִי דִי
אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם

רש"י

לקם בהיר

שכר"י (ח"ס): (ב) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי
ה'. עשה מועדות שיכיו ישראל מלומדק* כהס"י,
שמעבדים את השנה על גליות שנעקרו ממקומן
לעלות לרגל ועדיין לא הגיעו לירושלים (ח"כ - סנה)
שימי נטהתח - מלמדים - שיחיו בהם ישראל מלמד.

פז) והגם שמוחינים אולם במסירת נפש כדלעיל, אעפ"כ
מעלה אני עליכם שכן כאלו עשייתם מרזון ענמיכם (מ"ל),
ואמר מצוה הזאת צפרט שיך לומר אני ה' נאמן לשלם שכר,
שהלא צוה למסור נפשו למיתה, א"כ אין עוד תקוה בעוה"י
למשלם גמול, אעפ"כ נאמן בעל היכולת לשלם כך מרצ טוב

הצפון לנדיקים בעולם הגלתי (בא"י): א) לשון רש"י בנסהדרין: בני הגולה הרחוקים ושמע לצי"ד שנעקרו ממקומן
לעלות לרגל לעשות פסחיהם ועדיין לא הגיעו שאלם לא יעברוהו לא דיגלו לזכ צפסמ עכ"ל, פ"י אם לא יעברו השנה ולא
ימתינו עליהם לא יצאו לשנה הבאה, משא"כ אם ידעו שהמתינו בשבילם, וזה מה שאמר רבינו כאן "מלומדין" שפירושו
מורגלים (לבוש), ויש גורסים שם ברש"י בנסהדרין שאלם לא יעברוהו לא "יגיעו" (במקום לא דיגלו) לזכ צפסמ, חו
גירסא נכונה, ופירושו שהלא אין מעברין את השנה בניסן רק באדר, לזה אם שמעו ב"ד שבני גליות נעקרו ממקומן בזמנו
ואירע להם שום אונם קודם ר"ח ניסן והם עדיין רחוקים כל כך שלא יגיעו לירושלים עד הפסח עושים את החדש הבא
לאדר שני (נח"י), ויש גורסים כאן ברש"י מלמדים (במקום מלומדין), אם כן פירושו כדי שיגיעו לירושלים ברגל וילמדו שם
תורה ועבדות ה' מן הכהנים וסנהדרין (ג"א), ויש עוד גירסא ברש"י כאן, וזה הנראה נכונה ואמינות, עשה מועדות שיהיו
בהם ישראל, מלמד שמעברין את השנה וכו', ולפי זה פירושו פשוט שבעשה המועדים באופן ישראל הרואים לחוג אותו
יהיו במקום החגיגה שהוא בירושלים, וזה לשון חורמ כהנים, ומינין שמעברין את השנה על הגליות שגלו (פ"י שנעקרו
ממקומן) ועדיין לא הגיעו מ"ל בני ישראל מועדי ה' עשה את המועדות שיעשו אותם כל ישראל עכ"ל, ופירושו של דבריהם
ז"ל משום דקשה להם שהכתוב לא אמר אלה מועדי ה' אלא מועדי ה' וזה אין לו הנהגה, גם מיותר הוא שהרי אמר את"כ
אלה הם מועדי, לזה אמרו שמקור למעלה על בני ישראל שפירושו כל בני ישראל מועדי ה' אשר תקראו אותם (במ"ח),
ומכל מה שאמרנו אין קשיא ואין ראיה שבני הגולה מחויבין לעלות לרגל, אדרבה, מפני שאין מחויבין צריך לעזור להם

אור החיים

פירוש שיחשבו להם מזיד אכילת הקדשים שאכלו לא
הזדה מניעת הפרעון, ועיין מה שפירשתי בפסוק
שלפני זה"י):

בג) **מועדי ה' וגו'.** גזירת הדיבור"י. רז"ל
אמרו (ח"כ) כי הוא אשר
תקראו אותם, פירוש כי מועדי ה' הם בזמן
שיקראו אותם ישראל, ולריך לדעת למכ חזר לומר
אלה הם מועדי"י. עוד צריך לדעת למכ חזר לזוה
על הכתוב, ועוד רואה אני שחזר לומר פעם שני
אחר מצוות הכתוב מועדי ה'. ונראה כי שיעור

אור בהיר

צד) שאם יעשו מה שניכילתם ויערערו יהיה להם. צד) פ"י מה הוא הדבר שעליו בוא הכי להדיע, כי מאמר ששם ימים וגו' הוא
גזרת אלה הם מועדי, וגזירת מועדי ה' לא נדע מקומו. צד) פ"י למה להקדמה הזאת כלל, יסמיל ויאמר ששם ימים. צד)
ונזכר לעיל בשם רז"ל. צד) מועדי בנימינו לזמן התורה ולא הפנה אשר תקראו וגו'. צד) שמיים תקראו בנימינו היא לזכר

R. Simon
1

מקראי קדש אלה הם מועדי: ג ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל מושבת-יכם: פ ד אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר-תקראו אתם במועדם: ה בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים

תערעו יתהון מערע קדיש אליו אנו מועדי: ג שתא יומין תתעבר עכידא וביקמא שביעאה שבת שבתא מערע קדיש כל עכידא לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מותבניבון: ד אליו מועדי דיי מערע קדיש די תערעו יתהון בומניהון: ה ביקרא קדמאה בארבעת עשרא יקרא בין

לקם בהיר

רש"י

שיבאו: (ב) פי' הכתוב אומר אלה הם מועדי ועל זה מביא את השבת, רצונו בזה להשוות בין לעושה ובין לשכר (בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה), ונריך הכתוב לומר זאת, לפי שזמן קביעת המועדים תלוי בב"ד, ודרשינא אשר תקראו אתם אשר תקראו אֶת־שם שוגגים אנוסים ומוטעין, לזה אמר הכתוב שאעפ"כ חמור הוא כשבת ממש, ואין לנו ימים טובים אחרים רק מה שאמרנו חו"ל (מ"ל): (ג) כן הוא לשון ה"ב, ופירושו שכבר אמר הכתוב מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, אלא כמו שדרשינן למעלה מחיבת אותם אֶת־שם שעיבור שנה תלוי בב"ד, ואם הם ראו נורך לעבר מעצרינן, כמו כן אמר הכתוב כאן, שקידוש החדש ג"כ נידם היא

אור החיים

קדושתם אלא על פי ישראל. עוד נראה לומר טעם שכל לומר אשר תקראו אותם ב' פעמים, על דרך מה שכתב רמב"ם בפרק ד' מהלכות קידוש החודש וזה לשונו על שלשה סיבות מעצרינן השנה על החקופה ועל האצטיו ועל פירוה האילן, ויש שם דברים אחרים שציה דין מעצרינן צשצילן מפני הדרכים וכו' ומפני בגשרים וכו' ומפני תגורי פסחים וכו' ומפני גלויות ישראל שעתקרה-ממקומן ועדיין לא הגיעו לירושלים וכו' ע"כ. הרי כי לצ' סיבות כוללות מעצרינן ומאחרין המועד, הא' לצ' חנאי הזמן שיהיה באצטיו, וכו' לצ' כשרון העם, לזה אמר הכתוב ב' פעמים אשר תקראו אותם,

אור בהיר

כאילו אמר תקראו אתם, וכן אמר תקראו למעלה, משא"כ באמצע. (ק) שנראה כשגגה היוצא מהעם. (קא) פי' יקרא הקרבן פסח עם אותם אנשים שהם מוכנים בזמנו, ולא ידמה החודש יסוף, מ"ל (קב) נא למך אומרו בין הערבים פסח, הלא אכילמו

פסח ליהוה: ו ובחמשה עשר יום לחדש הזה תג המצות ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו: ז ביום הראשון מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו: ח והקרבנתם אישה ליהוה שבעת ימים ביום השביעי מקרא-קדש כל-מלאכת עבודה לא

שמשיא פסחא קדם יי: ו ובחמשת עשרא יומא יקרא קרבן תגא דפסחא קדם יי: ז שבועא יומין פסחא תיכלון: ז ביומא קדמאה מערע קדיש יהי קבון כל עבדות פלחון לא תעבדון: ח ותקרבון קרבנא קדם יי שבועא יומין ביומא שביעאה מערע קדיש כל עבדות פלחון

רש"י

לקם בהיר

משש שעות ולמעלה" (ד"ט): פסח לה'. הקרבנות קרבני" ששמו פסח: (ח) והקרבנתם אישה וגו'. הם המוספין האמורים צפרשת פנחס, ולמה נאמרו כאן"י, לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה (מנחות ד"ט): ודקרבנתם אישה לה'. מכל מקום, אם אין פרים הבא אילנים"י, ואם אין פרים ואילנים הבא כבשים (ד"ט): שבעת ימים. כל מקום שנאמר שבעת (כמין) שם דבר הוא"י, שזוהי של ימים, שטייני"א בלע"ז, וכן כל לשון שמונת, ששת, חמשת, שלשת: מלאכת עבודה. אפילו מלאכות החצרות לכס עבודה ולורך, שיש חסרון כים צבעה שלהן, כגון דבר הצבד"י, כך הבנתו מתורת כהנים, דקתני, יכול אף חוליו של מועד יהא חסור צמלאכת עבודה, פרשת המועדות, השביטה בהם ומנחת מיוחדות שכל מועד, ולמה א"כ אמר והקרבנתם אישה, וקיים מאמר זה הוא במאמר הסמוך, שמדאמר והקרבנתם אישה ולא אמר אחיה אישה א"כ יהיה אחיה שיהיה, ואין קפידא שיהיו דוקא כולם, ואין מעכבין זה את זה, ואפשר שמה שרש"י והקרבנתם השני לדיבור המחמיל הוא טעום סופר והוא מלשון רש"י והכל מאמר אחד (בא"י): (ז) לא אמר רבינו מאמר זה דוקא על חג המנחות, שהלא צפסח אין כאן אילנים לשון רבים, שאין בקרבן מוסף שלו רק איל אחד, אלא בכלל על כל המועדות אמר קבא אילנים, אותם שאמה נריך להביא, ועוד אפילו אין המדובר רק מחג המנחות נכון הוא שהלא יש ו' אילנים לו' ימים ועל זה אמר "אילנים" (ב"ב): (ח) רצונו לומר שאינו שם חספר כמו שצבעה או שבע, ואין החי"ו סימן על לשון נקבה, שהלשון נקבה בו שבע, והכר שבעה, אלא הוא שם על קבוצת ו' דברים צידד, אך אינו אומר מה הם הדברים שנתקבצו מהם ו', לזה נא החי"ו לקשר אותם אל מיבת ימים, ובה ידענו שהמדובר מקבוצת ימים, ואמר שנקבוצת ו' אשר שמה שבעת ימים תקריבו אישה, וזה צדק מליה יופי הלשון, אלא לענינו אין שום נפ"מ, שאם יאמר שבעה ימים תקריבו ג"כ אינו זו ממשמעות זה כל שהוא, וממש היינו הך, ואמשל לך משל בלשוננו הע"י, כשאשה ילדה ג' בנים בפעם אחת יוכל להאמר דר"י קידע"ר וגם יוכל להאמר ה' דריליני"ג, וזה שם דבר, שקבוצת ג' בנים דריליני"ג שמו, ועיין עוד בפ' ב' צא וסם הרחבנו ביחמה: (ט) אין זה אומר שרבינו סבירא ליה שפי' מיבת עבודה היא דבר האצוד או חסרון כים, לא כן הוא, אלא משום דקשה לו יסוד מיבת עבודה, שהלא מלאכה ועבודה היינו הך, וכשנת ויוה"כ לא אמר הכתוב מיבת עבודה, לזה אמר שצמלא שבת ויוה"כ פשוט הוא שדי לומר כל מלאכה וכלל בו הכל, שמהיכי מימי יסיק אדעתין שילא אחו מלאכה מן הכלל, אלא יו"ט שהכתוב חמיר צפירוש מלאכה אולכ נפש, הרי גילה שכל מלאכה לאו דוקא, לזה היינו אומרים שמדחסה החורה על נפש האדם להחיר לו

2

כעת לעם קריתנו צללה צהרם עשואים צ'
ס' לביטם ורעו סתם סוף עלה זרבל
רעמקו יי' ולמי צללה רענע רעמקו
עמסו לביטם לביטו עשורו על ספורו
מנצחיה וסרס וסרס עשורו על ספורו
רע' ביצין לרע' עשורו עשורו על ספורו
לממש' חס' עשורו עשורו על ספורו
והמכר' עשורו עשורו על ספורו

השוכר קנה

ורבנו ברבינו רמב"ם קאפסא דמס' בריתא
דלקי ורבה קאפסא דמס' דלקי ורענע ר'
כלל ויסב קאפסא דמס' דמלכות לביטו ה'
ד'יסון לביטמקון דמס' דמלכות סרס ר'
ג'לקי רענע קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קם

מסמטסו יי' ר'ס עמסו קאפסא דמס'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

לשוכר

מסמטסו יי' ר'ס עמסו קאפסא דמס'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קנה

בצמח שולא וחסדו הרענו עשורו גניצו דף שי ר'י יעמס דעמל חסר
ויס עסיר חסס יסב חוה רחלסו לה ר'וי ענמל עירא קריתו עירא וכו' מסמט
שולאוי גנאריס עמל עסבאיו חס' ע' וסמס עירא עסבאיו עירא עירא
חס' ר'ס ק'ן ל'א עשורו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע'
או רעמקו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע'
חס' ר'ס ק'ן ל'א עשורו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע'
או רעמקו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע' עשורו חס' ע'

השוכר קנה

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קנה

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

לשוכר

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קנה

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קנה

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

השוכר קנה

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

לשוכר

השוכר קנה קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'
ח'מס קאפסא דמס' דמלכות סרס ר'
ג'מס' עשורו דמס' דמלכות סרס ר'

וקצינה

סדמ - שדמ

מור

שער

חלים, ואם נרד או נשבע שלא לשתות יין בשבת, נאסר אף בייך של קודש הזיג, וכעי התת, ונשאלך בשבת להתיר. לשון הפרה בשבת, יעויין בית המדרש למוסר השבת שלניו.

סימן שמב

עמ"ש לעיל סי' רס"א ועייך סי' ל"ג.
[קטן] ע"ג כ"ג. שעירוב עורב. צ"ל.*
שם. שהוא סבור. צ"ל.
כש"ע סוף היסמן. נר בשבת. צ"ל לשבת.*

סימן שמג

עייך מה שכתבתי כוונה רעה טמן שע"א כס"ד. ועייך ברכות גבעון.
כטור. ובעל התרומה. צ"ל.
ע"ד בראשו כ"י [ד"ה והי יודע]. לא היה בטוחו. צ"ל?
שם. להזהירם מלמאות. צ"ל.
שם. ואקשינן ש"מ (כצ"ל) ר"ת שמע מנהו) קטן כה.
דף קנא ע"א בראשו כ"י. ואקשינן שי"מ קטן. כצ"ל.*
עייך פטי' דזיג השייכים לסימן זה, בברכות גבעון (למגול עז שלני) תעלה שלישית.

סימן שדמ

ל כטור. ועושה קודש והבולת. כך כח הכמים יפה, שכתב מכתובי שבת למנוי שבת לשופת חמת והוא י"ח וכוונתו שבת

לעורבים ושבים, כי ההלך נוסע ממזרח למערב ומקדף הכרד הארצי, ימצא בשוכו למקום שיצא משם, מפסד יום אחד בחשבונו, והנוסע ומקדף הארץ ממערב, מוצא בחזירתו למקומו הראשון הרויח יום במספר ימי שנה, מופך לך כדרך שאומר בחול אלא מלי אכלי פלי שתי. שפ"ג. 1. בדפוס בולין "סב"י וחיקן "סב"י שכן שגור כפי הכ"י במקומות רבים, ולפניו חקנו "סובר".
שפ"ג. 1. קטע זה נרשם בליח החקן ברפ"י. וכוונתו לתעלה שלישית דברכת גבעון בעייך בסוף היסמן. ותפיל כאן.
2. בדפוס בולין "בנוסחת" ולפניו חקן בנוסחת רבינו.
3. בליחן הכ"י הגיה רבינו "מלשמה" וכן נראה.

שם כ"י [ד"ה ומ"ש וחייב]. החותך יבלת בין ביד כ"י. נ"ל ה"ה ע"י ספ. עמ"ש לעיל סימן שכ"ח אצל דין פוטנאנגל כס"ד. על ר"מ חגי.

שם [ד"ה המטשטש]. מתק אות אחר גדולה כ"י, או שערה על הפנים, ואפילו נטף מעצמו על הספר (כ"ח מ"א) אם יש במקום לכתוב שתי אותיות חייב. ואם הוא על הסי"ת במקום שצריך לקרות (כי במקום אחר אינו פוסל, כמ"ש בח"א סי' ל"ב כס"ד) ואסור לקרות אות אחר שלא מתוך הכתב. מצאנו לו חקנה, שיניחנו עד שיתיישב, וידחקנו באצבעו מצד האחר, או על העור שבחוף כננו מקום השערה, והוא נקלף ונפול.

[קיד: ש] כמ"י. המטשטש כד"ה הקלף אינו מקוון. כצ"ל. ע"כ בראשו. אבל לרשום! באצבעו להיליפו באויר כ"י. וכן ע"ג שולחן דף גרידא, כשאין שם דבר שגיכר בו הרושם, רק מוליך ידו לצייר כעין אותיות, שיכין הרוואה דבר הנרעה, מתוך החלטה וההמשכה כאילו עושה תמונת אותיות, שיכיר חברו מה שרוצה ממנו בלי דבור.

עוגות שיש עליהם ציורים או אותיות, מגוף העוגה שנעשה ברפוס או בדיים עודה ציטה, אין כאן בית מחוש לשכרם ולאכלם. וראיה גם מלחם הפנים שיש לו פנים הרכה, דהיינו צורה ממש, ואכלוהו בשבת. אבל אם כתובים עליוהם בריי, או אפילו כשאור צבעים אסור לשכרם.

ופתחתו ומגירת ספר, שאותיות או צורות רשומות על חורי הדפים, בשקיעה או בכליטה הנעשית ע"י רפוס העשוי בצורה, וכרשיש בו הדפים המחוברים בנוף אחד, עד שמקבלין צורות הרפוס ההוא, ונראה על חודך כעין אותיות וצורות כשסוגרין הספר, וכשנפתח הן פרויין, פשיטא שאין מקום לחמדי כלל, והדבר כזה אך למותר, שאין כאן חבור לגמרי, ופוק חזי מאי עמא דבר, לית דחש לה. אולם סדור אותיות של רפוס ופרוק הכורם, נ"ל פשוט שחייב עליו משום כותב וכוונה, ומוחק וסותר. גם משום לתא רמעמר למאן ראתה ליה עימור אף שלא בגידול קרקע?

סימן שמא

כטור. כנור שנודר שלא לאכל ולשתות. היינו שנודר להתענות סך ימים, והיה בהם שבת. או שאמר קונם אכילה יום שבת עלי, וכן כושבע להתענות כך וכך ימים, והיו בהם שו"י"ט. אבל כאופן אחר אין הנדר והשכרעה

שפ"ג. 1. בדפוס שלפניו וכן בדפוס בולין כתוב "אבל לרמח באצבע" ולא הגיה רבינו בליח כ"י של.
2. עייך לקמן סימן תקס"ד שכתב רבינו שבסדרו אותיות לחוד אינו חייב ולפיכך מותר לעשותו בחול המועד. ורק לקשור האותיות המסודרות שלא יתפרדו אסור אך בחול המועד. והיינו משום דכאופן זה הוי כליכה ועמור של קיימא שחייבין עליה בשבת, ועייך מחזיק ברכה סי' ד'.
שפ"ג. 1. כסדרה עמדי ששים (אחר סעודה דשחרית) שאין לומר

א
אחר
ל
ה

כ
ש
ל
ה

שבת
מכתובי
למנוי שבת
לשופת חמת
והוא י"ח
וכוונתו שבת

הח פתחת
מגירת
ספרים
המציירם
בחוץ דפוס

על איה
ודים
והנדרת
והשכרעה
נשאלו בשבת

ולא נחית אלא לפירושי שעור משך רה"י, בין במקום מוקף, בין בכלתי מוקף, ובלי ספק שעוכי המחיצה מצטרף למשך ר"ט, כמ"ש תו' וברמב"ם מגמרא ערוכה שהביאו. ואי אפשר להר"ם לחלוק על זה, שהרי הוא י"ל פסק כך גבי כור וחליליה. וכן דעת הרב ט"ז, שהמחיצות מצטרפות, והוא פשוט מאד והאריך ברחוקים בתום, ואין צורך שהכל שרין בכך. ודלא ככמ"א [סי' א], שכתב בפשיטת שאין הערב מצטרף לרוחב ד', והו' דבר בטל.

אמנם צריך לידע שיש חילוק בדרב, דוראי היכא דהמחיצות בריאות להשתמש על גביהן ע"י הנתח דף עליהן, פשיטא דמצטרפין, וכהו כ"ע מודו. איכא היכא דאינו בריאות ולא ראויות להשתמש ע"ג כהאי גוונא דאשכחן פלוגתא לקמאי, ולהר"ף והרמב"ן כפי המלחמות ולהרשב"א, כה"ג לא מצטרף ערב המחיצות להשלים כל לחלל, כמ"ש בשמעתא דכוותה ובעה"ק, ונעלמו דברי כל אלו הגדולים, מעיני האחרונים ז"ל, אילו היו רואין אותן לא היו טורחין בכך, ובטלה מחלוקת מענה, דדאי המחיצות מצטרפין לחלום ר"ט רוחב, והושוו כל המחברים בכך, אם הן מחיצות הראויות להשתמש ע"ג בדרף מיהא כי פלגי, כשאין ראוין לכך, ולהר"ם אפ"ה מצטרפי, ולהר"ף וסיעתיה כה"ג לא מצטרפי, כיין ולא חזו לחשמיש.

ואפשר דבהו נמי החו' מודו דבעינן רחזו לאשתמשי עלייהו, ולא סגי בלא"ה לאצטרופי לארבעה, כדמכת בהדיא בגמרא דעירובין, ולא קמפלגי אלא בעניא דכוותה, ולמר מיהו חזו לחשמיש, ולמר לא חזו, משו"ה לא מצטרפי. והכי מסתברא, לאפוקי נפשין מפלוגתא, ודברים הללו פשוטים וברורים באין ספק.

והלא כמ"ז דלא בריא ליה כולי האי והניחה בע"ע ומתא ספיקו ומפיקו שם ופ"ד

מפני גמרא דהוורדי. ולא ידענא מאי קשיא ליה מהתם, דהא למסקנא, טעמא רלאחרים עושה מחיצה, שייך לעולם, כיין דמצטרף. והו' לפמ"ש תו' שם, היהא כעיא לא קאי אלא בכולית, אבל בכולל המוקף לר"ה, ועשאו רה"י, לא היה קמבעיא ליה דפשיטא עושה מחיצה לעצמו, ולא צריך לטעמא רלאחרים עושה מחיצה. ועוד לפי מה שכאורו בעה"ה, דמחיצות הראויות להשתמש בהן ברוחב ד', בעינן, כי היכי דלצטרפי, א"כ לא תקשי נמי מהתם, דמייירי כמוקף לכולת, בקעה רחבה הרבה, ואין צורך שם לצרף הכותלים לעשות רה"י, אלא מפני שאין כותל רוחב ד', משו"ה קמבעיא ליה אי הוי רה"י לעצמו, אע"ג דלא חזי לאשתמשי בהו' כד"ט, דע"כ דף נמי לא חזי, מאור שהמחיצות מרחקות הרבה זו מזו, משא"כ במקום צר פחות מר"ט, המוקף ככולתו שעל ידיהם ראי' להשתמש על פני כל רוחב, בדרף שמונית מזה לזה, שנעשה המקום חשוב רחב ד"ט על ידי דף זה כדלעיל, ודאי הכותלים מצטרפין לחלל, וא"צ לטעם לאחרים עושה מחיצה. זה ברור. אין כאן ספק בעולם.

שני

וקציעה

שמה — שדמ — סימן

מור

נמצאו זה היה מחולקים בשבת שלהם, מבני המדינה, שיצאו ממנה וישבו אליה, ששלשון אינם שרים בנינו, לכל אחר שבת בפני עצמו. אעפ"כ בשוכו למקומו, על כרחו הוא נמשך אחר אנשי המקום שפגע שם, אין לו לשבות אלא אותו שבת של בני אותו מקום, מ"מ כמרכב שאין שם ישוב קהל מיראלי, השבת נמשך ונקבע על פי עובד אורח, כפי הדרך שכא לשם, אם ממזרח, או ממערב, ולפי מה שמורצא בחשבונו עושה שם שבת, והוא שבת שלו ממש לכל ובריו. אלא שהשבת הגמור האמיתי המתחלט, ודאי אינו אלא בארץ הקודשה, שעליה נתייסדו כל מצות התורה [כמ"ש הכותרי [מאמר שני סי' יח-כ] ורמב"ן עה"ת [יקרא יח, כה]] בעצם וראשונה, גם המצות שאין תלויות בארץ, מ"מ עיקרן על ארץ ישראל נצטוו.]

א"ר יוחנן אידו השבת אידו אידו ומפוסים

סימן שמה

[קטז]. בטור. רה"י הוא המקום המוקף מחיצות גבולות י' ויש בו ד' טפחים על ד' טפחים. דקיק הכ"ח מכאן דס"ל לרבינו דעוכי מחיצות מצטרף לרוחב ד', והקשה עלי מרדכי אידיה, דלקמן שלהי סימן זה, מייח לישניה דהרמב"ם בפשיטות, דמקאמר וביניהו ד', וסלקא אורי, מלכ עוכי המחיצות, דקאמר וביניהו ד', וסלקא ליה בקשיא. ולע"ד אין כאן דיוק לגמרי, לא מלשונו של בעה"ט, דאדרבה לכאורה משמעו שהמקום המוקף צריך שהא בו ד"ט, מלכ המחיצות, דהכי דאי רייק לישניה טפי. ואיכא מלישניה דהר"ם נמי לא מוכח מירי מדקטט וביניהו, דהא ודאי אפשר לפרושי מאי ביניהו דקאמר בין הכל דהיינו כל הרוחב, עם עוכי המחיצות (כ"פ הטי"ז [סי' ק"ב]). והו' מוכרת, דאל"ה, אלא מאי ביניהו, אורי שביניהו דרוקא, א"כ ברוחב המחיצות לא אכפת ליה כלל. אטו אם המחיצות עצמן רחבים ד"ט לאו רה"י ניהו, הא דאי לאו מילתא, דהא גרר ד' היינו רה"י גמורה, וכיין שותלקין רשות לעצמן, הרי ודאי פשט רשותן גם למטה, דאע"ג דליה ביה ד' נרוץ משום חורי רה"י, שאי אפשר בענין אחר, וכדאיחא נמי בהדיא לקמן כמ"י סימן זה בשם המ"מ, וכן בהג"ה רש"ע [סעיף יט]. אלא מהא ליכא למשמע מרי,

2. וכ"צ התפארת ישאל בביעו סוף פ"א דברכות, עיי"ש.

שרמ. 1. עיי' מ"ש רבינו ביה לעיל סי' א', לענין קימת תצנת.

ספר פ' תענית ט"ג. ספר נ"ב
פ' תענית ט"ג. ספר נ"ב

שבת ולהשיג חול, וכמו שעלה בדעתו של רש"י ואחריו רמ"ט לעשות קו תאריך באמצע יבשת אילסא. משא"כ קו תאריך בין יבשה לים יש להבין כמו שיבאר החו"א שיטתו על קו תאריך ביבשה הנגזרת אחר סין, ונמשכה מזהה מהלאה להשעים מעלות מירושלים. שלפי דעתו רינה כירושלים. וקו התאריך בה הוא על שפת הים. אמנם עיקר קביעת מקום קו התאריך השעים מעלות מזהה מירושלים, בים ממש, עד מקום שנפגש הקו הימי, כקו החוף בסוף תמות מה זכתה סין לזה, משא"כ קו תאריך בין סוף מזה ומערב זה מוכן לכולם שאם מוכרחים לעשות קו תאריך זהו המקום היחיד בעולם המתאים לזה ביותר, בין הים והחוף ומשם מתפשט לכל אורך היבשה והים. וראה להלן בסוף הספר ביאר השיטות לפי המפות.

פסק דל. שבת בראשית ושבת סני

זו אפשר ללמוד מפשטות הכתוב, מחלוקה מזה יומה שלא הבריל מאין בא וא"ש. אם הוא מחולק את השבת במקום שההדרים שומרים שבת הוא חייב לענין זה יש לומר, שהשבת קשורה במקום, שעי"י הישוב של שומרי שבת שמנו ששה מקומם שבאו ושמרו שבת כדרך דאורייתא חל על המקום שם שבת אבל הגורם הראשון הוא חייב זמן ואח"כ בא חייב המקום, ושניהם, הזמן המקום, משלים על האדם "חובה הגוף" לשמירת שבת כל הגמי שהודרך לה: ויבמה ו: ושי"ע "שבת חובה הגוף הוא", ולקמן תבאר אם חובה הגוף לשבתה תלויה וקשורה רק בזמן ומקום או שיש גם חובה הגוף גרידא. ויש נ"מ בה להלכה בפירוט השאלה הג"ל.

הנהוה (ב) ששמירת שבת שלנו היא שבת סני ולא תלויה בשבת בראשית. היסוד לזה הוא עפמ"ש הרמב"ם בפתי"ש בחולין ק"א: ובשו"ת הרמב"ם (לפס"א טו): (וראה מ"ש בחו"ש בראשית פל"ב אות קט, מקור לדברי הרמב"ם) שמה שאנו שומרים מצות מילה, אינו משום שנאמר לאברתם אבינו אלפי מפני שנאמר בהר סיני: וזיום השמיני ימול, אותו הדבר הורו גם לענין שמירת שבת, החיוב לזה במורה, במה שבת הוא מפני שנצטוונו בסני, ומקודם לזה במורה, במה ובעשרת הדברות בשמירת שבת, כי ששת ימים עשה ה', ובמשנה תורה מוזכר טעם, כי עבר הייה בארץ מצרים, מאז החלל חייב מצות שבת מן התורה במקום שתנו ישראל, והתורה לא הלחה חייב שמירת שבת בדיעה באיזה מקום

שבת או חול. וכספר יזומים שהוקרו בהר י' כתוב: וראה רב אהר, הרב בנימין ויזלר וחולק על עיקר הדבר ואומר שאין בכלל מדידא (קו תאריך) לישראל! לא מצא לנחון אשילו לדחות. כי היתה שיטה זאת מורה בעיניו שאין צורך כלל לביטול, כפי שיבאר לקמן זה עוד שפסקו שיטה זו (נאום העדפי' ורש"ם). אך דבריהם בנקודה זו לא החזירו כלל בשעת הדין יזומים! את בשנת תש"א ותש"ב, ואצ"ל שהדי"מס הכיא בספר יזומים! את דברי היש"ם, הניסאם שלא בדיקנות, כמבואר לקמן כפי ט"ז ות"ר.

9

אם מערב

הז שנוגע
בין היום,
זת וביחס
וכל זמן
וערב, רק
ז ומורה
ו צוריקים
שם מורה
ם כיבשה
כ להמלה
קו מקומי

ת בחות
ע ליבשה
ת לראות
שבת כפי
ז שבתם
זשת
הוא סוף
לם (ובתו
זובר הים
ב ומורה,
א למורה
ת ונמצא
ת לחוף
נל מקום
זכרן שיש

יש מסורה
השפונה
שבו חול
קום קבוע
אי על ידי
ז על ידי
זכר החק
! והמורה/
מורה וכו'
ת המורה
שביעיים

לפי שיש
ב. ונמצא
זד מורה
זכר שעה
ל במקום

שנפגדים מורה ומערב העולם, כלומר שני חצאי כדור העולם. חת בודאי בהשגחה למען שמירת שבת כהלכתה, כי זה הוא המקום היחיד בעולם שמתאים באופן טבעי להקרא עליו שם התחלת חוף המערבי והתחלת חוף המזרחי, כלומר להאגשים הנוסעים באג"י הנאה ממערב ועומדים בחוף המזרחי או לאגשים הנוסעים באג"י ממזרח, ועומדים בחוף המערבי, אבל לא ליורדים מן החוף לספינה. ולכן גם אר"ה קבעו לום במקום זה כלומר בסוף יבשת המזרח בקצה סיביר, וכסוף יבשת המערב, בקצה אלסקה, קו התאריך הבין לאומי, הם עשו הקו גם באמצע הים, משא"כ לרד"ך אין על הים עצמם דין מורה או מערב, וכן אין על היבשה עצמה בשום מקום בעולם הבדל כקו תאריך שלא יהי כחובה ושללא שלשני אגשים ביבשה העומדים זה סמוך לזה לאחד

פסק דל. שבת בראשית ושבת סני

ל כבר הזכרנו כי רעה רוב המוכרבים שעסקו בכירור השאלה שלפנינו היא שזמן החיות יש קו תאריך ידוע בכירור הארץ, שממם מתחיל ים השבתה^(ז), ושלכנ"ל זה הייתה התחלה השבת הראשונה, וכל אדם מישאל כשאל לזכור זה צריך לשמור את השבת לפי חשבון המקום הזה, ולהקדים שבתו או לאחרי, ולא אכפת לנו, אם לפי חשבוננו כבר שמר שבת, או להיפך, שהוא יום ששי, מכי"ן שעבר את הגבול ואת קו התאריך מחורב הוא לשמור שבת של אותו המקום: (ולפי מה שנתבאר לעיל ישנו שיטות רבות בענין זה איפה הוא קו התאריך.)

ולפי ענינות דעות יש בשאלה המורה זו שיטה אחרת, אשר יסודה הוא על פי שתי הנחות: (א) שחייב גברא של שמירת שבת תלויה בזמן, באורו הרב, שני גורמים ישנם לשמירת שבת, הזמן והמקום, הגורם הראשון הוא הזמן, וזה אמרת שכל אדם צריך לשמור שבתו בהיקף השביעי שעובר עליו, מנה ששה מקומם שבא ומשמר שביעי, כלומר יום השביעי של חול לפי חשבוננו, ולא אכפת לנו אם יזמן נתקצר או נוארך. חייב שמירת שבת הוא חייב גברא הקשור בזמן, ולא מצוינו בשום מקום בחו"ל ובראשונים שהחייב שבת תלויה במקום ידע, ושהשבת היא תלויה בארץ ידועה וכשנכנסו באותו המקום צריך לשנות שבתו. אמנם הטברא (שהוא ג"כ מאוריינות) נותנת, שכן יש חייב מקום לשמירת שבת, שאם יש ישוב שומרי שבת ואדם נכנס לגבול זה מוכרח הוא לשמור השבת של אותו מקום איש"ש שאצלו חול, את

י. הרב בנימין זאב ויזלר ב"דברי תמימי" יד. היה בשעתו החדיד שהיגיש בשיטה תי"ל שיש לומר שאין קו תאריך, אמנם לא הביא ראיות לדבריו רק מסברא ולא העיר כלל מפל מיש. והעיקר דבריו מסובך ולא ידע דבר ברור ולכן בא לר"י מסקנות שתי. א. חושבו"ל לא יסבך את העולם שלא יצטרך לשבות שני ימים רצופים, ב. שאמאסטוריה הגאים מורה עליהם לשבות כאש"ש מורה הנבאים ממערב מצד השני ישמרו כאש"ש מערב. ג. שמבמסות ספור לציר צפוני ודרומי משבתת לז' ה' חשיש

וּשְׁם הַיְיָ הַחֲתֻלַּת הַמִּזְרָח וּסְף מַעֲרָב, וְלֹא הִיָּה שׁוֹם קֵץ וַחֲתוּם לִשְׁבַת, וְהַשְּׂאֵלָה, מַה לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁחֲתוּמָה הַמַּעֲרָב נִפְגָּעוּשׁ שְׂמוֹכְרֵהִים לְתֵקוֹן קוֹ, לֹא הִיָּה בְּמַצִּיאוֹת אֵי, וּבְחֹמֵן שְׁנִתְגַּלְתָּה מְדִינָה אֲמִילִיקָה וְהַקְּשָׁרִים בֵּין הַמְדִינָה וְאִיִּי הֵיִם הַרְחֻקִים שִׁכְחִים וְנוֹסִיעַ הַמִּזְרָח הַמַּעֲרָב נִפְגָּעוּ, וְיִשׁוּבִים שׁוֹנִים שֶׁל יְהוּדִים שׁוֹמְרֵי שְׁבַת הוֹלְלִים וּמְחַסְדִּים בַּמְקוֹמֹת שַׁעַר עַמְתָּ לֹא הִיָּה יָשׁוּב, הַיְיָ מוֹכְרֵהִים אֵי לְהַשְׂאִיר הַרְבֵּ כִּפֵּי מַה שֶׁהַזְּזִיקוּ הַמְתִּישִׁיבִים שִׂכָּאוּ מְמֹרָח לְמַעֲרָב אוּ מַמְעַרְב לְמִזְרָח וְשֹׁמְרֵי שְׁבַת כְּדִין כִּפֵּי חֲשִׁבוֹנִם וְחֲשִׁבוֹן אֲנִישֵׁי הַמְקוֹם כִּמְוֵ שְׁנִתְבָּאָר לַעֲלֵי, אֲמַנִּים יֵשׁ עַד הַרְבֵּה סַפְּקוֹת (וְלֹחֵלן פֶּרֶק נ"ד בְּסוּפֵן, יִתְבָּאָר יוֹתֵר בַּעֲנֵן זֶה) שְׁזֻקִים עוֹד לַפְתָּרוֹן עִי" גְּדוּלֵי הַמִּזְרָה.

פֶּרֶק מ. שְׁבַת אִינָה מְסוּרָה לְכַוִּי, וּפְסִירָתָה כִּפֵּל אֵרֶם

כַּג, (ב.) (אֵלָה) וְאִמְרָה אֵלֵהֶם, מוֹעֲדֵי ד' אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֵהֶם וְגו' יִכַּל כֶּסֶם שְׁקֵדוּשָׁת מוֹעֲדוֹת מְסוּרָה לְבֵית דִּין, כִּד חֲתוּא קְדוּשַׁת שְׁבַת מְסוּרָה לְבֵית דִּין, חִי"ל וְכִיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁבַת שְׁבַחְתוּן קֹדֶשׁ לֵד, לֵד, שְׁבַת מְסוּרָה וְאִינָה מְסוּרָה לְבֵית דִּין, וְכֵן הוּא אֹמֵר לְשִׁמְרָתָם אֵת הַשְּׁבַת.

גִּירְסָא בְּכַח"י אֲצֵל הוֹרְבִיץ בְּחוֹסֶפֶת סוּף הַפְּסוּקִים: כִּי קוֹשׁ הוּא לֶכֶם, וְיֵשׁ גִּירְסָא וְכו', וּבְהַחֲזוּרָה הַמַּצִּיגָה כּוּוֹן מַעֲצָמוּ לְגִירְסָא זֶה וּמְפָרֵשׁ שֶׁחֲדִיָּק הוּא "כִּי קוֹשׁ הוּא לֶכֶם" ר"ל שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ מַעֲצָמוּ וְיֵשׁ עוֹד שְׂחֵי גִירְסָאוֹת בַּעֲיָקוֹ הַדָּרֵשׁ.

וּבְלִקּוּט שְׂמַעֲוֵי, הַנוֹסֵחַ וְכֵן הוּא אֹמֵר וְשֹׁמְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשְּׁבַת, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם גִּירְסָא זֶה כַּח"שׁ הַחֲזוּרָה"שׁ שֶׁמְהַפְּשֵׁר הַפְּסוּקִים כִּי שֵׁשֶׁת-יָמִים וְגו' מְבֹאָר שֶׁשְׁבַת קֹדֶשׁ ד' לְדָרְהֶם וְאִינֵי מְסוּרָה לְבֵית דִּין.

וּבַמְכִילָתָה דְרַשְׁבִּי" בַּמְדַרְשׁ הַגְּדוֹל הַגִּירְסָא: וְכֵן הוּא אֹמֵר שְׁבַת הִיא לֵד, בְּכַל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם (וְיִקְרָא כַּג, א.)

וְלִבְאוּרָה גִירָה שֵׁשׁ כָּאֵן לְפָנֵינוּ שֶׁלֵּשׁ דְרֹשׁוֹת מַפְסוּקִים שׁוֹנִים, וְהַחֲסוּ"ב כִּי שֵׁם הַבִּיאָה הַדָּרֵשׁ בַּקְדוּשִׁין וְנִתְקַשְׁוּ בֵּוֹה לְמַה צָרִיד שִׁנֵּי קֹרְאֵי וְנִדְחָקוּ לְתוֹרָן, וְלֹא הַבִּיאָה כִּלְל הַדָּרֵשׁ מִהַמְכִילָתָה, אֵךְ יִי"ל שֶׁמְקוֹר הַדָּרֵשׁ הוּא בַּמְכִילָתָה וְכֵן כִּלְלֵי שְׂחֵי הַדְרֹשׁוֹת שְׁבַח"י כִּי"ב וְקִדְוִשִׁין: כִּמְוֵ שִׁיחְבָּאָר.

הֵנָּה בְּדַבְרֵי ר' יוֹסֵי הַגִּלְגַּל, הַמְכִילָתָה בְּהַדְרִים גִּירָה שְׂדוּשִׁי הַקְּרָא שְׁכַחוּב בְּסוּף פִּרְשַׁת הַמּוֹעֲדִים וְדִבְרֵי מִשָּׁה אֵת מוֹעֲדֵי ד' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַשְׁמַעֲיָנוּ שְׁשַׁבַּת הַכְּתוּבָה בְּפִרְשַׁת זֶו אִינְגַּה כִּלְלֵי מַה שֶׁאֲמָרוּ בַּחֲתוּלַת הַפְּרָשָׁה דְבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרָה אֵלֵהֶם מוֹעֲדֵי ד' אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֵהֶם מְקִרְאֵי קוֹשׁ כִּי שְׁבַת אִין צְרִיכָה קֹדֶשׁ כִּי"ד. (כַּג"י כִּי"ב חֲסוּרָה הַקּוֹשִׁיא: וְהֵא כְּתִיבֵי שְׁבַת עֲמַתָּה, אֵלֹא שׁוּה מוֹכַח מֵאֵלֵי מוֹה שֶׁאֲמָרוּ בְּגַמ' שֵׁם ר' יוֹסֵי כֵר גַּחַן גַּמִּיר לֶה לֹאֵה מַתְּנִיתָה וְלֹא יֵדֵשׁ לִיָּה לְפָרוּשָׁה, מַפְּנֵי שֶׁהַקְּשָׁה לֹא הִיא כְּתִיב שְׁבַת עֲמַתָּה, כֵּן הוֹסִיפוּ בְּגַמ', הַסְרִיא וְסִימְוֵ קַמִּי"ל, הִינְנוּ מַה שֶׁר' יוֹסֵי לִפְדֵי מְקִרְא יוֹתִירָה וְדִבְרֵי לְאַשְׁמַעֲיָנוּ הַלְכָה זֶה). אֲמַנִּים מְדַבְרֵי הַרְשָׁבִים כִּי"ב שֵׁם גִּירָה שְׂחֵי לֹא גִירְסָא אַחֲרָה בְּגַמ' שִׁכִּי: וְנִפְקָא לִיָּה

בַּעֲלֵם בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית הַחֲתוּלֵי הַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי, כִּי לֹא אִכְפַּת לֹנֵי כִלְל מַה שֶׁהִיא קוֹדֶם שְׁנִצְטוּיָנוּ עַל שִׁמְרֵיָה שְׁבַת.

(לַעֲלֵי פְסִי"ו נִתְבָּאָר הַשְּׂאֵלָה אֵם שִׁמְרָה אֵת הַשְּׁבַת קוֹדֶם כִּי"ת).

וְכַעֲשֵׂם יִשְׂרָאֵל הַחֲתוּלֵי לְשִׁמְרוֹ אֵת הַשְּׁבַת בְּמִרְתָּ, שֶׁלֹּא יֵרֵד הַמֶּן, וְכֵן בְּסִינֵי, נִתְחַיְבֵי בַּמְקוֹם זֶה, שִׁכַּל מַה שִׁיִּלְכּוּ מִזְרַחָה יִקְרִימוּ בְּכַל טו"ו מַעֲלוֹת שַׁעַר אַחַת כְּהִילֻכָה שֶׁל חֲמָה וְלְמַעֲרָבָה לְאַחַר. וְלֹא נִחְנַו שׁוֹם גְּבוּלִים לְדַבַּר זֶה, אֵלֹא כִּיאֻפֵן טַבְעִי, שְׂחֵי כִּכַל מְקוֹם, כִּכַל מַעֲלָה, יֵשׁ הַבֵּל שֶׁל ד' רַגְעִים, שֶׁהַשְּׂקִיעָה מְקַדְמָה אוּ מֵאַחֲרָה, וְיוֹתֵר מוֹה לֹא נִצְטוּה. בֵּוֹה גִיָּתוֹ הִיסוּד לְגוֹר שְׁבַת בַּעֲוֵלֵם, וּמְכִיזוֹן שְׁכַחוּן נִתְחַיְבָה הַחֲזוּרָה וּבַחְקוּפָה כְּחִיכָה הַחֲזוּרָה שְׂבִיעִי"ם וְכֵן כּוֹמֵן הַגְּאוּנִים וְהִירְאִישׁוֹנִים הִיָּה הִישׁוּב רַק בִּיכְשֵׁת שְׂבַחֲצֵי הַכְּדוֹר הַעֲלִיָּוִן.

פֶּרֶק מ. שְׁבַת אִינָה מְסוּרָה לְכַוִּי, וּפְסִירָתָה כִּפֵּל אֵרֶם

בְּאַרְבַּעַה מְקוֹמוֹת מוֹפְיעָה דְרֵשָׁה תְּמוּהָה, הַעֲסֻקָה בְּהַבְדִּיל בֵּין שְׁבַת לִיִּישׁ, וְקוֹבַעַת שְׁשַׁבַּת אִינָה צְרִיכָה קִדְוִשׁ כִּי"ד, וּפְרִישׁ הַרְשָׁבִים: שְׁבַת בְּרֵאשִׁית אִינָה צְרִיכָה קִדְוִשׁ כַּעֲזֵי שֶׁמְקַדְשִׁין הַמּוֹעֲדוֹת עַל יְדֵי קִדְוִשׁ רֵאשִׁי חוֹדִשִׁים אִין מְקַדְשִׁין אַחַר שְׁבַת לַהֲיָה שְׂבִיעִי שֶׁלֵּו שְׁבַת אֵלֹא לַעֲוֵלֵם יוֹם שְׂבִיעִי שְׁבַת הוּא בְּלֹא קִדְוִשׁ כִּי"ד.

וְרֵאֵה בְּאַרְצִיכּוֹת, בְּאוּרִים בְּסוּגִיא זֶו בְּחֲזוּרָה שֶׁלֵּמָה חֵלֵק כֵּאֵ, דָּךְ ר' וְאֵילֵךְ הִיָּת וְיֵשׁ קֶשֶׁר בֵּין דְרֹשׁוֹת אֵלֹא לְכַעֲיָה קוֹ הַחֲתוּרִיל (כִּפֵּי שִׁיבּוּאָר) יֵשׁ לְהַתְּבַנּוּ בְּדְרֹשׁוֹת וּבְבִאוּרֵי.

כִּי"ב קַב:

תְּנִיָּא [בְּחַח"כ] וְדַבְרֵי מִשָּׁה אֵת מוֹעֲדֵי ד' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, (וְיִקְרָא כַּג, מַד) ר' יוֹסֵי הַגִּלְגַּלִּי אֹמֵר מוֹעֲדֵי ד' נִאֲמָרוּ שְׁבַת בְּרֵאשִׁית לֹא נִאֲמָרָה כִּי אֲמַר לִיָּה מוֹעֲדֵי ד' צְרִיכִינוּ קִדְוִשׁ בֵּית דִּין, שְׁבַת בְּרֵאשִׁית אִינָה צְרִיכָה קִדְוִשׁ בֵּית דִּין, סִלְקָא דַעֲתֵד אֲמִינָה הוּאֵל וְכַתּוּבֵי גַבִּי מוֹעֲדוֹת חִיבְעֵי קִדְוִשׁ בֵּית דִּין כְּמוֹעֲדוֹת קַמִּי"ל.

נִרְיָם עַתָּה.

כְּתִיב וְדַבְרֵי מִשָּׁה אֵת מוֹעֲדֵי ד' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִנִּיא [בְּחַח"כ פ' אֲמָרוּ] ר' יוֹסֵי הַגִּלְגַּלִּי אֹמֵר מוֹעֲדֵי ד' נִאֲמָרוּ וְלֹא נִאֲמָרָה שְׁבַת בְּרֵאשִׁית עֲמַתָּה כִּי הִיא כְּתִיב שְׁבַת עֲמַתָּה כִּי מוֹעֲדֵי ד' צְרִיכִין קֹדֶשׁ בֵּית דִּין, שְׁבַת בְּרֵאשִׁית אִין צְרִיכָה קִדְוִשׁ כִּי"ד.

קִדְוִשִׁין לֹא:

וְהַשְּׂאֵלָה דְאַמְרָה חוֹבַת הַגּוֹף נוֹהֲגָה בֵּין בְּאִי"י בֵּין בְּחַח"ל מוֹשֵׁב [בְּחַח"כ כִּי"ב קַב. גּוֹרְסִין "מוֹשְׁבֹתוֹ", רִשִׁי"י פִּירֵשׁ לֹא תַבְעֵדוּ אִשׁ כִּכַל מוֹשְׁבֹתוֹיכֶם, הַחֲסוּ"פ כִּי שְׁבַת הִיא לֵד, כִּכַל מוֹשְׁבֹתוֹיכֶם] דַּכְּתֵב רַחֲמָנָא גַבִּי שְׁבַת לְמַה לֵּי, אִיצְטוּרִיד ס"ד אֲמִינָה הוּאֵל וְכַעֲיָנָא דְמוֹעֲדוֹת כְּתוּבָה חִיבְעֵי קִדְוִשׁ כִּי מוֹעֲדוֹת קַמִּי"ל מוֹשֵׁב.

כַּפְּסִילָתָה תַּשָּׂא לֹא, פו

שְׁבַת שְׁבַחְתוּן קוֹדֶשׁ לֵד, לְמַה נִּאֲמַר, לְפִי שְׂחֵא אֹמֵר (וְיִקְרָא

כתוב וכוונת השביעי יהי לכם קדש שבת שבתו לך, בפסוק זה אין המלה קדש סמוכה לך כמו בפ' תשא.

ישב להמיתה גדולה

הנה בנושא זה של קו התאריך שאליו הוקדש הספר הנזכר, יש שאלה גדולה שלכאורה אין עליה תשובה היא, לפי מה שנתבאר בל"ט פרקים הקודמים, שאלת קו התאריך, לענין שבת ויהי"כ על פי חשבון השעות המעלות הקרוים לא מזוכר בחז"ל כלל ולא בראשונים ולא בש"ע ולא באחרונים, משום שקדם שנתגלה הצי הכדור השני לא היתה השאלה הזאת במציאות, כי הצי הכדור שהי' בו הישוב הי' לו סוף מורה וסוף מערב, רק כשנתגלה הצי הכדור השני ובאי מורה מערב נפגשו נחשוררה שאלת קו התאריך לפני מאה שנים, וכן בימינו אנו, עלתה השאלה על הפרק, כשנת הש"כ ב' באפאן.

ויש תמיהה גדולה אך אפשר ששאלה גדולה כוונתה הנוגעת לעיקרי התורה שבת יהי"כ ויהי"ט, ועד עשרות מצות דאורייתא המיון הקדומות וספוקות איד אפשר שדבר יסורי כזה שהי' במציאות בעולם אלא לא למעשה, שחז"ל העלימו מאתנו ולא גילו לנו חוות דעתם בשאלה גדולה זו אפילו ברמיה, ואין לנו דמיון לזה בכל התורה כולה.

אמנם לפענ"ד נראה שחז"ל כן גילו לנו חוות דעתם והחליטתם בשאלה יסורית זו.

הנה בשלשה מאמרי חז"ל הנ"ל במכילתא תשא, בתו"כ אמור מוכח בנדרים עה וכו"כ קה. ובגמ' קידושין לו: שכתבו שהתורה מיעטה ש"אין שבת צריך קידוש בית דין, ופי' הרשב"ם שאין מקדשין אחד בשבת לחיות שביעי של שבת, ומדבר תמה מה ס"ד בזה ואיד זה אפשר בכל העולם.

אמנם לדעתי נראה שיש לנו עוד מאמר אחד בתו"כ שבו מובאר הפירוש הפשוט להדרש במקורות הנ"ל "שבת בראשית אינה צריכה קידוש בית דין".

בחורה כהנים פ' אמור פ"ב"ג וכמנחות טו. דרשו "תספור לך שספירתה תלויה בבית דין, יצאה שבת בראשית שספירתה בכל אדם".

דרשה זו הובאה הלה למעשה ברמב"ם, אשר כתב בפ"א מהלכות קה"ח ה"ב: "אין ראיית היות מטוה לכל אדם כמו שבת בראשית שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי וכו'". ונראה שבפלים אחרות "שבת בראשית ספירתה בכל אדם" הורו לנו חז"ל שיסוד היסודות של השבת לדורות עולם הוא מונה ששה ומשפיר שביעי. וכלשון הרמב"ם "שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי", כלומר שלא תלוי כלל בבית דין אלא כל אדם יכול לדעת והוה תפיסה העיקרי של שיטתו בשאלה זו. והפי' שבת אין צריך קידוש ב"ד הוא כמ"ש רש"י מנחות שם שבת שספירתה בכל אדם שאין צריך לשאלו לכו"ד.

וכן מפרש הרדב"ז מובא להלן פמ"א: "ידע כי השבת נמסרה לכל אחד משראל שנאמר כי אות היא ביני וביניכם וכמו שאות הברית הוא לכל אחד ואחד כן השבת נמסר לכל אחד ואחד כי בכל מקום שהוא מונה ששה ימים ובסוף

מדכתיב מועדי ד' יתירה דמצי למכתב: אלה אשר תקראו אותם מקראי קדש. ומבואר שגורס בגמ' שהדרש הוא מקרא וקרא כג. ב. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ד' אשר תקראו אותם מקראי קדש חדרשו שהמלים: מועדי ד' יתירה, לאשמעינן שרק על מועדי ד' נאמר אשר תקראו אותם ולא על שבת. ולפי הגירסא שלפנינו הלימוד הוא משפוק יתירה לגמרי הנאמר בסוף הפרשה פסוק מיוחד: וידבר משה את מועדי ד' אל בני ישראל.

ולפי גרסת הרשב"ם מבואר שדורש הקרא דריש הפרשה המבואר במכילתא אלא שבמכילתא מבואר שאינו דורש מיוחדת דקרא כמ"ש הרשב"ם אלא מקרא הכתוב בפ' תשא שבת קדש לך שאינה מסורה לכו"ד רק לך.

עמה נבוא להדרש בקידושין לפ"ט דמבואר הגירסא במכילתא דרשב"י: "וכן הוא אמר שבת היום לך, בכל מושבותיכם" נראה דהמכילתא מביאה ראי' להפי' שבת שבתו קדש לך ששבת מסורה לך ולא לכו"ד ורק אצל מועדי ד' נאמר: בויקרא כג. ב. אשר תקראו אותם מקראי קדש. ששם פלג' ג. כתב שבת הוא לך בכל מושבותיכם כלומר בכל העולם באין וכוה"ל אפילו במקום שאין בית דין, וגם בס"ד לא סברו שב"ד כבא"י יכול לקדש את השבת בשביל כל העולם כמו כל החודשים, כפי שנתבאר לעיל ולפי"ל שהדרש בקידושין יסודו במכילתא שמשפיר פשטא דקרא שבתו קדש לך, ששבת מסורה ומקדשת עיי' ה' ולא עיי' ב"ד, ועפי"ז מפרש הקרא שבת הוא לך בכל מושבותיכם אפילו במקום שאין ב"ד לקדשו. ולפי"ל שגם ר' יוסי תגליל בתו"כ ידע הפי' של המכילתא בקרא שבתו קדש לך ששבת מסורה לך, אלא שסד"א שנתנה תורה ונתחדשה הלכה לקדש למעשה כמו שבארתו לעיל לכן דרש קרא וידבר משה כו"ל.

עוד ישב לקושית החפ"ס,

עוד יי"ל שריק"ג בתו"כ והמכילתא פליגי אם שבת קדמה לישראל או ישראל קדמו לשבת, עפי"מ שכתבתי לנאר מה דמבואר בבבבא יז. רבי אמר אף חותם בה מקדש השבת ישראל הזמנים, וכו', ועיין בארליכות בבבבא עניין זה לעיל בפסק ית.

ויש להעיר מהמבואר בלקח טוב שמוח כ. י. שבת לך אלהיך, מלמד שאין השבת צריכה קידוש בית דין לפי שהשבת מקדשת מה' ואינה מסורה לבית דין עיי' תו"ש שם וכנראה שהי' לפני כן במקור חז"ל ולפנינו בספרי חז"ל ליתא וי"ל תעס שבמכילתא תשא לא, טו. דרשו כן מקרא שבת שבתו קדש לך, לך שבת מסורה ולא דרשו כן מקרא הקרום שבת לך, א. משום שבפסוק יקדש' לך מבואר יותר ששבת אינה צריכה קידוש ב"ד, רק נתקדשה עיי' השם ומת שלא דרשו מקרא שמוח טז, כג שבתו שבת קדש לך מתוך הכתוב אצל מן י"ל משום שרצה להביא מקרא שלאחר מכן תורה שהי' להם ב"ד משא"כ קודם מ"ח והגם שאמר ששבת במדה נצטוו כבר בארתו בתו"ש בשלה שהי' תבול ככמה ובריים בין שבת מדה לשבת סיני. ובשמות לה, ב.

בפרטים שונים אבל לא בהיסודות, ולכן רק עליה מתאים לומר ואינה מסורה לב"ד וספירתה בכל אדם. ויש להביא ראיה מלשון הלקה טוב הני"ל שהביא שתי הלשונות הני"ל מת"כ ונמי ביהו. שבת לה' שאין-השבת צריך קידוש בית דין, לפי שהשבת מקודשת מה' ואינה מסורה לבית דין, הוא מפרש מה שאמרו שלא צריכה קידוש ב"ד, היינו שאינה מסורה לב"ד אלא לכל אדם נאמרה וכל אחד יודע מהי לשכות, כדרש הת"כ שבת ספירתה בכל אדם, משום שכל אדם יודע מזרח העולם ומערבה כפי המקובל בכל מקום שהוא, משא"כ הידעות על השבון המעלות, שידוע רק לב"ד, וכפרס בנדון שלנו שיש הרבה שיטות שונות ואין אדם יודע לפי הצדק ומתי לשמור, ותכנינו ז"ל פסקו לדורות עולם, "שבת בראשית ספירתה בכל אדם" ואינה חלוקה בבית דין, והנה כשיטתנו, שתלוי רק במזרח ומערב העולם ובכל מקום כפי השבון המקום.

וכן נפלא כפ"ד

עוד מצאתי רמז נפלא בכ"ד פ"א על הפסוק ויברך א' את יום השביעי, ר"ש בן גמליאל אומר שאינו נדחה, י"ט נדחה יומ"כ נדחה, שבת אינה נדחית ע"כ מובא בת"ש בראשית ב' אות מא. ובמפרשים שיהי"כ וי"ט חללים בבית דין, משא"כ שבת. אבל הדברים המהימים ואין להם ביאר מה קמ"ל ומה ס"ד, ומה חידוש לנו ר"ש בן גמליאל. ולהניח מביאר שרשב"ג הביע בזה דבר גדול לדורות עולם, שראה ברות קדשו, שיבא זמן, שתחלה בישראל שאלה קו התאריך כמו בימינו וחתי' דעה יחידית שיש לדחות את השבת במקום אחד בעולם שההודים שומרים אותו כפי השבון המקום שישמרו אותו ביים ראשון. (וזה עובדא שהיתה רק פעם אחת בכל תולדות עם ישראל מחלוקת ע"ד השבת). על זה אמר רשב"ג פסק הלכה לדורות עולם שבכלל ויברך א' את יום השביעי. הוא ששבת אינה נדחית לעולם, וכן פסקו כל הרבנים גדולי ישראל בדורותו בלי יוצא מן הכלל שאין לדחות את יום השבת באפאן ששומרים כהשבון המקום לא כדעה החלוקה וכן בכל מקום בעולם ישמרו את השבת הלאה כמו ששומרים עד עכשו(2).

על פי יסוד זה, פסק למעשה ר' יעקב צמדון (יעב"ץ), אשר

הנהו לענין תיקון תענית וכן הוא לענין תיקון שבתו. ולכל הדברות הנה אמר נכון דאיש ישראל אינו מחויב לשמור השבת בזמן האמתי בשמים רק אין לו אלא מקומה ושעתו ר"ש [במכילתא] למה שבת מסורה דלכל אחד נמסרה שבת כפי ישיבתו ולא עוד אלא כי אדם אחד עצמו ישנה זמן השבת דבחייתו כמור' שובת רבנו שהיא שם ואם ילך למערב משנה זמן שבת ויכ"ז כמירוש רבנו הדרב"ז בהשונות החדשות ס"י ע"ז בענין זה כי השבת נמסרה לכל א' מישראל כפי המקום אשר ימצא ע"ש ר"ש למה שבת מסורה לכל אחד עושה כמקומו ואין אדם מסורים לשבת שתעשו כפי זמן השבת ר"ש ושמורתם את השבת כי קודש היא לכל כפי זמן ישיבתהם לכל דייקא וק"ל. עכ"ל. (וראה באריכות לעיל פרק כב). ומ"ש דגבול השבת בשמים הוא כפי ערך גן עדן. כוון לזה בשרת בני ציון ח"א ס"י ר"ד ח"ב ס"י י' ולדעתו חקו הוא — 135 מעלות מורת מירושלים וזהו סמור לקו התאריך תבילנלאמי.

השיה עושה שבת" כר' אע"פ שלא הביא דרשות הני"ל, מ"ם בעיקר הדבר הולך בהשיטה של "מזנה ששה ומשמור שבביעי" בכל מקום שהוא, ואין להתחשב עם מעלות וקוים. עיי"ש ביאור דבריו בהשונה הני"ל. והנה כפי מה שנתבאר לעיל המצב שהוא עכשיו בעולם שיש קו תאריך בין לאומי, שהוא מסמן באופן מחלט היבשות והאיים השייכות למזרח העולם מצד אחד ולמערב העולם מצד שני, א"כ באופן זה שאלה שבת נפתרת בפשטות בכל מקום מונה שישה ומשמור שבביעי, רק כשבא מיבשת מזרח ליבשת מערב או לא"י המערב וכן להיפך משנה יזמו אמנם שבת הראשונה צריך לשבות גם לפי חשבוננו ורק כשמתיישב שם בכביעות יש לו רק שבת המקום.

משא"כ לכל שאר השיטות שיש בענין זה הרי בודא קביעת שבת מסורה רק לב"ד. לדוגמה השיטה של התז"א ע"פ שיטת הרי"ה לחשבון השנים מעלות מירושלים, שאין לסתם בו אדם שום מושג, רק ב"ד מיוחד שבקציאם בדבר כמו החז"א שהוא הבי"ד וכן בפרטים אחרים שיש בשיטות כגון החדושי של דין "גרידה". ועוד סברות דקות מן הדקות וכי וכי כמו שנתבאר לעיל הרי זה בודא צריך החלטה התלוי' אך ורק בבית דין, ואף אפשר לומר בדרך כלל "שבת אינה מסורה לבית דין". וכן הדבר לשאר השיטות שאין לסתם בו אדם שום השגה ורק לב"ד הפוסק כן. שכל השיטות בנרות על דקדוקים וחידושים במקורות הראשונים (מאזשים היודעים בחכונה) סתם בו אדם לא מבין אותם כלל, שרק החכם הוא הבי"ד שפוסק, ואפילו לשיטת הז"ט ורימ"ש שהקו בק"פ מעלות חצי העולם ג"כ הדבר מסופק שזה נופל בחצי אלסקא וכלל גדול שמקובל על כולם (מלבד השיטה של שפירא הראשון) שאין לעשות קו ביבשת, א"כ שוב צריך לב"ד להחליט איד להתנגד, וכל השיטות מיוסדות על השבון של מעלות, וסתרות מהכלל בנמי שספירתה בכל אדם ואינה חלוקה רק באזשים היודעים בחכמת מהלך החמה ומספר המעלות וכי' וכי'. רק לשיטתנו שהשבת לא חלוקה כלל וכלל בחשבון של מעלות רק במזרח ומערב העולם, וה מתאים להיסוד של שבת שקבעו חז"ל בתר"כ ובנמי שספירתה לכל אדם ואינה מסורה לב"ד כלל, כמוכרן שיש שאלות

(2) וראיתי להביא כאן כפי כי משא החד"א בספר פני דוד ספר מבכילתא מובא בת"ש פל"א אות נג. כי קדש היא לכל אדם מסורה בידים ואין אדם מסורים בידה וז"ל: ותכן עוד לפרש בתקורת כח הקדמונים בעצם יום השבת אשר יש חילוק רב בין שוכני מזרח ושוכני מערב, דשנה שהוא שבת לזה הוא חול לזה, ובאיים הרוחקים יש יותר יותר הפרש בחדע, ויש לידע על אזה מקום סומכין בשמים ממעל לעשות יום השבת והעלו בזה שהמקום האמתי הוא ירושלים שהיא אמצע העולם כמ"ש הרב פרשת דרכים דרוש כ"ג דף ג"ד ע"ש"ב. ונמצא לפי זה דכל אדם אינו חייב לשבות אלא כפי מקומו, ואף שלפי האמת בשמים שניכר השבת בדברים מופלאים ועל"י"ת מרחחים אינו שבת כפי מקום שהוא עומד, אשר בשמים ממעל לעשות יום השבת חרב פרשת דרכים, מ"ם איש ישראל לא חייבתו חודה אלא כפי מקומו. וזה אמר לפני קיצורי נראה דגבול השבת בשמים הוא כפי ערך גן עדן והאין שהוא חתם קו השה תמלך בקיץ ובחורף י"ב שעות יום ר"ב שעות לילה על דרך שכתב רבנו הרמ"ק זצ"ל בפרוש

חלק ב' פרק ח' אות י"ג (אלטונא תקכ"ח) ו"ל:
 ומדי רברי בענין עגול הכדור הארצי, ואפשרות הקפתו
 על ידי אדם ברוגל ובאגוז סביב מן הקצה אל הקצה,
 אויברי שכבר נתבאר ענינו בחוש לעוברי ימים אל מדינת
 חודו מזרחית, כי הספרדים שומות ימי השבע עם אנשי הולנדא
 חלוקים במגזן וקריאת שמות ימי השבע עם אנשי הולנדא
 השוכנים אצלם בהודו שכשהארשונים מונים יום ראשון,
 לאחרונים הוא יום השביעי, והסבה כזה מחמת שהספרדים
 באו להודו מדינתא, ודרך ים כה מצד מערב, ואנשי ארץ
 תחתית הנ"ל הלכו וסבבו לשם דרך מזרח, בעברים אוינינוס
 הוררומי הקיפו כל האפריקא השפלה עד כוראם שמה, באופן
 שביז שני המדינות האלה, פגעו אלו באלו, אחר שסבבו את
 הכדור, אלה מפה למערב, ואלה מפה מזרח, ומצא בפגשם
 זה בזה, עשו בין שניהם סביב שלם באופנים מהנגדים, לכן
 בהכרח בימי השבוע הם חלוקים ונפרדים, ויחלד מזה ספק
 בשמירת שבת למסכב העולם, יעוין מה שהכרענו בזה בספר
 מור וקציעה עכ"ל.
 ומסיום רברוי נראה, כי ברור היה לו שדבריי כשרי"ת
 מור וקציעה המובאים לעיל, אינם בגדר הצעה עיונית בלבד,
 אלא הלכה למעשה מהש.

פרק מא. שיפת הדידיזי בשאלת קו תארייך

לכל בני אותו המחוז אשר הוא בו וחל עליו איסור שבת,
 א"צ משום דאם הוא שבת הרי יש בו איסור שבת לכל בני
 העולם שאין החילוק בין השוכנים בקצה המזרח לשוכנים
 בקצה המערב אלא י"ב שעות או פחות ונמצא שזה עושה
 מלאכה בזמן שהוא שבת לכל.

מכל מקום למדנו מהדידיזיותו לקדש שביעי משמע דלכל
 אחד נמסר לעשות זכר למעשה בראשית כל חר חוד כי
 אחריתו, חודי שאחר שהגיע לשוב וידע ששעה ועשה מלאכה
 בשבת לא חייבתו להביא קרבן לא חטאת ולא אשם ולא
 וידוי משמע שקיים מצות שבת, עוד ראייה מהא דאמרין
 עכ"ם ששבת חייב מיחה ולא דווקא יום השבת, אלא שקבע
 לו יום אחד לשבות בו משמע שכל מי שעושה מלאכה ששה
 ושובת יום אחד סוף סוף שובת נקרא. עוד ראה שהרי שבת
 נתנה במדת נמורה לא"י יש קצת חילוק שהרי מדה לדרום
 וארץ ישראל לצפון נמצא שלא היה השבת מצומצם בין מרה
 לארץ ישראל אלא שהוא הברך צוה את השבת לישאל לכל
 אחד מהם או לכלם בכל מקום שימצא, שהרי גלוי וידוע
 לפניו יתברך ששתהדין בני לגלות לקצווי הארצות ויהיה
 ביניהם מרחק גדול, ומשם זה אנו צריכים לכל המעודות ויום
 הכפורים יום שגם בהם תפול השאלה. ודע כי נפל מחלוקת
 בין הראשונים מאיזה מקום מתחיל היום וגם מאיזה מקום
 מתחיל יום השבת עיי' מה שנאמר בספר הכוזרי ובעל יסוד
 עולם, ולדעת כולם השוכנים בקצה המזרח השבת להם קודם
 השוכנים במערב ומצאו אלו מותרים במלאכה בזמן שאלו
 אסורים אלא צריכים אנו לומר כי השבת ניתן לכל אחד

בספר מור וקציעה (אלטונא תקכ"א) כסיון שד"מ, עסק
 במפורש בשאלת קו התאריך, ולסק על פי היסוד הנ"ל מונה
 ששה ומשמר שביעי.
 יש לציין כי בזמן הריעב"ץ, היה כבר קשר מנשי בין חלקי
 העולם, וכפי שכתב הוא עצמו בספרו משפחת סופרים, כבר
 הוכר הצורך המעשי בקביעת קו תאריך, כי כבר התקיימו
 למעשה סחירות בנושא זה, ו"ל היעב"ץ בשו"ת מור וקציעה
 שם:

← "הנהלך ונוסע ממזרח למערב ומקיף הכדור הארצי, ימצא
 בשוכו למקום שיצא משם, מפסדי יום אחד בחשבונו, והנוסע
 ומקיף הארץ ממערב, מוצא בחזירתו למקומו הראשון הריח
 יום במספר ימי שנה, כן אעפ"כ בשוכו למקומו על כדור
 הוא נמשך אחר אנשי המקום שפגע שם, אין לו לשבת אלא
 אותו שבת של בני אותו מקום, מפל מקום במדבר שאין שם
 יאשה קהל מישראל השבת נמשך תקבע על פי עובר אותו
 כפי הדרך שבה לשם, אם נמזרח או ממערב, ולפי מה שמוצא
 בחשבונו עושה שם שבת, והוא שבת של ממש לכל דבריו,
 עכ"ל.

עד כמה היחה בעיה זו בעיה מעשית ממש בעניני גוכל
 לראות כמה שכתב הוא עצמו בספרו משפחת סופרים,

פרק מא. שיפת הדידיזי בשאלת קו תארייך

← רבינו הדידיזי בשו"ת ח"א ס"א ע"ו: "שאלת ממני ארדיער
 דעתי בענין השבת כי יש חילוק גדול בין השוכנים במזרח
 לשוכנים במערב ונמצא שמה שהוא לאלו שבת הרי לאלו
 חול."

משונה: דע כי שאלה זו נבוכו בה רבים ונכבדים אבל
 ארדיער דעתי בת דע כי השבת נמסרה לכל אחד מליראל,
 שנאמר כי אות היא ביני וביניכם. וכמו שאות הברית היא
 לכל אחד ואחד, כן השבת נמסר לכל אחד ואחד. וכיון
 שהשבת נמסר לכל אחד בכל מקום שהוא מונה ששה ימים
 ונסוף הששה עושה שבת שהוא זכר למעשה בראשית שנאמר
 כי ששת ימים עשה ה' וגו', שאם אין אחת אומר כן אפילו
 בארץ ישראל יש קצת חילוק, ואפילו חרצה לומר שעל ידי
 התוספת שאנו מוסיפים בכניסתו וביציאתו מחוקן, מ"מ
 התוספת הזה דאורייתא היא, ונמצא שאין כל בני ישראל
 שוין בתוספת זו שהרי יש מהלך קרוב לארבעה ימים בארץ
 ישראל מן המזרח למערב, ואפילו בעירות הממוכות יש חילוק
 בזה בין סביריה לציפורי כדאמר ר' יוסי יהא חלקי עם מכניסי
 שבת בסביריה ועם מוציאיי שבת בציפורי, אלא מאי אתא לך
 לממר כי השבת ניתן לכל אחד כפי מקומו אשר הוא דר בו
 לפני שכבר נשלמל במקומו ששה הקפים שלמים ונכנס השביעי
 לקודם קודם ולמאוחר מאוחר.

וגדולה מזו אמרו המתהלך במדבר ולא ידע מתי הוא שבת
 מונה ששה ימים מיום ששעה ומקדש שביעי ומכרד בו ברכת
 היום ומבדיל במוצאי שבת ע"כ. ואף על פי שאנו עושה
 בכל יום אלא כדי חייזי ה"מ מפני שהוא ספק שמה הוא שבת

המילה והשבת. המילה דכתיב זאת בריתי אשר תשמרו בניי ובנינים, השבת דכתיב בניי ובני בני ישראל אות היא לעולם". וראה שם ח"כ 68. וב"חזרה שלמה", מילואים לפ' לך פ"ז אות סב. אמנם מ"ש הרדב"ז ראה מהלך במדבר צ"ע. שהרי זה רק מדדבנו כלשון רש"י: שם לזכרון בעלמא שלא תשתכח שבת ממנו. כן מ"ש לענין קרבן אינו מוכן, שהרי התיר לו לעבד על כדי חיין, ולא שגג בשבת ומה שייר קרבן, ולקמן בקינור, והרימ"ט ב"הוי"מס" ס"י כי מבאי דברי הרדב"ז בקיצור, ולא העיר מכל מ"ש.

ויש להעיר מדברי הרדב"ז מ"ש לעיל בפרק י"א מדברי של אמריקה. שהרי הרדב"ז בשנת רנ"ב היה מגולל ספרד וכבו י"ג שנה היה בבואו לא"י, וארבעים שנה היה רב במצרים וחור לא"י ונפטר בכו תשעים. ובשנת רנ"ב נמלחה יבשת אמריקה. והרבה שנים אחרי כן כותב בתשובתו "שארין חילוק בין השוכנים בקצה המזרח לשוכנים בקצה המערב אלא י"ב שעות". ואילו היה יודע על מציאות ישוב באמריקה, הרי צריך היה לומר שיש הפרל בכ"ד שעות בין מזרח ומערב, וראה מ"ש לעיל בפ"ח הערה פ, מדברי המהרש"א והח"י. וראה בספרי ת"ש ח"א דף צא. (יורשלים תרפ"ז), שם נשאלתי בצ"ע על ראיית הרדב"ז מהלך במדבר, וב"ג ששבת, ובחיבת הקדש ס"י ל"ז (יורשלים תרצ"ז) עמד ג"כ על ראיית הרדב"ז הרי הותר לו לעשות מלאכה משום פק"ג ומה שייר קרבן. וכעת ג"ל לבאר שכוונת הרדב"ז היא מכיון שחזרו לו לעשות בכל יום ויום רק כדי פרנסתו משום פק"ג. הרי זה דבר שאי אפשר לצמצם ולשער בכל יום ויום לעשות מלאכה בריוק כפי הצורך לפרנסתו משום פק"ג, ובפרט להצורך שבירושלמי, גדול ששבת בין העכו"ם, ויכול להיות אפילו להרבה שנים, וזהו שכתב הרדב"ז: "הדע שאחר שהגיע לישוב יודע שטעה ועשה מלאכה בשבת (כלומר יותר מהצורך לפי פרנסתו) לא חייבתו להביא קרבן לא חטאת ולא אשם ולא ורדי. משמע שקיים מצות שבת". וראה במאירי שבת ס"ט ש"כ ובכל יום ויום עושה כדי פרנסתו ואפילו ביום שהוא מונה לשם שבת, ואין מצריכין אותו להתענות, וי"ל הטעם מפני שאין מתירין לו בשאר הימים אלא לכדי חייו בצמצום וכל שמחיתו מצומצמת בכל יום אף תענית של יום א' סכנה לו, וכל שכן במקום שהוא סבר להתענג בו ויכיר באותו היום שהוא שבת בקדוש התבילה שהוא מקדש בכנסתו ומבדיל ביציאתו עכ"ל, ומבואר ג"כ שהעיר בזה שא"א לומר שמה שעושה בכל יום הוא ממש ענין של פק"ג שהרי אדם יכול להתענות פעם ולא חייב לו, ואדם עלול לטעות בהשערתו בזה ועל זה צריך היה להביא כפרת, ומה דייק שאין כאן חטא שבכ"ג שמנה ששה ושמר שביעי יש בזה גדר של זכר למעשה בראשית.

מיראאל כפי מקומו שימנה ו' ימים שלמים וישבות בשביעי וכוה יש סכר (זכר) למעשה בראשית".

אורי הענין יש ללמד מהתשובתו: א. ששבת שלנו היא שבת סיני ושבת אינה תלויה בארץ ישראל, ולא כהישות שהתחלתה הייתה בא"י בשעת ביאת העולם. ב. אחרי שהעיר שיש מחלוקת בין הראשונים באיזה מקום מתחיל היום, וראה לעיל פל"ו השיטות בזה, לא הזכיר כלום משיטותיהם. לא כשטת הראשונים וכפסק החזון איש" שתשעים מעלות מא"י הוא גבול המזרח, ולא כהשיטה שהשבת תלויה בא"י וי"ב שעות מא"י הוא הגבול. אין בו רמז רמזא מכל זה, אלא שהשבת שלנו התחילה ממזרח ומשם למזרח יש להקדים ולמערב לאחור. והייתה כי אז לא היה יודע רק חצי הכדור העליון, וכמו שכותב "שארין החילוק בין השוכנים בקצה המזרח לשוכנים בקצה המערב אלא י"ב שעות", א"כ לא הייתה שום שאלה קו תאריך במציאות. כי היתה רק שבת אחת לכל העולם בהבדל י"ב שעות. ג. יש ללמד מדברי שלד"ד שמוכרח להיות הבדל יום בין היבשות של מזרח ומערב, נוסע באינה צריך לשמור שבתו כפי חשבונו במקום שיצא משם ואינו צריך להתחשב בשום קו תאריך, עד שיעלה על היבשה. ומי ששומר שבתו כפי חשבונו הוא מקיים מצות שבת כדת וכוף. וזה יש ללמד מלשון הרדב"ז: "וכמו שאות הבכירה נמסר לכל אחר, ככל מקום שהיא מונה ששה ימים וכפיה היששה עושה שבת". וכן בסוף דבריו: "צריכים אנו לומר כי השבת ניתן לכל אחר מישראל כפי מקומו שימנה ו' ימים שלמים וישבות בשביעי וכוה יש זכר למעשה בראשית".

ומ"ש: דאם הוא שבת הרי יש בו איסור שבת לכל בני העולם כיו דבר זה לא נאמר אלא בישוב במקום שקבע יום השבת שמוכרחים כולם לשבות שבת אחת, ומחללי מות ומה כחוב בלי הבדל אבל הנוסעים באינה עליהם למנות ששה ימים במקום שיצאו ולשבות בשביעי. וכמו שכותב שם: "שכל מי שעושה מלאכה ששה ושובת יום אחד סוף סוף שובת נקרא". אע"פ שלשונו זו לכאורה תמורה מאר. מכיון שאינו מדבר על יום שבת אלא על איזה יום שהוא כמו שאמר עכו"ם ששבת, מה ראה לענין שבת. הרי בודאי בישראל אם ישבות ביים א', מחלל שבת נקרא, ולא שובת. ובעל כרחו צריך לומר שכונתו לגילוי מילתא בעלמא, כמו שחז"ל אמר שהלשון יום ולילה לא ישבותו בכל יום שהוא שובת נקרא שם שביחה. אותו הדבר אנתנו אמרים אצל ישראל, כל אחד לפי מקומו, אם עובד ששה ושובת בשביעי שומר שבת הוא, אע"פ שבמקום אחר עדיין חול. ואין אנו צריכים לומר שבשעת בריאת העולם היה כאן שבת, כי אין לנו הילה בלוח באיזה מקום בעולם נמלחה השמש. כן בשעת נתינת התורה בסני לא נאמר שום דבר מזה, רק שבאותו מקום בסני נמסר ע"י המן שהוא שבת של ששת ימי בראשית.

ומה שמדמה הרדב"ז שבת למילה נמצא מעין זה במדרש, מובא בשלחורת המאור", אלמנה ח"ג דף 571: "השבת היא אחת מג' בריחות שכתת הכ"ה כ"י שנים עם ישראל והם

בו הוא יתי שובת עם כל אחד כפי שבתו והנאתי ראי' ממי שהיה במדבר ושכח שבת דק"ל מונה ששה ושבת ועתה ראיתי שהרד"ק כיוצא בזה בס"ק (בספר קנה) על שאלתו וי"ל אבל דע בני שאם יסכימו כולם לעשות יהי"ש בטי כסבורים שתוא י המלך יושב לדון העולם כלי ספק כרי שלא יכשלו בניו שהם קיום העולם, ולמחר הוא חול. צא ולמד ממי שהוא במדבר ואינו יודע יום שבת מונה י ימים וכו' שובת, והקב"ה מקבל שבתו כשבת במונו ואינו מוסיף כן הדבר הזה. ע"כ רדע זה שהוא כלל גדול בכל המעודות" עכ"ל.

ומבואר שיעקר השאלה בדרב"ו לא הייתה כלל בנוגע לקביעת קו התאריך כמו שהבין ראי"ק ורימ"ט אלא ענין אחר לגמרי, היינו ארץ אפשר להבין בהינה השבת וההתקשרות בין שבתה שמיום לשבתה בארץ, כיון שיש הבדלים עד י"ב שעות, (במונו של הרד"ק שידעו רק מחצי הכדור העליון), והיום הרי יש הבדל כפי"ד שעות ובעולמנו שוהה השבת מ"ח שעות וענין זה נחבאר לעיל בפרק כב ובפרק לג. שדעת הרמ"ק ועוד מפרשים שנוקדת שבת היא בא"י. אמנם דעת הרד"ק כדעת בעל הקנה "והוא שובת עם כל אחד כפי שבתו". ויש להסביר הדברים עפמ"ש לעיל פרק כב. שעולם הרחוני הוא עולם שכולו שבת, ובכל מקום ומקום שמקבלים השבת כל אחד כפי זמנו ואי יורדת שפע של קדושת שבת ומשמה יחירה על בני אדם שקבלו עליהם השבת.

ושיטת הרד"ק שיעקר שבת הוא בכל מקום, שמונה ששה ומשמר שביעי, ומטעם זה רצה להסתייע גם מהד"ן של הח"ל במדבר שלחז מ"ד עושה כל מלאכה כל ששה ומשמר שביעי, ולא צריך כפרה ומוכח מזה שקיים מצות שבת, ובסברא ה"ל שתקב"ה שובת עם כל א' כפי שבתו, וכשהוא במדבר וזה שבת שלו כפי דין תורה שתקנו לו חכמים. וכמ"ש הקנה, ולמונו גם בטי מגיד מילרים המיוחדים לרי"ק פ' משפטים כתב: כי תקנה ערב עברי וכי מאחר שאין השמיטה מוציאתו למה יוצא בשנה השביעית, אבל סוד הענין חלוי במה שאמרו חז"ל המהלך במדבר ואינו יודע אימתי הוא שבת מונה ששה ימים ושובת וכו' לעולם מפני שכל שביעי הוא שבת וכי ע"כ ורי"כ בראשית חכמה בשם הרמ"ק.

ועפמ"ש מבואר שמ"ש הרד"ק בסוף דבריו "ודע כי נפל מחלוקת בין הראשונים מאיזה מקום מחיל היום וגם מאיזה מקום מחיל יום השבת עיי' מה שנאמר בכוזרי ובעל יסוד עולם". נראה שסובר שהעיקר כהנסד עולם שדוחה שיטת הכוזרי ולא הביא את הרד"ה אף שהיה עולם מוכריז משום שידע שמקור דברי הרד"ה היה מהכוזרי כמ"ש הרמב"ד. וזה היה פשוט בעיניו לכן לא הוכיח שיש איתה קו לענין שבת אלא מסיק להיפך "ולדעת כולם השוכנים בקצה המזרח השבת להם קודם השוכנים במערב" כלומר שליעת כל הפוסקים להלכה שבקצה המזרח מקרימים ולא מאחרין י"ח שעות, וכשיטת היסוד"ע שהשובת הוא רק י"ב שעות. ומ"ש בתחלת דבריו "שאלה זו נבוכו בה רבים ונכבדים" לא קאי

15

וכ"כ הפרמ"ג א"יח סי' שד"ע ס"ב בשם ע"ש. (ומדבר הרמב"ם פ"ב מהל' שבת ה"כ"ב בסוף הלכה הכפול ערך הפעם הדין: ושאר הימים כו' מ"ש כבר קודם ונ"ל שכוונתו שאין עליו חיוב לעשות כשיטת הר"ן). עוד י"ל שדעת הרד"ק שתבטיחותו שחובבא בגמי' שם סתמא שמונה ששה ומשמר שביעי, ולא הוכירו דבר שעושה בכל יום רק כרי פרנסתו, אולי ס"ל שבימים שביעי אינו עושה כלום רק בששת הימים ובע"ש שלו עושה בשביל יום השביעי. וכן מוכח מלשון הירושלמי שבת פ"ו ה"א שהקשה ר' יצחק בר' אלעזר בשם ר' גומז בר רעקב מונה ששה ועושה שבת המשה ועושה שבת ארבעה ועושה שבת ג', ועושה שבת כו', ויהוש לכל הימים כהוא קודש אשה בעולם כו' המן יש לו הקנה יכול הוא לישא גיורת כו' הכא מה אית לו. המן (כבבל) אמרו חושש לכל הימים ועושה כרי קיום הנפש ע"כ. ונראה ברור שלי' יצחק מונה אחד ועושה שבת ע"כ ששומר שבת כריו ואינו עושה אפילו לכרי פרנסתו ומוכרח לעשות כן ביים שלפניו א"כ ע"כ לית ליה כרבה שבכל יום עושה כרי פרנסתו. שהרי דוחק גדול לומר שה"ע רק בשביל הכריה של קידושא ואבולתא. ולשיטתו אלו שפיר הקשה הרד"ק. ומה שכתבתו לעיל ע"ד הראיה מבי"ג ששבת, ראה מ"ש בתר"ש ח"ב פ"ח אות קיד בענין זה ובעפמ"ל שכוונת הרד"ק רק לגילוי מילתא בעלמא שכל מי שמונה ששה ומשמר שביעי בקרא על זה שם שבתו.

גם רימ"ש ב"חזקוני"ם דף ס"ה כתב וי"ל: "יש להשתדלם על זה (לשון הרד"ק) הני לבר פשוט זה דרשה שאלה והשווה מרובו הרד"ק? הלא ידוע לכל (ומקובל לישאל משנות דור וכפי הזמנה בירושלמי ובמהרש"ם וכווה"ל) שהראו כדורית היא. והאפשר היה להעלות על הדעת שהיה היקום לכל יושבי היקף הכדור בשוה, עוד קשה יותר. ומה ענין זה לין המהלך במדבר שאינו יודע כלל מהי שבת, וגם לאיזה צורך פלפל והאריך להוכיח שכי"א מחויב לשבות כפי מקומו הוא שאין לכל זה מובן. והנלע"ד שכל עיקר שאלו מאתו על המקומות שלא נחברו אם שייכים למותרים או למערביים, כשנסעו ממקום למקום אם ביבשה או בים שאין ידוע אם כבר עברו הגבול החאריכי, ועל זה השיב שלא ישנה כ"א ממספר הקפתיו ע"כ.

ולכאורה שאלה הרד"ק באמת ממה מאד ואין לה שום מובן ומיודשם של ר"א קלצקין ורימ"ט דחוקים ולא מתקבלים על הלב. ועתה נחברר לי שהרד"ק בעצמו בספר אחר שלו מבאר השאלה ועפ"י מובנה החשובה וכל הענין מקבל צורה אחרת.

בס' מצודת דוד להרד"ק מצוה קי"ב כ' וי"ל: "לשמע קול שופר ביים זה כו' ונקרא יום הדין כו' ואי"ת הרי התחכמם הרי חלוקים בעת ר"ה ויהי"כ (כוונתו למשנה ר"ה כה. שגור ר"צ על ר' יהושע גורני' עליו שתבוא אצל כו' ביה"כ שחל להחיות בתשובה) וכאיה מהם הוא עומד ברין. כבר נשאלתי לענין שבת בראשית, שהרי יש בין הדלים בקצה המזרח לדלים בקצה המערב כמו י"ב שעות ונמצא שאין השבת שוה לכלם העלתי כי השבת נתן לכל א' וא' כפי האקלים אשר הוא

לפי מקומו, על היסוד של מונח ששה ומשמר שביעי, והיות שביי אדם באו לחצי הכדור השני ממערב העולם, א"כ קבעו החשבון המערבי עד סוף היבשת היא חוף אלסקה סוף המערב, והיבשת סיביר למול היא סוף המזרח, וכיניהם הקו הגבול לאומי המסמן הגבול בין מזרח למערב.

וכן פסק הרב משה חיים רימוני (לעיל בפרק ל. ולקמן בשער ט' אות כב באר"יכו) והרב שמואל מהתלבר (לעיל בפרק ל' ולקמן שער ט' אות לב, וראה גם לקמן בפרק ג"ד ובפרקים ס"ג-ס"ז) אשר פסקו באופן ישרי בבעית, וקבעו שאין קו התאריך מסור לנו על פי חז"ל והכל חלוי במתחשבים. ועיין עוד לקמן שער ט' אות ד' בדברי האפר"י ובדברי הרב ישראל הלוי מוזאמשש שם באות י' דאפר"י לשיטת הכותרי אין קו תאריך, וכן פסק בשו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעאה סימן קנ"ד והוא הסתמך במפורש על השו"ת הרדב"י.

פרק מב. שבת היא כיום השביעי לפי חשבון הנחה בעולם

וכשתל בשבת אסור. והקשו עליו למה לא פסק כ"י יחזנו שהלכה כמותו שגם בחל בשבת מותר. ולפי גירסת הג"ל מבואר ש"י יחזנו לא פליג כלל וסובר ג"כ שבתל בשבת אסור. ולפי זה מאי דמסיק בגמ' עשה ול"ת מיידי רק מיידי"כ. וצ"ו הפסוקים ב"חזרת אור" לא נכון, כי הפסוק שבתו וכן כל מלאכה לא תעשו לגירסת הילק"ש שניהם כתובים ברישא כג, לא, לב, גבי יהו"כ ומתורצת קושיית הקובץ על הרמב"ם, וככל אופן דואים אנו דעת הלק"ש שהחזרה רמזה לנו כמ"ע של שבת שהיא להשבון הנחה בעולם. מונה ששה ומשמר שביעי, וראה מ"ש לעיל פרק מ, מא.

ויש לדייק מלשון התרגום יבנונו בין עזריאל על הפסוק והיו לאחת ולמועדים וללמים ושנים (בראשית א יד). שמתרגם: ויהיו לסימנין ולזמני מועדין ולמימני בהיו חושבו וימין ולמקדשא רשעי יהוהו ורשעי שנין עכוריי יהוהו ועבורי שנין ותקופות שמשא ומלאך סדהרא ומחזורין ע"כ.

ומהלשון "ולמימני בהיו חושבו חשי"י נראה שפירש כוונה המלה "וללמים" שעל ידי המאורות אנו יודעים להתחיל מנין הלמים, כלומר במקום שהתחילה השמש לזרוח שם התחיל היום, והיות שהחזרה לא קבעה לנו המקום שהתחילה השמש לזרוח, א"כ כל אחד צריך למנות לפי מקומו, ובזמן שהישוב ה"י רק עד סוף קצת המזרח של חצי כדור העליון של ה"י מנין היום קודם למקום אחר בחצי הכדור.

וכן מבואר בכ"י רמתא דשמואל הקטן. הנה ממונה על המאור ועל החשך להבדיל בין היום ובין הלילה למנות בו ימים וחודשים.

כלל וכלל על שאלת קו התאריך כמו שהבינו המתורבים הג"ל, כי בשאלת קו התאריך פסק הרדב"י הלכה למעשה בלי שום פקפק שתעיקר כהיסוד עולם ושוכח בשביעי. ולפי דברי הרדב"י צריכים לומר שאין שמירת שבת חלוי במקום ידוע שישם ה"י בששת ימי בראשית ההיקף השביעי. כי דבר זה לא גילתה לנו התורה וחז"ל וממילא שאין זה יסוד בהלכות שבת אלא עיקר גדר שמירת שבת הוא המון של יום השביעי כמ"ש ששת ימים תעבד ויום השביעי תשבות לא כמו ש"י בשו"ת בני ציון אות יט עיי"ש אלא כמו שביאר לנו ר"מ הירשפרונג מוכח לקמן שער ששי מרכרי היסוד עולם ומלאכת מחשבת.

ובחצי כדור העליון כדור המן שזה הוא יום השביעי מששת ימי בראשית וממנו נקבע השבת למזרח ומערב ובחצי הכדור השני נצטוו לשמור השבת ביום השביעי כל אחד

בפסיקתא זוטרתה הנקרא לקח טוב שמות לך, כב: וחנו השבועות תעשה לך, להשבון שהוא לישראל ול כל שבונו הג"ה ג. בעולם משבת לשבת ימים, אלא כאשר יבוא לך הפסח כן תעשה לך ספירת המשים יום ומקדש יום חמשים ודרש הג"ל במלה תעשה לך, הוא משום שכתוב בפסוק הקודם ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבות כחריש ונקציר תשבת, וחנו השבועות תעשה לך. ודרש מלה לך שרק בשבועות הוא חשבון המיוחד לישראל ביום המשים אבל אצל שבת לא כתוב לך, לאשמעינו ששבת חל המיד ביום השביעי הנחה בעולם. ומה ראה לשיטתו שאנו צריכים להתחשב המיד עם חזקת שבת שנהנו בו הבאים ממזרח וממערב ששומרים אותו כפי חשבונם וחשבון הנחה בעולם.

ויש להעיר כי פסוק זה וביום השביעי תשבות היא מצות עשה של שבתת שבת, כמו שמבואר בלק"ש שם ששת ימים תעבד [וביום השביעי תשבות] זו מצות עשה. ובמכילד"ש"י שמות כ: ויום השביעי שבת אין לי אלא למצות עשה, והרמב"ם פ"א מהל' שבת ה"א כותב שבתה בשביעי ממלאכה מצות עשה שונאמר וביום השביעי תשבות, ובספר קובץ על הרמב"ם נשאר בקושיא למה לא מביא מקרא שבתו שאמרו להדיא בגמ' שבת קי"ד ע"כ שזה לעבור בעשה דשבת. ובמקום אחר כתבתי לתרץ שהרמב"ם היתה גרסתו בגמ' שבת קי"ד כמו בלקוט שמשוני פ' אמור וכת"י אוסקפורד יהו"כ שחל להיות בחול במקום שמבואר לפנינו שחל להיות בשבת ומח"ש פסק הרמב"ם פ"א מהל' שבתת עשור ה"ג שיהו"כ שחל להיות בחול מותר בקניבת ירק

פרק מג. ההולך במדבר, ודין קו התאריך

קו תאריך מן התורה למה לא הוכיח כאן, אפילו יודע מהו הוא שבת שלן, אלא שהוא מטופק אם עבר את קו התאריך, כמו השיטות שקו התאריך הוא באמצע הים, והנוסעים אינם יודעים בדיוק אם עברו או לא. וזה הוא דבר המצוי תמיד לאלה הנוסעים בים. מוכח גם מזה כמ"ש לעיל. וזהו ראיה שאין עליה תשובה.

יש להעיר מהאמר בירושלמי שבת פ"ז ה"א, שמביא דינו של רב הונא לא לענין מהלך בדרך אלא: גדול שנשבה בין העכו"ם, רב ושמואל, חז אמר מונה ששה ועשרה שבת וחרנה אמר עשרה שבת ומונה ששה. לכאורה קשה להבין שהרי יכול לדעת מחשבון אנשי המקום מתי שבת. ונראה פירוש הדברים, עפ"י המבאר בהשוכח הגאונים ליק, סימן א', "ועתה אם יצא איש ממקומות שמונין את ימיהם שבעות למקום שמונין חדשים ואין מניין שבעות כמו הפוסים, או שהפליג בים ושכח אם ביום רביעי יצא, או ביום חמישי, ואין בלבו ספק, אלא ב"ד וה', מה יעשה לשמור יום השבת, הלא כן ראוי שימנה יום א' וישבות שהרי ביום ה' יצא, וגם ישבות ביום שלאחריו שמא יום ד' יצא, התאמר לזה שהקב"ה צוה לשמור יום א' ואחה שבתה שני ימים, ואם יאריכו ימיו על זאת הלא כן יספור וישבות. וקורא את זה שביעי ואת זה שביעי, כמו שאנו עושים שני ימים של שוכות זה נקרא ראשון וזה נקרא ראשון". מדברי הירושלמי יוצא כן, שאנשי המקום לא נהגו כמנין השכונות כגון הפוסים, שהזכירו בתשובת הגאונים. ומבואר גם מדברי הירושלמי ומתשובת הגאונים שהביאו מציאות ספק לענין שבת למי שנשבה בין העכו"ם או הפליג בים, שבימיהם לא עלה על דעתם שיש קו תאריך. כל זמן שלא נתגלה אלא חצי הכדור העליון, לא הייתה שאלה זו במציאות. ושמצד ההלכה אין קו תאריך מן התורה במקום ידוע. ומשם זה לא הוכיח ספק זה.

פרק מג. חוק פית, ודאי לא התשיכורה חז"ל קו התאריך

במוצ"ש. עי' שו"ת אבני גזר א"ח הל' שבת סי' מ"ח. ויש לברר הרבה הקירות וספיקות הלכה למעשה במקום שיש מציאות כזאת ואפילו לשיטתנו היום יש מציאות זאת כוהן סיו לא משום ששם חוק התאריך בין יבשה לים אלא משום ההבדל שיש בין העומדים בספינה לפי השוכנו חול, וביבשה שבת, ויש מקום לכל החקירות הנ"ל, אבל אין קושיא מהמשנה משום שבימיהם לא הייתה מציאות זאת. כמו כן יש לנו סימן בשי"ע א"ח סי' רמ"ח לענין המפליג בספינה וההלך בשיירא בשבת לענין דין של קניית שביחה מע"ש ולשיטה הנ"ל הרי משכחת לה אופן שיעלה על הספינה יהי אצל חול לגמרי, והרי אנה העומדת בחוף ים של סיון הוא דבר הנהג מששת ימי בראשית היתה ידוע לחז"ל והראשונים ובעל השו"ע וכשתם לא אמרו דבר כות, הרי ברור בלי

בגמ' שבת ס"ט: אמר רב הונא הנה מהלך (בדרך או) במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. ח"י בר רב אומר משמר יום א' ומונה ששה. במאי קמיפלגי מר סבר כברייתו של עולם, ומר סבר כאדם הראשון מיתבי כו'. ועוד תניא הנה ששה ומשמר יום אחד מידבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה מהלך בדרך או במדבר ואינו בר רב תירבתא. אמר רבא בכל יום ויום עושה לו כדל פרוסמו כו' אפילו ההוא יומא, וההוא יומא במאי מינכר ליה בקידושא ואבדלוא. אמר רבא אם תית מכיר מקצת (סוכס) היום שיצא בו עושה מלאכה כל היום כולו.

נגמ' ז' יש להביא ראיה מכרעת ששיטת חכ"ל הייתה שאין מה"ת מקום קו תאריך. מזה שאמר רבא שאם הוא מכיר סכום הימים שיצא בו עושה בו מלאכה, והגמ' מששה פשיטא כו'. אילו אמרנו שיש מן התורה קו תאריך מה יועיל שידע סכום הימים הרי יכול להיית שהוא עבר את קו התאריך כשנוסע באנית, או להשיטות שקו התאריך חל גם ביבשה, א"כ מה מועיל שידע השבון הימים. מזה מוכח שבזמנם לא הייתה במציאות כלל השאלה על קו תאריך, מכיון שלא היה נגלה רק חצי כדור תאריך.

על פי זה אפשר לפרש את הגירסא שלפנינו, הנה מהלך בדרך או במדבר. הראשונים וכן בשי"ס כת"מ לא גרסו רק, הנה מהלך במדבר. ולה"ל י"ל שרובתא קמ"ל, שברוך הכונה במקום שבסביבה זו יש ישוב בני אדם, אלא שהוא רחוק מהישוב ואינו יכול להחודע אליו. במדבר הכונה אפילו במקום שאין ישוב בני אדם כלל, וכשהוא הולך למרחו של עולם במקום שאין ישוב, הרי יכול לפגוע במקום שעדיין לא הוקבע יום שבת, או במקום שלפי השיטות הנ"ל הוא קו התאריך, בכל זאת אם הוא יודע היום שיצא אינו נכנס בכלל ספק זה, כי מחויב הוא תמיד לשמור את יום השביעי שלי. אילו היה בדעת חז"ל שיש

משנה מפורשת שבת ק: וסוגיא הרנה בכל העניינים של ספינה בים ומה שנוגע מספינה ליבשה, והמשנה אומרת הלכה קבועה. הוורק מן הים ליבשה ומן הים לספינה פסול מפני שהים הוא כרמלה ויבשה רה"י וספינה רה"י. אבל מן היבשה לספינה חייב מפני שהוא חוק מר"ה לדה"י. ואם היה מציאות לדין קו, שביבשה שבת ובאניה העומדת בחוף הים הוא עי"ש, כפי שטעון להלכה החז"א. הרי הרי צריכים לומר כמה דברים אמורים בימים שבחוף המערבי של העולם, אבל במלים שבחוף המזרחי של העולם לא נאמר דינים אלו. כי הוורק בשבת מן היבשה אל הספינה העומדת בחוף צד, אם נגית ששם עדיין יום חול א"כ צריך להיות פסול שעשה רק עקידת בחיוב הנהגה במקום שהוא כבר חול. ואפשר שיש לזה ענין בדין מי שהתחיל מלאכה בשבת וגמר

וכן הלכה לשיטתנו העולה בשבת מיבשה סוף לספינה שבאה ממערב העולם עליו לשמור שבתו למרות שאנשי הארץ צריכים לשמור שבתם וכמוכן שלכתחילה יש למנוע מלעלות בשבת לארץ כזאת, אבל לסתם ארץ העומדת בתוף אם קנה שבתה מע"ש מותר לו לעלות ומדאורייתא צריך להמשיך בשמירת שבתו.

פרק מה. נופעי הים בשבת

לפי השיטות שהבאתי, הקובעות קו תאריך שנופל בים תאוקיינוס. לפי דבריהן, כשאדם נוסע באניה צריך הוא לחקות מתי הוא עובר את הקו הזה, וכשעובר את הקו צריך צריכה יומן לאור או להקדים. לדעתי כרוך שהנוסעים באניה צריכים לשמור שבתם כפי החשבון ממקום שיצאו, והיקף השביעי שלהם, עד שירדו ליבשה שצריכים לשמור כפי חשבון השבת של אנשי המקום. ועל פי זה יש לפרש מאמר הג"ל, שנוסעי הים הם בכחינת זכור את השבת, כי עליהם לשמור שבתם במקום שבאותו הקו ביבשה כבר הוא יום ראשון או לחיפך יום השני, ובכל זאת מקיימים הם את "זכור את יום השבת" כי באמצע הים אין להם להתחשב ולהקור על חשבון המעלות, רק צריכים לשמור כפי חשבונם מזמן שיצאו עד שיעלו ליבשה שמהטבילים לחשבון יושבי המקום. (רק שבת הראשונה עליהם לשמור גם לפי חשבונם). ונמצא לפי זה שנוסעי הים אפילו עברו קו ירדע שביבשה במעלה זו הוא יום חול עליהם לחשוב כפי חשבונם מהמקום שיצאו ועל זה הוא מרמז. אף כי מטופקים הם ואינם יודעים אם באיסור הם מטלילין ואם בהיתר, בכל זאת כיון ששומרים שבתם הם, מקיימים כריך את "זכור את יום השבת".

ויש עוד לפרש דרש הג"ל לפמ"ש לקמן מדברי הגד"ה והיהיר להפליג בספינה אף שיצטרך לחלל שבת מפני הסכנה, כיון שנוסעי ג' ימים קודם השבת. הרי שבספינה שבת חוללל שבת מפני הסכנה, ויש לומר שעל זה מרמז ר' יודן: שאינם יודעים אם באיסור או בהיתר, היינו אם מותר היה להם לצאת לדרכם ובהיתר הם מטלילין, או לא, כשיטות האוסרות לפמ"ש לקמן מדברי החשב"ץ ולשיטות אחרות, וכן לפי גריסת הראב"ן בירושלמי, א"כ באיסור הם מטלילין, בכל זאת מקיימים זכור את יום השבת⁽³⁾.

3) וקשה להבין מה שהוזכר רק באיסור טליל שהוא מדרבנן, ואולי במלאכות דאורייתא היו מהמריץ בהם הספק מלששת מלאכה ורק באיסור טליל הקילו וצ"ע.

שום ספק שלפי דבריהם לא משכחת לה בוגמם מציאות כזאת, והדין של השו"ע נאמר לכל האנשים ולכל חופי הים שבעולם כלי יוצא מן הכלל כל מי שעולה מן החוף להאג"י לעת ערב של יום הששי אסור מדאורייתא לעשות מלאכה ואין שום מקום לומר שיש מציאות כזאת שמותר לו לחלל שבתו ביום שביעי שלז ערב ולשמור שבת למחרתו.

פרק מה. נופעי הים בשבת

במשנת רבי אליעזר, פ"כ דף 363: זכור ושמור, זכור מי שהוא נתון בים שמור מי שהוא נתון בישוב. ובמנורת המאור ח"ג 575 ד"א זכור ושמור זכור בים ושמור ביבשה, ומבא בחוקוני דברים ת, יב. זכור נאמר ליורדי הים ושמור ליושבי יבשה. וכספר מצות גדול מ"ע כ"ט כתוב: ושמעתי כי יש במדרש, זכור בים שמור ביבשה, פי' בים אין שם צל בתים ואלילות, ונראה שהוא יום גדול אף כשהוא סמוך לחשכה, וביבשה בעיר, אף כשהוא יום גדול דומה שהוא סמוך לחשכה, לכך אמר זכריהו על הים וכיוצא בה בעיר היישוב בארשי ההרים ככניסתי להקדים לקבל שבת מבעוד יום, ושמור, כלומר, המזון בעיר ביבשה, ביציאתו יתאחר עד שתחשך. שמור לשון המתנה כמו שזמרת יבם, וכן ראיתי במכילתא, זכור מלפני ושמור מלאחרי, מכאן שמוסיפין מחול על הקודש. מבואר מדברי המ"ג שנדחק מאד לפרש מאמר זה ע"ש המכילתא, וכן ספרי האחרונים מביאים דבר זה בשם מדרש פלאה ומנסיים לפרשו באופנים שונים.

אמנם א' מן האמוראים מפרש הכוונה של מאמר זה והוא בפסיקתא רבתי (הוצאת מא"ש) פכ"ג עשרת הדברות פ' תליתאה: אמר ר' יודן זכור נתן לאומות העולם שמור נתן לישראל. אמר ר' אייבו זכור נתן ליורדי הים שאינם יודעים אם באיסור הם מטלילים ואם בהיתר הם מטלילים, שמור ליושבי היבשה. הרא"ו מרגילות החד"ל כתבו לפרש, שמהומת ששותין זמן רב על הים נשכח מתם איהו יום שבת, גם יש מקומות שלילה כיום יאיר, או להיפך היינו סמוך לצייר הצפוני והדרומי ואין יודעים מדת ימים, אעפ"כ צריכים למנות ששה מע"ל"ע ולשמור יום א', כדאיתא כפי כלל גדול המהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת, עושה ששה ימים וכו', והואו יומא מונכר ליה בקדושא ואבדלתא. ופרש"י לזכרון בעלמא שלא ישתכח שבת ממנו, וזהו הפי' זכור ליורדי הים ששכח הדבר שלא יהיה להם שבת רק לזכרון. ופירוש זה דחוק, לומר כדרך כלל על כל נוסעי הים שנשכח מהם איהו יום שבת. ולפי מ"ש לעיל נראה לי פירושן של דברים באופן זה.

פרק מת. חזו"ל לא הזכיר המושג של קו הארץ קבוע מצפון לדרום הכרוך לעיני שפת, מפני שאין לו מקום בהלכה

קכ

שער המישי. פרק מת—מ

127

אשר נחתם ע"ג אנית, אשר לגבני, לענין חקני"ח שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם במבאי גם מחו"ל, עסקו חז"ל בחות מתח ובקביעת גבולות מדוייקים.

וע"כ צריך לומר כי בימי חז"ל לא היה קיימת כלל מצד המציאות השאלה של קו המאריך. כי אילו היה קיימת השאלה במהם הראי לא היו נמנעים מההכרעה. וע"כ צ"ל שאין לנו במסורה מן התורה מקום מקובל אשר נגמר לנו בתור מקומו של קו המאריך, אלא לעולם מונה ששה וכשטר שביעי כחשבון מקום שיצא משם. ורק לדין אור שנהייטבו בני אדם בכל חלקי כדור הארץ, וכל אחד מה מדארייתא כרינה, נולד ממלא מקין קו מאריך, כלומר הברל ביים בין יבשת מזרח ליבשת מערב.

יש להוסיף עוד דאי להנכתב לעיל כידוע מי שעובר את קו המאריך, (אם יש קו כזה) משכחת לה שלדירה היה אמצע יום ששי, וכשעובר את הקו היה לגב אמצע יום השבת. ומצאנו הקירח על חויב שבאשר חל באמצע היום במסכת יבמות לג. גבי קטן שהבא ב' שערות אשר וכן בירושלמי מגילה פ"ב ה"ג גר שנהגיר לאחר שתאיר המזרח בפרקים. ואם היה בזמן חז"ל מציאות של קו מאריך, כגון מי שעלה בחור סין מהים ליבשה באמצע יום השבת, פשיטא שלל השניות חויב לשמור את השבת של המקום החז"ל היו מוכיחים אפשרות כזו. וזו ראיה ברורה שבנומם לא היה כלל מציאות קו מאריך. (ועיין אדרת זה לקמן בפיק ע"ה).

פרק מת. הלכות שאומני כחזו"ל תלוי בזמן ארץ ישראל, ולא הזכיר חזו"ל קו לשינוי היום

עליהם אסור דאורייתא מחצות יום שלום ולהיפך אלה המקומות שהם רחוקים למערב ירושלים יאסור בהמך יב שעות אחרי זמן ירושלים בחצות יום י"ד ניסן שלום. ואין להקשות לאלה הדברים יב שעות מזרחית מנולן לאסור להם המך במקרה יב שעות קודם זמן השחיתה מנולן לאסור להם המך מקרא לא שחטת על המך הרי בחצות יום י"ד שלהם בירושלים 12 בלילה ועדיין לא הגיע זמן שחיתה, ואותו הדבר הוא גם להדרים מזרחית שעה מירושלים, וצריך לומר שזה נכלל בהירורח הגמי זמן שחיתה אמר רמב"ם שהתורה אסרה המך ב"ד בזמן שחיתה הקרבן ודין זה לא תלי כלל בעצם השחיתה שגם שלא מקריבים ג"כ חל האסור ה"ה במקומות הרחוקים. ואלי יש לפרש כן גם שאלת הגמי, "ואימא כל חד וחד כי שחית" שאין הפי רק על אנשי ירושלים אלא גם אנשי מזרח ירושלים לא יאסור המך בחצות שלום קודם ששחית הפסח בירושלים ולהיפך אנשי המערב יאסור בהמך ממש בבקר, על זה השיב "זמן שחיתה אמר רמב"ם, פירש"י לא חלקה התורה לשראל לזה זמן ולזה זמן והא"ל קבע לו זמן ואסורו שיה בכל לכול זמן אחד קבע ע"כ כלומר התורה אסרה המך בזמן שחיתה לא שחיתה ממש אלא זמן שחיתה הוא סימן לכולם. כלומר

במסכת גיטין, בדה ז' גבי מבאי גט ממדינת הים, (אשר מתקנה חכמים צריך לומר בפני נכתב ונפני נחתם). נחלקו ר' יהודה ורבנן, לענין דין הים הגדול, (כי הים הוא הגבול המערבי של א"י והמבאי משם דינו כמבאי מארץ ישראל שאינו צריך לומר בפני נכתב ודינו כמבאי מארץ ישראל שבים ירואים אותו כאלו-הוא מתח מטורי אגרת עד נחל מצריים, מן החוט לעפים ארץ ישראל וזו החוט ולחוף חז"ל ולדעת ר' יהודה כל שכנגד א"י הרי הוא כא"י, ובנסת שבצדדים, "רואין אותו כאילו חוט מתח עליהם" וכו'. ודבר תימה הוא, לאותו שיטת שיש קו מאריך מקובל, אשר מקומו מסור משיני א"ד יחכו שחזו"ל עסקו בציון קיום לגבי חקנה דרבנן שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם במקום של כותב גט ע"ג ספינה או ע"ג שפיט, ולא עסקו כלום בקביעת החומר של הקו וזו קביעת מקומו של קו המאריך בכל התורה בקביעת החומר של הקו הקובע הלבית וסודיות בכל התורה (כדברי החזו"א ועד מחבריהם) על קו המאריך. יש לציין כי הלכה זו קביעת מקומו של קו המאריך בין מוחל ומערב העולם, אינה נוגעת להלכות שבת בלבד, אלא פדיון חנו, שחיתה אותו ואת בני בים אחר, ספירת העומר, ספירת ימי נדבד, דיני וסותם, שיערי גזלות אבילות ואגונות ועד דיני דאורייתא רבים המלוים בזמן, לא הוזכרו חז"ל שום חסומות או כל קו אחר, בניגוד למקרה הנדלר של גט

ת סין לספינה למרות שאנשי וילה יש למערב העומדת בחוף דאורייתא צריך

126

יד שנופל בים ודין הוא לחקור קו צריך לשנות בארית צריכים הדיקוק השביעי זו השבת השבת ה"ג, שנסעי ולשמור שבתם אשיו או לזימן את יום השבת" חשבון המעלות צאו עד שיעול שבת ההאשונה זו שבת השנייה הים זה חול עליהם וזוהי מרבית אי ממשלתי ואם מ מקיימים כדן

1 מדבריר חז"ה בת מפני הסבת, ינה שכתו חז"ל ר' יודן: שאינם מותר היה לום שיטת האסורה חרות וכו' לשי מלשלת, בכל

ול שהוא מרבנן ו הסת מלשנת

לא דברו על
בנוגע לחצי

כפי שנתב: הוא קצה המ
שבים) אשר
יעו וכל תאי
שמסמן המצי
רש לחצער
פ"א את תו
כשה דכתיב
שעמדים בת
תאים שבמ"ו

בירושלמי

(כן הוא גם
מן אתרו טו
ובירושלמי א
מבאר, ופרש
בו שבו הוא
הר"ה ב
הר"ה ו"ל.
בתורה שטר
א. בשמח
חשמר, ובמ
ממדרש שאני
ואח שבחתי
אבו עורא ש
את שבת ה'
שנת אלפי ש
שנת השמשה
שנבאר לעי'
מכל נגלגל כ
ימים של שב
כתב בעין ו
משמרי שר
שכל ישראל
שנתו). עד
שני סוגי שב
כמו שנתברר
ושבת של יום
ששה מקום
אין אני יחד
על זה רמזו ו
מיני שבתות ו

כן הרי בתצות יום של ט"ו בירושלמי בומן שהקריבו כבר
את העומר הרי בצ' מילוח מודחה התחלה ליל י"ז ומצד
השני של חקי התחלה ליל ט"ג, ואיר אפשר לומר שמותר
לאכול חודש בתחלה ליל ט"ג של פסח, הרי חודש הותר
רק ממהרה השבת ולא בתחלה ליל ט"ג, ומה ראה ברות
לשיטת היסודי החלק על החכמי והודיה, והמשנה לא
דברה רק על חצי כדור העליון שבומנם ולא היה ליום שום
קו תאריך במורה.

וכן יש להזכיר מזה שהמבוא לא הוריעה הקשיא מתיר
קראי, קרא דעד הביאבב, וקרא דעד עצם היום הזה דנפקי
כ"ל לענין המקומות הרחוקים י"ב שעות מא"י אצלם צריך
להיות עצם יום ט"ו ולא מעטיל הביאבב. ומוכרחים אנו
לומר כן לדיון כשהנגולה לנו חצי כדור התחתון ומהה
יבנה המקדש ויקריבו העומר בתצות ט"ו, מה היה דין
המקומות הרחוקים מא"י שאצלם היה או הצות של ליל
ט"ו. האם היה מותר לום לאכול חודש. ולמעשה כה"ג
בראי שנצטרך לומר שכל"א דגמי הוא שקדם שהאר
המורה של ט"ו כל אחד במקומו א"א להחיר חודש. וכמ"ש
הרמב"ם שצריכים לשמור תצות יום ירושלים.

מקומות הרחוקים בירושלים לענין ספירת העמר

וכן לענין ספירת העומר שהמצוה היא מההל חרמש בקמה
תחל לספור ז' שבועות המצוה להחלה למנות בירושלים
במצאי הנוג שהוא תחלה ליל ט"ג, היום יום ראשון לעומר,
או מורה מירושלים, במקום שיש היום קו התאריך, מצד אחד
הוא שקה"ח של יום ט"ו, ומחלה ספירת יום ראשון, ומצד
השני של חקי הוה שקיעת חממה של יום י"ד. נמצא מצד
אחד של חקי יום יום אחד לעומר ומצד השני עדיין חג. ולמחרת,
מצד מורה יספור שני ימים לעומר, ומצד מערב יספור יום
אחד לעומר.

ויש לחקור בלילה הראשון שמפורש בתורה מההל חרמש
בקמה תחל לספור ונו' אלה המקומות המקודשים שש שעות
איר מותר היה להם להחלה בספירה היום יום א. לעומר
הרי עדיין לא החלה בקצירת העומר בירושלים, והי' סבא
לומר כמו שכ' הרמב"ם לענין הרחוקים מותרים מצות
רוינס, חפי שהמקומות הרחוקים לא היה מותר לום במקומם
עד הצות שבירושלים כן לענין ספירה צריכים לתבוע עד שש
שעות עד הצות לילה בומן שבירושלים התחלה לקצור, אבל
אלה שדורים לשיטת הכוונ' אחרי חקי בומן שהתחלה לקצור
ולמנות בירושלים או אצלם הצות ליל פסח ובראי שא"א
לום למנות שהרי כתיב ממחרת השבת ולא בשבת, ולמחרת
בשעת הצות ט"ו בירושלים או מתחילים למנות יום א.
לעומר וחממה אצלם התבאי של מההל חרמש ומקיים
מצות ספירה כמו לשיטת הרמב"ם שספירת העומר בחי'י
דאורייתא, ולא תלוי בקצירת העומר.

אמנם מזה שלא דבר חז"ל היראשונים מענין זה ראה
נוספה לשיטת היסוד עולם הירדבי"ז שלא היה במציאות
כונת בהצי הכוונ העליון קו של הברל יום משני צדדי ולכן

הצות יום י"ז בכל מקום, וראה לישון תוס' רבינו פרוץ בפסחים
שם: דמסתמא כי צוה רחמנא עשה דתשיבתו לום לישראל
קבע לום זמן שהוא שוה לכל, דהיינו זמן שחיתה דהיה
בשש שעות. ולפ"ז יב שעות מורה מירושלים ששם הצות
יום י"ד ובירושלים עדיין הצות ליל ד', ובצד השני של
חקי הצות יום י"ג שיש הבדל ביום בלום, איסור המין שוה
לכלום בתצות יום ד' כל אחד ביניהם.

ויש להזכיר מהמבואר בפסחים צ"ב לענין דרך החוקה
שלידשיי חפי' אם אנו ראו לברא מהצות היום, וראה רש"י
פסחים כט ע"א ר"ה ענש כרת, ובפתימ"ש להרמב"ם שם
שהשעור מעת נג' חממה, אע"פ שעדיין לא הגיע זמן שחיתה
החייב מתחיל מנג' חממה של אותו היום, ולפ"ז י"ל דגם
לענין איסור המין גם שש שעות קודם התחלה היום מתחיל
היום של שחיתה פסח וכמבואר בובתים יא ע"ב כן בתורה
פוסל פסח ששחטו ב"ד שחור' שלא לשמן, ושם ל"א
מכשיר היה כן בתורה בפסח ששחטו שחורית ב"ד לשמן
דכליה יומא וזמניה הוא, ובירושלמי פ' ע"פ ה"א דל"ב
אסור בחמץ כל היום עיי"ש במפרשים, ומצינו בירושלמי ר"ה
פ"א ה"א, בליל שמני דלילה אין מחוסר זמן וראה רש"י
סוכה לג, לענין לולב דמשקידו ליל סוכה חל מצות לולב
ומה שהיראשונים והאחרונים לא דבר כלל מענין זה שיש
מציאות כונת, ששום שבומנם לא ה' במציאות קו התאריך
כלומר מקום שיש הברל ביום שלום כין שני צדדי חקי, וכמו
שנתבאר לעיל⁴).

הרחוקים מירושלים מתחיל בהודש בתצות יום ט"ו בניסן

במשנה מנחות סח, משקרב העומר (בט"ו בניסן) והיה
חודש מדי, הרחוקים מותרין מצות היום ולהלן כו', מפני
מה הרחוקים מותרין מצות היום ולהלן מפני שהן יודיען
שאין ד"ד מתעצלים בו ע"כ. ובפתימ"ה להרמב"ם ולכן צריכים
אנשים שישקרום הצות יום ירושלים לא הצות אותם המקומות
לפי שאפסיר שהיה מקום או מאחר, וזה ידע מהכמת אור
האצות כמו שהוא מפורסם אל בעלי החכמה ע"כ. והנה
לפי דברי הרמב"ם נמצא שבומן הצות ירושלים כשהי'
חשעם מעלות מירושלים תחלה ליל י"ז או הותר לום
תחלה לא קודם, ולהיפך בקצה המערב כשהיה או תחלה
יום ט"ו כבר מותר לום, והנה לא ביאר הרמב"ם מה הדין
לענין האיר המורה מותר בומן בינה"ק קיים, או למ"ד
מדאורייתא אפילו בומן בירושלים קיים, אם גם לענין זה
אולינו לפי האיר המורה בירושלים ולא מעטיל האיר המורה
של יום ט"ו בקצה המורה, ומג"ו ולמ"ד חודש אסור מן
התורה בחז"ל, ראה מוכרחת שלא היה לום קו תאריך לענין
ימים בגבול של חשעים מעלות מורה לירושלים, שאם לא

4) ועין בפסקי השוה"ס ט"ז שחזיר מהדין של השוחט סתם
על המץ שבשוחט במקום שעדיין לא נאסר, וצ"ב, ועיין גם בסוף
ספר היוזם שוך במורה חמץ אור שנה אסור החמץ נמצא
במקום שעדיין לא הגיע זמן האסור, ובפר' דגו בזה האחרונים.
ראה ברמ"ב ע"פ רמ"ב טו ע"פ קל"ג.

שוקרנינו כבר
ליל י"ז ומצד
לומר שמותר
ז"י חודש בורות
זו ראיה ברורה
לא המשנה לא
ז' המלה שום
ז' המלה שום

הקרישאי מתר
ז' הוה דנפשי
איזי אציל צדיק
ומכרחים את
החתונה ומותר
מה דיהי דין
תורת של ליל
למשנה בבב"א
שקדים שאורי
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש

ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש

ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש
ז' חודש וכפ"ש

לא דבר על זה, וכפ"ש הג"א שכל דבריהם נאמר רק
בנוגע לחצי הכור העליון. וראה לקמן שיר השביעי וכ"ש
פרק מה' הארים שנים דינים פנימיה

כפי שנתבאר לעיל, דעת החו"א היא שחוקי הים במזרח,
הוא קצה המזרח ומקום שנייה התאריך. וכל האיים (הגזון
שבים) אשר מזרחה לחוף, נדרונים במערב. ולשטחתי איי
יפו וכל האיים שבים עד גבול קו המאריך הבין לאומי
שסמנו המצאות של מזרח העולם, על כולם הל שם מזרח.
ויש להעיר מהמבואר במדרש כונן מנבא בת"ש בראשית
פ"א אות תקל"א וז"ל גזון שבים (איי הים) וקרא להו
יבשה רכתיב ויקרא א' ליבשה אויך אלו נסין שבים שאינם
שעומדים בתחום ים זה קרוין אויך ע"כ ולפ"ז בנידון שלנו
האיים שבים כגון יפו והעומדים סמוכין ליבשה הנקראת מזרח

פרק מש' רמזים בתורה פסוק

בירושלמי ברכות פ"ב ה"ג דמז' ר' יוחנן כל מלה דאורייתא
(כן הוא גרס מהר"ש סיריליליא) ולא מהזוהר מסמכו לה
מן אמרין סגני. מובא במוקי יוסף ב"ק ריש פ' החובל:
ובירושלמי אמרו כי מולתא דלא מתזוהר מייחזינן מאמרין
סגיאן, ופירוש המפרשים ז"ל דהכי פירושו כל דבר שייחזינן
בו הוא הוה יקרא, אבל לא נתברר לו סמך מן הכתוב
הרשות ב"ל. כל אדם א' דונה ולא בה"א א' בר
הר"א ז"ל. על סמך דברים אלה יש להביא רמזים אחרים
בגורל ביסוד השאלה שאנו דנים בה.
א. בשמות לא, יב, ויקרא יט, א; ב, אה שבחתי
תמסונו, ובמזרח המזרח אלוקה ח"ג דף 50 מובא מאמר
ממדרש שאינו לפנינו: גרסינו בריקרא רבה מאי עמא כתיב
ואה שבחתי שמזוהר ולא כתיב שבתי, משל ללמד כו', וכפי
אבן עזרא שם: אמר חכם מהתוכמים הגוללים, ידע כי שבת
אחת שבת השם, א"כ מה מה סמך שבחתי, והשיר, בעבור ז' שבת
שמה השמחה שבת, שבתה רבות בכל השנה ע"כ ולפי מה
שבחתיא לעיל השבת שוהה בעולם מ"ח שעות, עד שעוברת
מכל הגלגל כולו, לכן יפה מתאים לשון שבחתי שכולל שני
ימים של שבת. (הרשב"א בתשובתו בדברי רמב"ם דף כ"ג
כתב של כתיב זה לפרש מאמר חז"ל שבת קיי"ח: אלמלא
משמרו ישראל של שתי שבחתי ימלכתי נגאלין, שהכללה
של ישראל בכל העולם שכולו השבת וזה נקרא שתי
שבחות). עוד ז"ל כפי שבחתי לפי מה שנתבאר לעיל שיש
שני סוגי שבחות בעולם, שבת סניג שהוא שבת בראשית
כמו שנתברר ע"י ירידת המן, וזה היה בחצי כדור העליון,
ושבת של יום השביעי בחצי כדור התחתון הוא בחצינה מנה
ששה מקומם שם ומשמר שביעי וזהו שבת דאורייתא, כי
אין אנו יודעים שם ושמשר שביעי וזהו שבת בראשית.
על זה רמזו החותם במלת שבחתי לשון רבים שישנם שני
מניי שבחות ושניהם קודמים שתי.

העולם ועומדים בין שתי יבשות דרום וצפון שעל שניהם יש
שם מזרח, בדרך שגם אלה הארים הל עליהם שם מזרח, וכלשון
המדרש אי"ש שעומדים בתחום ים הם קרוין אויך, לענין זה
שחל עליהם שם מזרח, (כדין האריך עצמה שם) ולא דין
מערב, דעת האומר שחוקי הים הוא קו המאריך. (וראה
מ"ש הר"י מרצבך, דבריו הובאו לעיל בפרק כ"ט לקמן
שעל ס' אות מו' מהא דאיהא במסכת גיטין דף ז' שולעת ר'
חודש שם כל הנסין שבמערב אי"י דינם כאי"י דין מערב
נמשך עד האוקיינוס, הדיינו כל שמערב לו מערבה אוקיינוס,
עדיין שיק' למערב אי"י ועי"ש באריכות בהו').

פרק מה' הארים שנים דינים פנימיה

העולם ועומדים בין שתי יבשות דרום וצפון שעל שניהם יש
שם מזרח, בדרך שגם אלה הארים הל עליהם שם מזרח, וכלשון
המדרש אי"ש שעומדים בתחום ים הם קרוין אויך, לענין זה
שחל עליהם שם מזרח, (כדין האריך עצמה שם) ולא דין
מערב, דעת האומר שחוקי הים הוא קו המאריך. (וראה
מ"ש הר"י מרצבך, דבריו הובאו לעיל בפרק כ"ט לקמן
שעל ס' אות מו' מהא דאיהא במסכת גיטין דף ז' שולעת ר'
חודש שם כל הנסין שבמערב אי"י דינם כאי"י דין מערב
נמשך עד האוקיינוס, הדיינו כל שמערב לו מערבה אוקיינוס,
עדיין שיק' למערב אי"י ועי"ש באריכות בהו').

פרק מש' רמזים בתורה פסוק

בירושלמי ברכות פ"ב ה"ג דמז' ר' יוחנן כל מלה דאורייתא
(כן הוא גרס מהר"ש סיריליליא) ולא מהזוהר מסמכו לה
מן אמרין סגני. מובא במוקי יוסף ב"ק ריש פ' החובל:
ובירושלמי אמרו כי מולתא דלא מתזוהר מייחזינן מאמרין
סגיאן, ופירוש המפרשים ז"ל דהכי פירושו כל דבר שייחזינן
בו הוא הוה יקרא, אבל לא נתברר לו סמך מן הכתוב
הרשות ב"ל. כל אדם א' דונה ולא בה"א א' בר
הר"א ז"ל. על סמך דברים אלה יש להביא רמזים אחרים
בגורל ביסוד השאלה שאנו דנים בה.
א. בשמות לא, יב, ויקרא יט, א; ב, אה שבחתי
תמסונו, ובמזרח המזרח אלוקה ח"ג דף 50 מובא מאמר
ממדרש שאינו לפנינו: גרסינו בריקרא רבה מאי עמא כתיב
ואה שבחתי שמזוהר ולא כתיב שבתי, משל ללמד כו', וכפי
אבן עזרא שם: אמר חכם מהתוכמים הגוללים, ידע כי שבת
אחת שבת השם, א"כ מה מה סמך שבחתי, והשיר, בעבור ז' שבת
שמה השמחה שבת, שבתה רבות בכל השנה ע"כ ולפי מה
שבחתיא לעיל השבת שוהה בעולם מ"ח שעות, עד שעוברת
מכל הגלגל כולו, לכן יפה מתאים לשון שבחתי שכולל שני
ימים של שבת. (הרשב"א בתשובתו בדברי רמב"ם דף כ"ג
כתב של כתיב זה לפרש מאמר חז"ל שבת קיי"ח: אלמלא
משמרו ישראל של שתי שבחתי ימלכתי נגאלין, שהכללה
של ישראל בכל העולם שכולו השבת וזה נקרא שתי
שבחות). עוד ז"ל כפי שבחתי לפי מה שנתבאר לעיל שיש
שני סוגי שבחות בעולם, שבת סניג שהוא שבת בראשית
כמו שנתברר ע"י ירידת המן, וזה היה בחצי כדור העליון,
ושבת של יום השביעי בחצי כדור התחתון הוא בחצינה מנה
ששה מקומם שם ומשמר שביעי וזהו שבת דאורייתא, כי
אין אנו יודעים שם ושמשר שביעי וזהו שבת בראשית.
על זה רמזו החותם במלת שבחתי לשון רבים שישנם שני
מניי שבחות ושניהם קודמים שתי.

[במלחיה רבין] מקדש ישראל והשבת והזמנים א"ל אטו ישראל מקדשי ליה (שקדמה קדושת ישראל לשל שבת, בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שע"י קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעין חדשים וקוראין מועדים בב"ד), והא שבת מקדשה וקיימא (מששת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דר"ח, רש"י), ושעמו של רש"י מבואר במס' סופרים פ"ג ה"ד ברוך אתה מקדש ישראל ויום פלוני חוץ משבת שאינו מזכיר בחתימה ישראל אלא מקדש השבת בלבד שהשבת קדמה לישראל כדכתיב כי ששת ימים וגו' ואומר ראו כי ד' נתן לכם את השבת. ראה פסחים ק"ו: וברכות מט. וראה ספר התולדות בין אנשי מורה ובני א"י לר"מ מרגליות סימן לב, אנשי מורה אומרים מקדש השבת ובני א"י אומרים מקדש ישראל ויום השבת. ובירושלמי ברכות ר"ח ופסחים פ"י סה"ב שנהגו לומר מקדש ישראל ויום השבת. (וראה חוספתא כפשוטה ברכות פ"ג עמוד מג.) ולא דאיתי מי שיבאר באיזה סברה פליגי. ובספרי, "השבת ומורה העולם" ובקונטרס, "שבת בראשית ושבת סיני" כתבתי לבאר שהבבלי סובר כהשיטה שהבבלי שם שאנו שומרים שבת בראשית והיא קדמה לישראל כמ"ש במ"ס, והירושלמי סובר כהשיטה שאנו שומרים שבת סיני א"כ קדמו ישראל ויש מקום לומר מקדש ישראל והשבת.

ויש להעיר מהמבואר בלקח טוב שמות כ, י. שבת לר' אל-היך, מלמד שאין השבת צריכה קידוש בית דין לפי שהשבת מקודשת מובא בתורה שלמה שם. וכנראה שה"ל לפני דרש כזה באיזה מקור חז"ל ולפנינו בספרי חז"ל ליתא וי"ל הטעם שבמכילתא תשא לא, טו. דרשו כן מקרא שבת שבתון קדש לר', לר' שבת מסורה ולא דרשו כן מקרא הקדום שבת לר' א. משום שבפסוק, קדש לר' מבואר יותר ששבת אינה צריכה קידוש ב"ד, רק נתקדשה ע"י השם. ומה שלא דרשו מקרא שמות טו, כג שבתון שבת קדש לר' מחר הכתוב אצל מן י"ל משום שרצה להביא מקרא שלאחר מתן תורה שה"ל להם ב"ד משא"כ קדש מ"ח והגם שאמרו ששבת במרה נצטוו כבר בארתי בתו"ש בשלח שה"ל הבלד בכמה דברים בין שבת מרה לשבת סיני. ובשמות לה, ב כתוב וביום השביעי יהי לכם קדש שבת

(*) וראיתי להביא כאן מ"ש הרח"ד"א בספרו פני דוד בפרשה זו סמך ממכילתא מובא בפנים פל"א אות נג. כי קדש היא לכם היא מסורה בידכם ואין אתם מסורים בידה וי"ל: ויתכן עוד לפרש בהקשר כח הקדמונים בעצם יום השבת אשר יש חילוק רב בין שוכני מורה ושוכני מערב, דשעה שהוא שבת לזה הוא חול לזה, ובאיים הרחוקים יש יותר ויותר הפרש כבוד, ויש לדעת על איזה מקום סומכין בשמים ממעל לעשות יום השבת והעלו בזה שהמקום האמתי הוא ירושלים שהיא אמצע העולם כמ"ש הרב פרשת דרכים דרוש כ"ג דף נ"ד עש"ב. ונמצא לפי זה וכל אדם אינו חייב לשבות אלא כפי מקומו, ואף שלפי האמת בשמים שניכר השבת בדברים מופלאים ועליונת מרווחים אינו

גורב סעוד
כך כ א
בר"ה כ' מניח מניח כסר
פ"ב

שבתון לר', בפסוק זה אין המלה קדש סמוכה לר' כמו בפ' תשא. ולכאורה יש למצוא עוד חילוק בין ביאור דברי התו"כ המכילתא והתו"כ המכילתא אומרת: לר' שבת מסורה ואינה מסורה לב"ד, ולשון התו"כ מועדי ה"י צריכין קדוש ב"ד, שבת בראשית אינה צריכה קדוש ב"ד. ונראה לכאורה שלשון המכילתא שבת אינה מסורה לב"ד כוללת יותר מלשון הגמ', שלא רק בפרט זה שאינה צריכה קידוש בית דין אלא בכלל אינה מסורה לב"ד ולכאורה נראה שאין שום אפשרות אחרת שיהי' מקום לומר שמסורה לב"ד מלבד קידוש בית הדין, אמנם יש לומר לכאורה שהתו"כ בא למעט השיטה הסוברת שאין קו התאריך מן התורה רק מורה ומערב, ואבאר הדברים.

שאלת קו התאריך ¹ בשנת תשי"ג עלתה על הפרק שאלת קו התאריך במורה הרחוק ביפאן והיתה מחלוקת הלכה למעשה מתי לשמור השבת ויוה"כ הגדולים שנשאלו פסקו שאין לשנות ממה שנוהגים עד עכשיו בשמירת יום שבת ויוה"כ כפי החשבון בא"י, ויש שפסק הלכה למעשה לשנות ממה שנהגו עד עכשיו ולשמור שבת ביום ראשון של המקום וכן יזהכ"פ באחד עשר לתשרי לפי חשבון המקום. ויש שפסק שהיה ספיא דאורייתא ולכן צריכים להזהר ממלאכה דאורייתא ביום ראשון, וביה"כ לשאול לרופא אם מותר להתענות ביום י"א תשרי. וכן נהגו מספר יתירים ולמעשה שמרו ושומרים היום היהודים הגרים שם והאורחים הבאים לשם, את יום השבת ויוה"כ כפי חשבון המקום וכפי החשבון בא"י ולא כה"א שצריכים לאחר ביום אחד. (ולדעתי האורחים הבאים לשם בשבת הראשונה צריכים לשמור שבת של המקום וגם השבת לפי חשבונם שלא לעשות בו מלאכה, ולקיים ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבתי כי יש בשבת חייב מקום וחייב גמרא אבל הייבים להניח בו תפילין ואכמ"ל).

פרסמתי כמה קונטרסים בבירור שאלה קשה זו (ויש לי בכת"י ספר גדול בביאור כל השיטות ופרטים שונים שיש בענין זה) תמצית הדברים של שיטתי שאין לשנות מהנהוג עד היום, הוא, היות שיש שש שיטות בראשונים ואחרונים איפוא הוא קו התאריך (*), כלומר סוף המורה

שבת כפי מקום שהוא עומד, אשר בשמים ישבתו כומן ירושלים כמ"ש הרב פרשת דרכים, מ"מ איש ישראל לא חייבתו תורה אלא כפי מקומו. [הו] אמת ולפי קיצורי נראה דגבול השבת בשמים הוא כפי ערך גן עדן הארץ שהוא תחת קו השווה שתמיד בקיץ ובחורף י"ב שעות יום י"ב שעות לילה על דרך שכתב רבינו הרמ"ק וצ"ל בפירוש הוהר לענין תיקון חצות וכן הוא לענין תיקון שבת]. ולכל הדברות הנה אמת נכון דאיש ישראל אינו מחויב לשמור השבת בומנו האמתי בשמים רק אין לו אלא מקומו ושעתו וי"ש [במכילתא] לכם שבת מסורה לכל אחד נמסרה שבת כפי ישיבתו ולא עוד אלא כי אדם אחד עצמו ישנה זמן השבת דבהיתרו במור' שובת כומן שהוא שם ואם ילך למערב

והתחלת המערב ששם יש הבדל בין מורה ומערב ביום שלם, ולפענ"ד ביארתי שהעיקר שמן התורה אין קו התאריך כלל רק מורה ומערב, והראיה שכן היא שיטת הרדב"ן, היעב"ץ, רמ"ח דימוני מאיטליא, והר"ש מהליבר. ויש לזה סעד ברמב"ם. והדבר תלוי כפי מה שהחזיק השבת לצד מורה עד מקום שנפגשו המורה והמערב והיום הקו הוא הים (ברינג טיע) התוצה בין חצי הכדור מורה העולם (סיביר) ומערב העולם (אלסקא).

ויסוד השאלה היא אם עיקר שבת שלנו היא כהשיטה שיש לנו שבת בראשית כלומר שמיד בבריאת העולם נקבע יום השבת בכל העולם, או כהשיטה ששבת שלנו היא שבת סיני שנצטוונו במרה על השבת והמן מן השמים בירר לנו את יום השבת, ונצטוונו גם נלך למורה להקדים ולמערב לאחר, וזה ה"י בחצי כדור העולם, ואו לא ה"י קשר בין מורה למערב העולם וממילא לא היתה השאלה במציאות, רק בתקופתנו שאנשי המורה והמערב נפגשו נולדה השאלה ויש הרבה ספיקות על מקומות שונים, אם שייכים למורה או למערב ועל זה צריך ב"ד של ישראל להחליט.

ולפ"ז אפשר ה"י להקשות על שיטה זו מלשון תו"כ: שבת אינה מסורה לבית דין, הרי שאין מציאות ששבת מסורה לב"ד ולשיטה זו הרי יש מציאות כזאת לענין קביעות קו התאריך, אך זה אינו, כגם להשיטות שיש קו תאריך מן התורה ג"כ צריך ב"ד להחליט על איזה שיטה לסמוך מכיון שיש שש שיטות איפוא הוא, ואפילו אם מחליטים על קו דיוע, ישנם ג"כ הרבה ספיקות על איים שונים אם שייכים לפנים הקו או חוצה לו כמו שאפשר לראות במפת הארץ והימים, ועל ב"ד להחליט בנידון בזה, ואין לחלק שלשיטתם ח"י"ד רק מבררין איפוא הוא הקו של תורה, אותו הדבר י"ל לשיטתי ש"ב"ד מבררין סוף הקו של מורה ומערב א"כ מלשון התו"כ: שבת אינה מסורה לב"ד, אין ראוי לשום צד לא כמ"ש בתלפיות שנה א' עמוד 614, ומ"ש שם צריך

משנה זמן שבת וכ"כ בפירוש רבינו הרדב"ן בתשובות החדשות סי' ע"ז בענין זה כי השבת נמסרה לכל א' מישראל כפי המקום אשר ימצא ע"ש וי"ש לכם שבת מסורה וכל אחד עושה כמקומו ואין אדם מסורים לשבת שתעשו כפי זמן השבת וי"ש ושמתם את השבת כי קדש היא לכם, כפי זמן ושיבתכם לכם דייקא וק"ל. עכ"ל. ומ"ש דגבול השבת בשמים הוא כפי ערך גן עדן. כוון לזה בשו"ת בני ציון ח"א סי' י"ד וח"ב סי' י' ולדעתו הקו הוא — 135 מעלות מורה מירושלים וזהו מקום התאריך הבינלאומי ומה שחיצו סלונמסקי החוקי, אחריו ר"מ סקיצניסקי שהקו הוא

מסורה זמן שבת וכ"כ בפירוש רבינו הרדב"ן בתשובות החדשות סי' ע"ז בענין זה כי השבת נמסרה לכל א' מישראל כפי המקום אשר ימצא ע"ש וי"ש לכם שבת מסורה וכל אחד עושה כמקומו ואין אדם מסורים לשבת שתעשו כפי זמן השבת וי"ש ושמתם את השבת כי קדש היא לכם, כפי זמן ושיבתכם לכם דייקא וק"ל. עכ"ל. ומ"ש דגבול השבת בשמים הוא כפי ערך גן עדן. כוון לזה בשו"ת בני ציון ח"א סי' י"ד וח"ב סי' י' ולדעתו הקו הוא — 135 מעלות מורה מירושלים וזהו מקום התאריך הבינלאומי ומה שחיצו סלונמסקי החוקי, אחריו ר"מ סקיצניסקי שהקו הוא

תיקון, וצ"ל הפ"י בתו"כ כמו בבבלי הנ"ל: שבת אינה צריכה קדוש ב"ד וכמו שנתבאר לעיל. ולפ"מ שנתבאר לעיל יש להוסיף ביאור בפלוגתא בין הבבלי וירושלמי הנ"ל שהירושלמי סובר כהראשונים הנ"ל שיש זיון של מקרא קדש וקידוש היום גם בשבת הגם שאין לו זיון קידוש ב"ד מ"מ יש בזה מצות קדוש ויש מקום לומר מקדש ישראל והשבת והבבלי חולק על זה וס"ל ששבת מסורה לגמרי לר' וקדוש של שבת אין לו שום ענין לקדושת יו"ט שחל ע"י ב"ד.

עו"ל שאין קושיא על דרשת ריה"ג מקרא וידבר משה את מועדי ד' אל בניי ששבת בראשית אין צריך קדוש ב"ד, הרי דיענו מקרא שבת קדש לה' כדרשת המכילתא, עפ"מ הרמב"ד בתו"כ שיש גירסא בתו"כ: יכול כל הפרשיות נאמרו בענין אחד. [ר' יוסי הגלילי אומר מועדי ד' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן]. כי על השבת הוא שואל אם צריכה קדוש בית דין כדמפרש בבבא בתרא ורבי יוסי הגלילי קאמר לה זקא מייתי קרא מועדי ד' לומר שאין השבת בכלל שהרי אינה קדוה מועדי כו' למהו מההיא לישנא דקמייתי בפ' יש נוחלין מתחזי דגוסתא קמייתא היא העיקר עכ"ל, ולפ"ז ברור שריה"ג עדיף ל' לדרוש ולפרש שבפרשה זו שכתב דין של קידוש ב"ד מפורש בה רק מועדי ד' לאפוקי שבת. וי"ל שריה"ג ס"ל שקרא שבתון קדש לה' הוא כפשוטו כמ"ש רש"י שמירת קדושתה לשמו ובמצותו, ראה מ"ש מדברי ר"ח: ולא קרא מקרא קודש שאינו שובת מחמת קדושת היום אלא מחמת שמתעצל לעשות מלאכה. אמנם הקושיא על המכילתא שלא הביאו מקרא מועדי ד' שאין השבת בכלל כדרשת ריה"ג, וצ"ל כמ"ש התוס' ב"ב על הדרש בקדושין שאתיא כבן עזאי שדורש קרא מועדי ד' לענין אחר לכן צריך קרא אחר ה"ג צ"ל שהמכילתא הולכת כמו בשיטת בן עזאי או רבי בתו"כ שם. (*).

180 מעלות מירושלים מרכז העולם. הבאתי לעיל פ"ל—קלו בביאור שש מצאתי בשני כתבי היד מקדמונים ע"י"ש.

(*) אחרי שהיה מאמרי מסודר לדפוס הראו לי שבס' בית אהרן (ירושלים תש"כ) לירידי הגר"א כהן וצ"ל ר"מ בשיבת חברון, האריך הרבה בכמה מקומות בספרו בבירור שיטת הראשונים בסוגיא דבי"ב ונדרים הנ"ל (ואין לי כעת אפשרות לעבור על תוכן הענינים ולהעיר עליהן) כן ראיתי שהעיר בהרבה ענייני שכבר עמדתי עליהם בתורה-שלימה.

→

ה'ישראל יעשה כפי המקום בענין שמירת השבת והג'ל' אמנם אם אנשי המקום בעצמם חלוקים במספר ימי השבוע כמו שהביא בספר הברית, שיושבי אי פיליטו חלוקים עם אנשי האלנדא, הגרים שמה כיום אחר כשזה מונה יום ראשון בשבת, אומר זה לא כי שני הוא, כן אם יושבי המדינה שינו את מספר ימי השבוע אשר ביום מקדים כמו שכתב החכם סלאוניסקי הג'ל' בחושבי חפץ הארץ אליצקא, אין הוראה הגאון הג'ל' מספק לדרך לנו וכן שמירת השבת במקומות הנוכחים, ומה שכתב שם בספר הברית מאמר ר' פ"א בקצרה: וכמו כן בכללה הימים שבמקומו ששה ימים יעשה פלאכה וכיום השבועי להשבותו כאשר הוא שם ישבות, לכן נאמר, שבת היא ז'ה' בכל מושבותיכם" — אין כוונתו מובנת, ולא איראת כוונתו מכוונת. פתח זה אינו אליהו פסוק עזרי בהמרת ספק גדול כזה בלי טעם והארת. והנה אנאב"ד מרשטיין השיב בהלבושן שנה פ' גומר פ"ד על שאילה החכם הנזכר לאמר: המערדיאן הקבוע עם"י החזרה הוא 90° פמרת ירושלים על המקום הג'ל' יום שמירת השבת למחרתו כאנשי אמעריקא. אחריו החרה הזוהי הנאב"ד רק"ק שארסקוב במגיד שנה הג'ל' גומר 28-27 רק שקבע המערדיאן 90° לעבר הירדן, וע"כ העלה לספק הפכה שאמינו חושבי מאלבורגא וקאטשאטקא מחוייבים לשנות את יום שבתם ולישבתו למחרתו. ועיקר יסודם הוא על דברי הכוזרי מאמר ר' סי"ל שהמערדיאן הוא אנז' צין (וינה) וצין הגם שהיתה אז קצה מזרחו של ישוב העולם כבר נחשבה פמערב ושבתה מאחרת לישבת שפ' א"י עם י"ח שעות, והרה"ח רב"ז ווילנר יצא נגד הרב מסשורסקוב כמגיד שנה הג'ל' גומר 14-17 והשיג על כל דבריו. אמנם לא נוהר פמדרב גדולות נגד מאורן של ישראל החבר ז"ל והוא שפא כמרת החכמים אף כי הרשות נמונה לכך בן אדם לחוות דעתו בדבר הפכה כל משוא מנים — וע"ז אמרו אין חלוקת כבוד לרב אבל לא לדרב נבחרות גורם וכמו שביאר המפרשים על המשנה באבות, מהו מתאבק בפטר רגליהם". והנה קוסט דברי החכם הנזכר הוא שאין מערדיאן חר"י כלל, ויתר הדברים שנמצאו בין שני החכמים הג'ל', ויכותם ודברי ריכס, הרוצה לרצותם עיין בעלי המגיד משנה תרל"ג ותל"ד ובה נשקט הדבר על אשר בא מחדש החכם סלאוניסקי בכתב העת, המפיר"ה בשפשה נו' הראשונים והכריע. שיש מערדיאן קבוע עם"י ד'החורה, אמנם המערדיאן אנו 90° אבל 180° מירושלים. וטעמו הוא כי מה שניכילתנו להחזיקו לירושלים בזמן שמירת השבת בלי תמונה חובה עלינו לעשות כן. א"כ כל היושבים בין ירושלים ובין 180° פמזרחת או למערבה אם יאחרו יום השבת למחרתו של שבת ירושלים או יקדימוהו מבקרב שבת שפ' ירושלים לא ישפרו י"ב שעות שלמות בשנה עם ירושלים, ע"כ הזוהר עליהם לחשוב למספר ירושלים ואז ישפרו יותר מי"ב שעות בשנה עם ירושלים, וא"כ אישא גבול המערדיאן הוא בנקודת מעלה 180° מירושלים בין למזרחת בין למערבה; והנה לא אכזר כי אם נקיים שיש ענו מערדיאן חר"י המכניי היחה סברת החכם הג'ל' נכונה וישרה וכאשר נדבר עוד מזה, והנה הנאב"ד מסשארסקוב יצא מחדש במפ"ע הפנבון משנה זאת בנומער י"ב-ס"ו לחוק את דברי הראשונים והוא שהמערדיאן החר"י הוא 90° פמזרחת שפ' ירדן ומסו והלאה מחוייבים אחינו לשנות את שבתם ולעשותה חוץ ולמחרתו כיום ראשון יקישו וישבתו את שבתם, ואנכי לא כן עמדו ולפי דעתי אין כוונתו לאמר ליושבי עיר או מדינה עשו שבתכם חוץ ויום ראשון קודש, ולמען שברכות הימים לא

הכתוב באמרו כי רגע באפו חיים ברצונו ו'ל' אותו הרגע בעצמו שהיא שעת הועם במקום אחר הוא הרגע בעצמו שהיא עת רצון במקום אחר מכה ומלפא כאחר.

עור אפשר פ'רש עס"י שיטתו ז"ר מאמר הגמ' בשבת (דף קי"ח ב') אמר ר"י א"ר אצמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון אמר ר"י משום רשב"י אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין וצדין ביאור מודע בראשונה היה רי להם בשבת א' וכעת לנאולתן מצריך רשב"י שתי שבתות, אב"פ לפי שיטתו ו'ל' אפשר לאמר דבאמת ד' בשמירת שבת אחת אב"פ באופן שכל ישראל ישמורה וא"כ כשיצאו ישראל ממצרים שכל ישראל ישראף היו כיהוד והיו כאפשרי שכולם ישמרו שבת אחת ע"כ היה די שבת אחת, אבל כשנצו ישראל מארצם ונתמורו בכל קצות הארץ א"כ א"א שכל ישראל ישמרו שבת אחת דהא כשיושבי מורה שובתין שבת, הוא ע"ש ליושבי מערב שאצמל מעבר השני להמעדיאן וכשיושבי מערב ישמרו שבת, כבר הוא יום ראשון פיושבי מורה שאצמלם, ע"כ הצריך לנאולתן שישמרו שתי שבתות ו'ר' יושבי מורה המעדיאן ישמרו שבתם ולמחרתו ישמרו יושבי מערב המעדיאן שבתם, ושתי שבתות אלה כבר ישמרוהו כל ישראל ומיר נגאלין.

- עתה אומר אחרי בקשת הסליחה מאת שני המאורות הנדולפים בעץ הכותרי ובעץ המארז ו'ל' עפל אנכי תחת כפות רגליהם, אב"פ בעיקר הדין אם באמת כוונו לזינא שיושבי צין ומשם והלאה יעשו שבתם ביום א' אשר צדיין אנכי מסופק הרבה אם כוונו לזה כאשר יהבאל, לא נאבה ולא נשמע להם, כי דבר גדול וחוש כזה היה פהם פכונתו ולחמכו עפ' יסודות נאמנים וחוקים מהחלמור ולא מצאנו פהם אף ראייה אחת מהחלמור ועיקר יסודו שפ' החבר ז"ל הוא כי לא יתכן מקום אחר לעשותו אמתלה ז'פון שמירת השבת וז'לת ארץ הקדושה. אמנם החבר בעצמו ז"ר ראה שסכרנו זאת חלושה למאד כי מאחר אשר א"י היא בטבר הארץ א"כ מההכרח הוא שהחללת היום אצל יושבי מורה קודמת פיושבי הטבור כמו שיושבי הטבור קודמים בהחללת היום פיושבי מערב, וכשב"י שבת ומעלת א"י אין פנו להפוך סודי בראשית, ובפרט כי בדבר הכרח טבעי אין כזה פא שבת ולא נגאי כמאה"ח, ההכרח פא ישובת ולא יגונה" ע"כ הוסיף צ'חוק סכרנו וז"ל: ואין להמלט במקום משתתף תהיה תחלת מורתו אחרית מערכו הוא פא"י תחלת הישוב, ואין זה כרין החורה לכך אבל כרין הטבע ג"כ כו' ע"ש בארובה. ולצונו ז"ל, דמאחר שדבר כדודי אין מורה ומערב בהחלט רק בהסכמה, כ"י פהשות מספר הימים, וליוצ מצב המדינות במעלותיהם תחת חנורת השמים וכדומה, ומאחר שההכרח לעשות מעדיאן קבוע והחורה לא ג'פחה לנו מקומו, א"כ אפוא ברור שהכוונה על א"י שהיא ראשית הישוב והמקום המעולה, וע"כ לא פירשה אותו כי היה מוכן מעצמו. והנה הוגאב"ד מטשארסקוב ראה בעצמו שעדיין א"א לעשות הלכה למעשה לעקור את השבת במקומו ולהחליפו עפ' יום אחר באין מקור נאמן לזה בתלמוד, ע"כ בדבריו כמגיד לשנת תרל"ב נומד 36—33 בנה לו יסוד מדברי הגמ' והרמב"ם וקוטב דבריו הוא ומתחוב, כי מציון תצא תורה" ילפינן דהיא העיקר והראשית לכל דברי החורה. והנה הגם שהיה הנ"ל התמצץ מאד מקורו זה אבל במחילת כבודו פא הועיל מאומה דמלכ"ר שאם נאבה ללמוד מהכתוב הנ"ל נצטרך לפמור שכפ' האיצות ישתו עם יושבי א"י כומן שמורת השבת כפי השיעור היותר האפשרי, ויהיה מזה ראייה פשיטת החכם פילאנימסקי כי בקרא

הנה עכ"ז התחלת הקריאה האמיתית פיוס התורה הוא א"י שהוא מקום התורה וכן אמר החכם ר"י הלוי ז"ל כחורי עכ"ל. ושמתתי מאז שמצאתי לי רב דמסייעא לי בביאור כונת הכורתי, והגם שהקול יהורה חלק עליך באמרו דלפי"ז תהי' מעלת א"י בהתחלת הקריאה לפי הורציון והמחשבה בפ"ב לא לפי האמת והי"ז כחפוס יעוף כו' עכ"ל. ולפי מה שכתבנו נסתלקה השגתו, דמעלת א"י אינה ברציון לכך אב"ד כן היה בפועל בקרושת שבת הראשון, ונשאר גם לדורות בהשראת כבוד שכינתו על ישראל כנוכר מדברי המדרש. העולה מכל המדובר הוא אשר כל זמן אשר לא נמגלה הישוב בחצי כדור השני פ"א

הי' צריכין לקביעת המערידאן, ולהלך את הדבקים שבמקום זה יעשו היום שבת ובמקום שאצלו יעשו שבת פמחתו, אבל היה שבת אחר לכ"ץ ישראל בפ"א ליושבני קצה המערב, וזהו מפאת בקרו ש"פ שבת ליושבני קצה המזרח נתקדש פ"ל שבת ליושבני קצה המערב, וזהו מפאת טבע הלך החמה כנודע. אמנם כאשר נמגלה פנינו הישוב גם בחצי כדור השני, א"כ טבע הלך החמה כנודע. אב"ד קבוע בחצי כדור השני, והיושבים מעבר פ"ה יחשבו היום לשבת, ויושבי עבר השני שאצלם יחשבוהו ליום ראשון כנודע מפאת טבע היקף הכדורי. ועתה פ"ינו לדעת איפה נקבע המערידאן הזה, הן נקל הוא פחמכי האומות כחזון פ"ה מערידאן הסכמי, יען כי משרתם הוא רק פ"עשות סוד נכון וקבוע לכל העמים והלשונות, אב"ד אנתו לא נמסר פ"נו קרושת יום השבת פ"עשות בו כהסתמנו ופ"הלפ"ו ע"פ יום אחר כרצוננו. והנה צריכים אנתו לחקור בזה שתי תקירות: (א) איך היה הדין בהתחלת התגלות הארצות טרם שבקבע שם חשבון קבוע פ"מספר ימי השבוע, וטרם שבקבע מערידאן במקום ידוע אם הי' לנו ראיות מן המורה אנה פ"קבעו? (ב) אחר שכבר נעשה מערידאן קבוע וחשבון ימי השבוע כבר נקבע בכל הארצות — האם לנו לשנות אותו או לא? הנה בחקירה הראשונה בראה לדעתי, כי לוא באנו לפ"עשות בתחלה מערידאן קבוע היינו מקבלים דעת החכם ס"אנאמסקי לפ"עשות המערידאן רחוק מירושל"ם 180° מפ"כד הטעם הישר שכתב החכם הנ"פ בעצמו נראה לדעתי עור ארכעה טעמים נכונים לדבר:

→ א. מאחר שהחזרה סתמה ולא ביארה לנו מקום המערידאן — הגם שאז לא הוצרכנו עדיין לקביעת מערידאן כנוכר, אבל המורה היא נצחית ופ"א נמנית וגם כל העמידות לא נכחדו מאת קורא הדורות מראש, א"כ היה פ"המורה לקבוע פ"נו את המערידאן עבור הדורות העתידים — נוכחת לאמר שמקום המערידאן היה אצל המורה כ"כ פשוט וגלוי עד שלא הוצרכה לכארי, כי מאחר אשר בעת נתינת המורה נחשב רק חצי הכדור העליון לישוב, א"כ היה החשבון הפשוט והכרוך לחשוב התחלת המורה ממקום שהחמה זורחת בתחלה ואחרית המערב. במקום שהחמה שוקעת בסוף, הגם כי לפי האמת שהשמש מקפת את כדור ארצנו הקף של"ם בכל כ"ד שעות, שוב אין לנו לא התחלה ופ"א סוף בהחלט, אבל מאחר שאז פ"א נגלה לעינינו רק החצי כדור העליון אין לנו לחשוב אלא מה שעיינונו רואת כמש"כ החוס' בבחרא (כ"ה א') על מה שאמר דשכינה במערב משום דכתיב וצבא השמים פ"ך משתחווים וחקשו החוס' הא' בלילה משתחווים למורה ומרצו דאין לנו לפ"מור אלא מה שאנו רואים בעינינו.

→ והנה מאחר שבעת נתינת התורה היה כל חצי הכדור העליון מיושב והוא 180°, א"כ יושבי קצה ישוב המורה' כשראו כאור בוקר ויריחו השמש, הרי' הייתה רחוקה מאתם עוד 90° כידוע, א"כ התחלת המורה הוא 90° מקצה הישוב המורחז הוא 180° מירושל"ם מאחר

שהיא בטבור הישוב. כן כשראו החמה שוקעת לצנות ערב אותם היישובים בקצה ישוב המערבי, והרי הימה רחוקה מאתם עוד 90° ואו נעלמה מעיניהם א"כ קצה המערב הוא 90° מקצה הישוב המערבי שהוא 180° מירושלים כו' מכוון כרעת החכם סלאגימסקי. הגם שפועת מקצת חכמים ירושלים היא 66° לאורך מערב ולרעת אחרים רק 55° אב"ע צב"פ רחוקה היא הרבה מטבור הארץ וא"כ 90° מקצה המזרחי יהיה הרבה יותר מן 180° מירושלים, עכ"ז בדבר כזה אשר אינו נגד החוש ודאי אין לנו לפנות ימין או שמאף מקבלתם ז"ל כי אולי התחיל הישוב בקצה המערב הרחק ממה שחושבים אנחנו וכן קצה המזרח לא נתארך כ"כ כמו שהוא בימינו עד שלפי מצב הישוב בחצי כדור העציון לפנינו היה ירושלים מכוון בטבור הארץ, והנה עפ"י מה שכתבנו חמתלק קושיית החוספת שבלילפה משתוחים למזרח, דזה אינו דמאחר שיש מערדיאן קבוע 180° מירושלים ובאותה נקודה ממתיל המזרח א"כ בין ביים ובין בליפה היא משתחה למערב דהא מהתחלת וריחמה עד שטובבת כל הכדור היא הולכת מזרחה פמערב כל הכ"ד שעות.

ב. קביעת המערדיאן אינו רק מטאת הכרת, כי כל זמן שאין לנו סיבה המכרחת אין לנו להפוך סדרי בראשית ולהפריך בין הדבקים ולומר כי מקום זה הוא אחרית המערב והמקום שאצלו למערבו הוא ראשית המזרח, וכמו שתמה היסוד עולם על הכותרי, עתה יש לנו לחקור: באיזה מקום יבוא לנו ההכרה לקבוע את המערדיאן?

והתשובה ע"ז היא כי זה תלוי במתלך האדם: אם יצא האדם מקצה ישוב המזרחי הלאה הלאה עד אשר יגיע קצה ישוב המערבי, ויראה שהוא מוחלק עם אנשי המקום שהוא משך יום אשר יגיע לקצה ישוב המערבי, ויראה שהוא מוחלק עם אנשי המקום שהוא משך יום תמים, וההכרה יאכוף עליו לשנות את מספר הימים אשר ברז, אם לפי חשבונו הוא יום שני בבקר ישנונו ליום ראשון בבוקר, נמצא שקביעת המערדיאן הוא אצל קצה ישוב המערבי. אמנם אם יצא האדם מקצה הישוב המערבי וילך הלאה הלאה עד אשר יגיע אל קצה ישוב המזרחי יתארך לו המערב בכל דרכו עד אשר בקצה ישוב המזרחי כבר יהיה מוחלק עם אנשי המקום שהוא משך יום תמים, ויאכוף עליו ההכרה פשנות את מספר הימים אשר ברזו, ואם לפי חשבונו הוא יום ראשון בבוקר ישנונו ליום שני בבוקר ויהיה קביעת המערדיאן אצל קצה ישוב המזרחי. וא"כ אפוא במקום ספק כזה עלינו לעשות כפי הכלל המסור מפי חכמי בעלי החלמור בכל המורה כולה, ואינא למומר הכי ואינא למומר הכי שקולים הם ויכוזאו שניהם כאחד" (ונחזים ד' א'). וצ"ענו פחשוב שאחר הלך מקצה הישוב המזרחי הלאה הלאה בחצי כדור החחחחון והשני הלך מקצה הישוב המערבי הלאה הלאה ובמקום הפנישה שלהם והוא 180° מירושלים יראו שמחולקים זה מזה משך יום שלם, ויקבעו שמה את המערדיאן, היינו האישי הבא מטאת קצה הישוב המערבי כשיאבה ללכת הלאה ישנה את מספרו בחוספת יום אחד, והאישי שבא מטאת קצה הישוב המזרחי כשיאבה לצכת הלאה ישנה את מספרו בגרעון יום אחד, והוא מכוון לכרכרי החכם סלאגימסקי.

ג. יסוד הוא במורה אשר בכל דבר ספק הולכין אחר הקרוב כמ"ש בנחרא (דף כ"ג פ' ב') הקורבה דאורייתא דכתיב במורה והיה העיר הקרובה אל החפל, ואין לומר דשכחי חמם שיש טעם לילך אחר הקרוב, דאמרינן שבודאי ה"י חזונו מקום הקרוב דשכחי כפי אבל היכא שאין טעם לילך אחר הקורבה לא אוזינן במריה, דזה אינו, דהא בטושה (מ"ה ב') תניא מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד שמנחין אותה שאין בה ב"ד

והולכין פעיל אחרת שיש בה כ"ד ת"ף ולקחו זקני העיר ההוא מ"מ, הרי שהולכין אחר הקרוכ בלא שום טעם וזהו העיר שאין בה כ"ד היא הייתה קרוכה וא"כ בודאי הוציא היה מאותה העיר, ואעפ"כ כשבוחרין עיר אחרת שיש בה כ"ד אין בוחרין אלא העיר היחיד קרוכה כמבואר שם במתני' (מ"ד ב') אין מודדין אלא פעיר שיש בה כ"ד וכמשי"כ הרמב"ם בפ"ש מה' רוצח ה'לכה ה', אלא גזירת הכתוב היא פ"ף בכ"ף דוכתא אחר הקרוכה, וא"כ איפוא כשיש פנו ספק בכל חצי כדור התחתון מתי פקודע יום השבת עצינו פ"ף בכ"ף דוכתא אחר הקרוכה, ולפי"ז המקומות הסמוכים פקצה פישוב המזרחי, עצינים פ"חשוב מספר הימים וקביעת יום השבת במספר וחשבון השנה פיושבי קצה המזרחי הקרוכים פ"הם, וכ"כ היושבים בעבר השני אצל קצה ישוב המערבי יחשבו מספרם כיושבי קצה הישוב המערבי הקרוכים פ"הם, א"כ פ"ז יעצה בידענו שהמדינות אשר בין קצה הישוב המזרחי פ"בין 1800 מילושפים יחשבו פ"מזרח ואשר בין קצה ישוב המערבי פ"בין 1800 מילושפים יחשבו פ"מערב המערדיאן הוא 1800 מילושפים כדעת החכם ס'אנאמסקי.¹

ד. בגמ' אמרי' בכמה דוכתי מקצת היום כולו, ויש פ"חקור אם טגי גם במקצת הליצה או בעי' מקצת היום דוקא, והנה מהא דאמרינן בשבת (ק"ף ב') כ"ף ששהה שמונה ימים בבחמה אינו נפל, ואמרינן על"ה בגמרא שם (ק"ז א') אי איתחזיחא פ"אורחא הוא אלפינו מניה, מוכח פ"אורה דטגי אפי' במקצת הליצה, אמנם יש פ"דוחת דשם פ"א בעי' רק שבעת ימים כמבואר בנבחים (י"ב א') כתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו וכתיב ומיום השמיני והלילה ירצה הוא כיצור פ"ירה פ"קרושה ויום פ"הרצאה ע"ש, ומשום זה מאחר שהגיע תחלת לילי שמניי מותר לישחטו, אמנם מדברי רש"י במגילה כ' א' במתני' כ"ד"ה ולא טוב"ין מוכח דטגי במקצת הליצה שכתב שם וז"ל: אפי' ג' דליצה תחילת יום הוא הכא יום בעינן, משמע דכ"ף דוכתא טגי במקצת הליצה, אמנם מדברי ז"ל ב"ה ע"ה שכתב: ולכ"ן על פ"מחר דאיקצע יום ראשון כ"כביעת—מוכח פ"הישר דבעינן מקצת היום דוקא דאפי"כ פ"ז פ"מימל' על פ"מחר הא גם בפ"צה טגי, והנה בש"ע י"ד סי' שצ"ה מציעו ח"י פסקי דטריי אהדיי פ"אורה, דכסע"ף א' פסק גבי שבעה ושפ"שים דבעינן דוקא מקצת היום, ושם כסע"ף ג' פסק כ"ן דשמועה רחוקה טגי בשעה אחת ספקא אפי' בפ"צה, הא גם שם הטעם משום דמקצת היום כ"כ"ל כמבואר בפסחים ד' א' וא"כ פ"כביעת מקצת היום דוקא, אמנם באמת שני הדינים הנ"ל מקורם מדברי הרא"ש במד"ק פ"ג סי' ע"ז והוא מתקן שם בנייהם, וז"ל: ככ"ף דכל ר"א ר"א סליק בנייהו וכ"ע ספירה פ"א אמרי' מקצת הליצה ככ"ף היום על פ"מחר, מיהו פ"ענין שמועה רחוקה ר"א כ"ע ספירה אלא טגי בשעה אחת ספקא אפי' בפ"לה, הן אמת שהדמב"ז ז"ל כ"ה"ג סי' תקנ"ט נראה כמסתמך ב"כ"ן אך ע"ז נלע"ד שעיקר המחלוקת הוא היכא דבעינן יום אם אמרינן שגם הליצה חשובה כיום או פ"א, אפי' היכא שהקפידה התורה מפני שיהיה פ"ירה ויום, אוי נהי' ומקצת פ"ירה חשובה ככ"ף הליצה ומקצת היום ככ"ף היום, אפי' פ"ירה כ"ף יום או יום כ"ף פ"ירה ודאי פ"א מהני.

והנה לפי הנחת הכותבי' שתחלת הערב הראשון, פ"כריאת העולם היה בא"י והיא היתה אמיתית וצדקת פ"ע"ד עפ"י המקובל פנו שמשם הושחת העולם והיא הייתה התחלה פכ"ף דכל ובתורה כתיב, ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" אלא דלא נקרא שם יום רק היכא שעברו עליו השני זמנים פ"ירה ויום דהיינו ערב ובוקר, א"כ אפוא יתברר פנו מקום קביעת

רפ"ל 5 פ"ג ד' א"ב 335

ת"א

מט צדון סימן יד בני

דמעות אהי צמטלי שנתא כמנאלי כשיש שם, טיכ סף שאלו ככר הוא שנת מימי יובל לכהי דצויה שנת ז' של הוונד צמחה לירושלם יובל לצוה צי"ל. ואי כיו אז אלל גם שנת ויש ויה שצ"ל צ"ל, ואי דכנדר להי עומד צמט"ל שנתא לירושלם דאלו מלחה לצוה כמנ"ל, ה"ל קס"ב דא"ר. מומ"ל לשנתו וין כשנדר כשצו"ס, ה"ל יובל לכהי אלל שו"ס ז' ויה שצ"ל צ"ל, דצירושלם כמנ"ל מול"ש יובל לצוה צ"ד ושנתא וין מומ"ל כשנאלי כשיש שם, ולכנדר שצו"ל צ"ל, ובלשנתא של ימותא כמ"ל ליק היינו צמט"ל שנתא לירש"י צמט"ל שנתא לירושלם ככר הוא שנת דצויה שאל כ"כ עור צ"ל הו"ס וואנ"ל סכור, ז"ל וממ"ל עול לכהי שכת"ר צ"ל היוו צירושלם קוד"ס ש"ל שנת והי שצ"ד ויה ז' אלל ויה שצ"ל צ"ל כמנ"ל. סמ"ל של שנת וירש"י קס"ב כמ"ל. ולשנתא כנר"שצ"ל ז"ל כהכובו"ל ל"ש"ס דצירוש"ן ש"ם שכת"ר ד"כ צירוש"א קדמוי כ"כ כ"ל סכור צומ"ל כמ"ל דלמ"ל לוח"ל א"ל שנתא כשנ"ל שנתא לירושלם. דכיו"ל ממו"ס דצירושלם וין לספק של צומ"ל א"ל מלחמת"ל דכ"י דר"י, ואל"כ עכ"ל דגם כ"ד דרמוי כנר"ש"א ז' דצמט"ס עומ"ל טיכ מיי"ל מ"ן לירושלם, ומ"ן לירושלם יקס"ב של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. לענין ז' הכש"ר"ש"י של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. ויבאר כי ויתור"א ח נב"ל החח"ל המורה על השפעה לא ישנה מחוקק"י בחשבון הדינים אשר אח"י עד שיגיע לישור. או עכ"ל י"ד כבירור גמור שכבר עבר הנב"ל, ועל המהירות של הח"ל ויה על השפעה שפירו המעלה 1800 מנר"ש"א ויש"ל א"ל מלכ"ר רביא"ר דרפ"י דוח"ק שנת"ה הנב"ל לאי דוח"ל האות"ר עם אה"ו שפלות לענין או לאח"י, גם א"א לצפ"ס, וגם איכ"ל שמיקום כהכוב"ה, ובתום של כיה"ש, יבאר ע"ד שיש לעי"ן אז עבר הנב"ל באמצע השנה, ויה ככר אמצע יום ראשון או אמ"ל מ"ג כ"י, ע"ד דאמ"ל כמנ"ל וי' א"א מ"ג דרמוי דרמוי לעי"ן סוכ"ה כ"ל.

→

[כ"ס] וצ"ל יד"ן מל פלגיו מוצ"ס צוא"ר כאל"ר ונכ"ה"ו סמ"כ"י כו"כ"ס"ס שנת על כאלוקיו"ס כמ"ס שבו"מו ל"ש"ב, ווא"כ וירש"י לכו"ן אמ"ל נב"ל כהח"ל כמנ"ל ווא"כ צמק"ס שחז"ל הו"ס מור"ש"י על כספ"ה כשנת"ל 1800 מנר"ש"א ויש"ל מ"מ ככר הנב"ל דרפ"י וין מוכ"י"ק משמ"ה כנב"ל עם אה"כ מנ"ל"ת לענין או לאח"י, לפי רומ"כ כאלופ"ן כה"ל כה"ל מ"ל כמנ"ל, ואל"כ א"ל ויה ז' אלל ויה שצ"ל צ"ל כמנ"ל. וירש"י קס"ב כמ"ל. ולשנתא כנר"שצ"ל ז"ל כהכוב"ו"ל ל"ש"ס דצירוש"ן ש"ם שכת"ר ד"כ צירוש"א קדמוי כ"כ כ"ל סכור צומ"ל כמ"ל דלמ"ל לוח"ל א"ל שנתא כשנ"ל שנתא לירושלם. דכיו"ל ממו"ס דצירושלם וין לספק של צומ"ל א"ל מלחמת"ל דכ"י דרמוי כנר"ש"א ז' דצמט"ס עומ"ל טיכ מיי"ל מ"ן לירושלם, ומ"ן לירושלם יקס"ב של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. לענין ז' הכש"ר"ש"י של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. ויבאר כי ויתור"א ח נב"ל החח"ל המורה על השפעה לא ישנה מחוקק"י בחשבון הדינים אשר אח"י עד שיגיע לישור. או עכ"ל י"ד כבירור גמור שכבר עבר הנב"ל, ועל המהירות של הח"ל ויה על השפעה שפירו המעלה 1800 מנר"ש"א ויש"ל א"ל מלכ"ר רביא"ר דרפ"י דוח"ק שנת"ה הנב"ל לאי דוח"ל האות"ר עם אה"ו שפלות לענין או לאח"י, גם א"א לצפ"ס, וגם איכ"ל שמיקום כהכוב"ה, ובתום של כיה"ש, יבאר ע"ד שיש לעי"ן אז עבר הנב"ל באמצע השנה, ויה ככר אמצע יום ראשון או אמ"ל מ"ג כ"י, ע"ד דאמ"ל כמנ"ל וי' א"א מ"ג דרמוי דרמוי לעי"ן סוכ"ה כ"ל.

29

מפני שיהו טור"ס, אל כי שפור חז"ר ז"ל צמ"י כמ"י, מ"מ קס"ב דלוח"ל טור"ס"ל י"ס צירוש"ל שנת צמ"ת סמ"ל ל"ש כהח"י וכר"י"ל ז"ל דכמ"ל"ת כמנ"ל ה"ל כשנת"ל 900 למנ"ה א"י, אשר לע"י"ו כמנ"ל ה"ל כשנת"ל כמנ"ל מומ"ל שקיט"ל כל ויה ויה צמט"ל 18 שנות מנ"י אופ"ק ירושלם, א"כ לע"י"ו מ"כ מול"ל א"י לכו"ן מ"י כג"מ דכ"כ לפענ"ל כמ"ל דכ"ל דל"ן א"ל צ"ל כמ"ס, וכמ"ס, כיו"ל. לא רק דצירושלם לא ויה מ"ס או טור"ס אלל דגם ככל כשנ"ל לא ויה אז מ"ס או טור"ס, דל"כ ויה ש"ב טור"ה אלל הירש"י"ל למענ"ל א"י דמנ"ל מור"ש"י חוק"ל לכל השנ"ל שאל"י צ"ל ויה ויה שר"ן מ"ס לכה"שצ"ס למענ"ל א"י כ"י ל"כ טור"ס"ל וי"מו ל"כ"י שנת. ואש"ר כ"ה מור"ק"ן ה"ש דקאמ"ל וין א"ל צ"ל לא כמנ"ל שנת"ה ו"ל כמנ"ל טור"ס, דכ"ל א"ל לא ויה רק ע"ס סמ"ל וואנ"ל קאמ"ל לכו"ן רכ"ס, ולכ"ל שפ"ר מור"ק"ן דקא"ל על ער"י שנת"ה ושר"י מ"ס של כל השנ"ל כול"ל, ונמנ"ל לע"י"ו דיה ש"ס לא נגמ"ל ע"ד חל"ת ויה שנת צמ"ל"ת ירושלם, ווא"כ שפ"ר מור"ן כג"מ דל"ן א"ל צמ"ל לא ש"עכ"י שנת"ה" כי כיו"ל דמנ"ס ז' גור"ל לא ויה"ל לצו"ל גם כשנת מ"ס קוד"ס ז"ן א"כ"ר סכ"ל"ת מ"מ כ"ל דרמוי, ויה כי גם לדצ"ר"ו דצמ"ל"ת מ"שכ"ר מ"ס"ל"ת שקיט"ל כל ויה ויה רק צמט"ל 14-15 שנת מנ"י אופ"ק ירושלם, מ"ס ז"ל ע" ליי"ש קיט"ס כמ"ס, כ"ל, דכ"ל ער"י דמק"ס"ת וי"ן ואל"ל דכ"י נמ"ל"ר לומר מ"ס ש"ס, וצפ"ס כמק"ס"ת כמנ"ל ויה ז"ל ל"ל כל"פ"י ש"ס נמ"ל"ר כ"ס כמנ"ל גור"ל דנמנ"ל לע"י"ו דצמט"ל כיו"מ ר"מ"ל מ"ס"ל"ת כמ"ס שקיט"ל עם 16 שנת וומר מנ"י אופ"ק ירושלם, ועכ"ל"י ויה ש"ס לא נגמ"ל אז מ"ל כשנ"ל ע"ד לח"ל ז' שנות, ז"ן א"כ"ר א"כ"ל"ת מ"מ צמ"ל"ת ירושלם, ומ"ש"ב קיט"ס כמ"ס, לכו"ן כ"ל דרמוי.

[כ"א] וצ"ל יד"ן מל פלגיו מוצ"ס צוא"ר כאל"ר ונכ"ה"ו סמ"כ"י כו"כ"ס"ס שנת על כאלוקיו"ס כמ"ס שבו"מו ל"ש"ב, ווא"כ וירש"י לכו"ן אמ"ל נב"ל כהח"ל כמנ"ל ווא"כ צמק"ס שחז"ל הו"ס מור"ש"י על כספ"ה כשנת"ל 1800 מנר"ש"א ויש"ל מ"מ ככר הנב"ל דרפ"י וין מוכ"י"ק משמ"ה כנב"ל עם אה"כ מנ"ל"ת לענין או לאח"י, לפי רומ"כ כאלופ"ן כה"ל כה"ל מ"ל כמנ"ל, ואל"כ א"ל ויה ז' אלל ויה שצ"ל צ"ל כמנ"ל. וירש"י קס"ב כמ"ל. ולשנתא כנר"שצ"ל ז"ל כהכוב"ו"ל ל"ש"ס דצירוש"ן ש"ם שכת"ר ד"כ צירוש"א קדמוי כ"כ כ"ל סכור צומ"ל כמ"ל דלמ"ל לוח"ל א"ל שנתא כשנ"ל שנתא לירושלם. דכיו"ל ממו"ס דצירושלם וין לספק של צומ"ל א"ל מלחמת"ל דכ"י דרמוי כנר"ש"א ז' דצמט"ס עומ"ל טיכ מיי"ל מ"ן לירושלם, ומ"ן לירושלם יקס"ב של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. לענין ז' הכש"ר"ש"י של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. ויבאר כי ויתור"א ח נב"ל החח"ל המורה על השפעה לא ישנה מחוקק"י בחשבון הדינים אשר אח"י עד שיגיע לישור. או עכ"ל י"ד כבירור גמור שכבר עבר הנב"ל, ועל המהירות של הח"ל ויה על השפעה שפירו המעלה 1800 מנר"ש"א ויש"ל א"ל מלכ"ר רביא"ר דרפ"י דוח"ק שנת"ה הנב"ל לאי דוח"ל האות"ר עם אה"ו שפלות לענין או לאח"י, גם א"א לצפ"ס, וגם איכ"ל שמיקום כהכוב"ה, ובתום של כיה"ש, יבאר ע"ד שיש לעי"ן אז עבר הנב"ל באמצע השנה, ויה ככר אמצע יום ראשון או אמ"ל מ"ג כ"י, ע"ד דאמ"ל כמנ"ל וי' א"א מ"ג דרמוי דרמוי לעי"ן סוכ"ה כ"ל.

[כ"ב] וצ"ל יד"ן מל פלגיו מוצ"ס צוא"ר כאל"ר ונכ"ה"ו סמ"כ"י כו"כ"ס"ס שנת על כאלוקיו"ס כמ"ס שבו"מו ל"ש"ב, ווא"כ וירש"י לכו"ן אמ"ל נב"ל כהח"ל כמנ"ל ווא"כ צמק"ס שחז"ל הו"ס מור"ש"י על כספ"ה כשנת"ל 1800 מנר"ש"א ויש"ל מ"מ ככר הנב"ל דרפ"י וין מוכ"י"ק משמ"ה כנב"ל עם אה"כ מנ"ל"ת לענין או לאח"י, לפי רומ"כ כאלופ"ן כה"ל כה"ל מ"ל כמנ"ל, ואל"כ א"ל ויה ז' אלל ויה שצ"ל צ"ל כמנ"ל. וירש"י קס"ב כמ"ל. ולשנתא כנר"שצ"ל ז"ל כהכוב"ו"ל ל"ש"ס דצירוש"ן ש"ם שכת"ר ד"כ צירוש"א קדמוי כ"כ כ"ל סכור צומ"ל כמ"ל דלמ"ל לוח"ל א"ל שנתא כשנ"ל שנתא לירושלם. דכיו"ל ממו"ס דצירושלם וין לספק של צומ"ל א"ל מלחמת"ל דכ"י דרמוי כנר"ש"א ז' דצמט"ס עומ"ל טיכ מיי"ל מ"ן לירושלם, ומ"ן לירושלם יקס"ב של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. לענין ז' הכש"ר"ש"י של ירושלם, כמו לענין חז"ל דירש"י. ויבאר כי ויתור"א ח נב"ל החח"ל המורה על השפעה לא ישנה מחוקק"י בחשבון הדינים אשר אח"י עד שיגיע לישור. או עכ"ל י"ד כבירור גמור שכבר עבר הנב"ל, ועל המהירות של הח"ל ויה על השפעה שפירו המעלה 1800 מנר"ש"א ויש"ל א"ל מלכ"ר רביא"ר דרפ"י דוח"ק שנת"ה הנב"ל לאי דוח"ל האות"ר עם אה"ו שפלות לענין או לאח"י, גם א"א לצפ"ס, וגם איכ"ל שמיקום כהכוב"ה, ובתום של כיה"ש, יבאר ע"ד שיש לעי"ן אז עבר הנב"ל באמצע השנה, ויה ככר אמצע יום ראשון או אמ"ל מ"ג כ"י, ע"ד דאמ"ל כמנ"ל וי' א"א מ"ג דרמוי דרמוי לעי"ן סוכ"ה כ"ל.

—) [י"א] **אמנם** פירין י' לעין נמכר שמתנו דמתנין נכפי התקום שאלו נכשיתו מנין ימי הכשרה על האוקיינוס הגדול הנמשק בין אמטריקא לאזיא. לפיכך נשאלו המבשרים [מיא ס' א'] דל חוקי הכשרה להשקות והשקות להשכל לכו חוקי ה'א. משום דמטריקא נמי לכפי קיימא, ולאח סברי המום ציצמות [ס"ז ט"ז] צריכא רישא ללא מוקמי אחוק קיימאם בספק ב' י' שמתמלא קפון כ"י. דמטריקא נמי לכפי קאי וכל יום גדול ואמאי, ודמי ללא דאמרי צריג גרה דמטמאה מטליג ולא חליי צמר חוקי דלמפלי שטמא צברי דכין דמנושא קא חווא אוקיע לה חוקיה, ופי' רשיי כיון דמנושא קחווא מנוחם ועלולא הלא לכך ואין לה חוקי טהרה גיג. ומשמא צריג כרי חוקי או מנוחם להשתנות צודאי צמצו חם גבול כמתלה המזרחי, ואינין אין לשמוך על חוקי או, ולפי' למשיב' הקולא' וי'א' ש"ג פיי וייא' שורה דברי המבשרים זיל כהיל וס"ל דגם חוקי טשורי להשקות גיג כרי חוקי טיש, מיני צריג אל ולכיש ליה חוקי כיון דשטיב פטולה ומשכח צודים לסמוך החוקי דמטריקא פיי' הכוונה. אינין ככרת פיי' פטולמו תמכ' וימנעל החוקי קיימאם דרזיק.

והבאר עור פסם דאין דלפסור על החוקי הריב דמסוק אמ עבר הגבול, כיון דנגיע והשאלה להצטרפים והשבים וא"כ הוי חתריסותין אהורי כמבואר מתי' בחובות [פ"ז ט"א] ומשיי פסחים ו' ט"א סוף דת' ר"י, ומשי"ב דנגיע שאלה זו גם כהור גבול המזרחי ושי'. דגם מתי"א אין לחקל בהרתי דמתין אהורי.

—) **פ"ב** [י"ב] **עוד** י' לזון צריג ללא סגרי' אחוקי כמתנו

מנין ימי הכשרה וכו' כפי התקום שאלו כיון דשאלה זו נוגע בין להטעום על האוקיינוס הגדול מאמטריקא לאזיא, וכיון להיקר להטעום על מאזיא לאמטריקא, ואם ניימא דמלא יסמני על החוקי קיימאם כמתנו הימים, טריס שידעו צצורוי שאלו חם גבול המתלה המזרחי, אינין ימלא לעמי מרתי דמתין אהורי, כמתנו הימים, נכשיב על האוקיינוס הגדול כמזון, ואפי' חם השאלה צברי צברי, מיני כיון דשאלה הוי על שניהם צצת חמת השעורים והשנים על האוקיינוס הגדול, ולשערי' לואין לשמוך צברי' על החוקי קיימאם, ועיין צמוס' כמנוח' [פ"ז ט"א] צריג צצת, ועיין פסחים [י' ט"א] לצור חמד של מתן ולפניו צ' צמוס צצורוי וחתא טכרי וחקל וכו'. וצרישי' שם סוף ד"א ר"י או צצילא צמו' שניכו' לצריג צצורוי טכיל. כרי ללא סמרי על החוקי צרוק צצרי' דמתין אהורי. וצריג' לונג' שאלה זו גם צמד צצרא המזרחי וצ' על האוקיינוס הגדול, ודאי גם מן המזרח אין להקל צצרי' דמתין אהורי, ועמו שבעל הפרי' צריג' ס' קיי מכה דגיס' סוף פיי' דמצעות פיי' שצילין חמד טמא ולמד טהור וכלן צצילין ולא נכנס [למקו'ה] וצצרי' ונגיס חייג, כרי לך צצורוי דאשיג דספק טומאה צריג' טומא צצרי' לא קא ערי רמננה ורי' מום' צריג' טהור מיני' רימי' הריב דאריב מרתי דמטריק' דמתיג טומא צצרי' לא קא ערי רמננה ורי' מום' צצריג' טמא [פ"ז ט"א] צריג' ואם טכיל הפיי' טיש, ומשמא כרי' צריג' חם ניימא דכל הכוונת על האוקיינוס הגדול בין צצורוי למערב וכין ממערב למזרח יסמוך על

לואח נלפסרי' דכל זמן שאלו הניג' לישוג, ופרי' ער שאלו בספק מלגו וירי' צצורוי גמור שערב חם גבול כמתלה המלגו פשיי דין מורי'י, לא יתכ' על הכשרה ממזיקי' כמתנו מנין ימי הכשרה והכשרה והמורה והמורידים ככפי התקום האש, ויוד' אפי' חם ירי' צצורוי גמור שערב עבר גבול המתלה ללואח ועבר חם הגבול ככשיטתו על הכשרה כאלמנ' כשנת יתם צבר אלמנ' ויס רלשו'ן, אי אמרי' מוני דרזיני' ונכרות אין אויסר מוהונין סף ציומר מיני' מיל צנוס' ככשיטה למתלה משערב טפחים. והיוני דממש' על משך זמן הכשיטה כהתקום שאלו משם צטי' צריג'י', לואח משבגני' לנמל וירד ע' י' ע' אלפי' חמת לכל רוח כמנוח' צצרי' חמי' [ס' ח"ד ס"א] ולפיי' חליי אל דגם לעיין צצרות כשנת גי' כמתנה כהתקום שאלו משם צטי' צריג'י', כל זמן שיהא על הכשרה עד שביג' לנמל או עד חוקי כהכשרה ירדה לפחות מ' טפחים, וישי' דאמרי' כסוכה [י' ט"א] מינו' דהוי דופן לעיין סוכה הוי מולי' לעיין קשר של חפילין דמינו דמתנו קשר לעיין חלות קשרת חפילין חסוד נמי קשר שרי' חייג משום שנת אשי' שאינו קשר של קיימא, ולפי' צ"ל.

[והבאר להמסקי' דרי' פביג' ולהורדי' שוהוב כפרס' דריב' פטולס לא זוז שכינה פישר'אל כ"ו.]

—) **י"ג** [י"ג] **ורכסיקתא** דרי' פפי' אוחא חמר אירי'ו

יודעים חם צאוסור חם מטלמלי' חם צצורוי חם מטלמלי', שמיר מן' לורשי' היג'ה טיש, ועיין ככשי' מה שמתנו צ"ה, חמיס להייל אל דהפסקת' מניי' לוררי' חם האוקיינוס הגדול אשך בין אזיא לאמטריקא ואינין יתלוס לבוון מקום גבול המתלה המזרחי אשך ממותי' כנוסעי' שמה לכוסוף או לגרתי על משצו הימים אשך אוחו, ופי' שאלו צל לישוג, ערדין הוא מונה משצו הימים כחוקי' כפי התקום שאלו משם, וא"ל אז ליה רק זכור משום דאנוי וירי' צצורוי חם צאוסק' זה שנוסע' עכשו' הוא גי' צצת כפי המשצו נמקום שאלו, או שמה ככר עבר חם גבול המתלה המזרחי ונמלא דיוס השנת לפי משצונו הוא מול צאוסק' זה, וחק' דמזיקי' אחוקי מיני' ליי' צצורוי דרעל, ועיין ככשי' מוכה דיי' חוקי כלל אי פרי' א', אלל ציצעה גבול המתלה המזרחי טשי' דצאוסק' מנושי' מקום גבול המתלה המזרחי טשי' דין מורי'י' אנוי נופל על מקום ציצעה כלל כהיל [לואח י"ג] עור זמ' הלא ציצעה רואח האר' בני השצו נמזיקין משצו הימים צאוסק' או אינין שפיר מקום גם שצור ורזיק, ואשך צוצ' י' לפיש כמור'ש' שכוונ' כצריג'י' מנוול' לא זוז שכינה מישרל' אשי' כשנת של חול, והיוני לוררי' חם האוקיינוס הגדול הייל וארי' יודעים חם עברו חם כגבול כהיל ורזיק.

[והבאר דאין לפסור על החוקי הריב דמסוק אמ עבר הגבול. לפי' המתי' ותי' ס' ט"א דכל חוקי דעשוי' להשתנות ולהתפצל לחי' חוקי ה"א.]

היר"ל 1 ארצות
שנת 1911

קפוח

ההכמרה

בצ"ר

סילי לכהו פוסקום דבסיים לומרם אזלין גס בדרבנן לומרם אלא הכי שאם יחל לקולא נמלא חמבול גזירת או חקנים רבנן, ולא מסתבר לה לבעל דבריחס כיון שיש סיים לחייב איי הכי לכהו לא היו רק מושבעה דמישבעה ולא משיב ספק כמשיב הנליש (פיר מהי בכוונה), משמיש במקום שגם אם יחל לקולא לא ימבעלו דבריחס לגמרי ונשין נזי"ד שאף אם לא ימבעה הוים ימבעה למחר והוא ורואי מי שפיר לא ימבעה אלא בשני, דכפי דאירכא סיים לחייבו להמבעה בראשון מיני והוא אכתי לא הוי משמיש אם ימבעה למחר בשני מקוים חקמחא דרבנן ורואי, על כן בזה לבייש ומבעה למחר לא ימבעה כנלשני"ד כיון צסי"ד.

מזבן לבייש כי דוקא אם במחילה ליל א' יהי ככר במקום מסובק אם הוא שירי שדיון לעברו במחתי של הכי, ובמחילה ליל שני (מכח ליל א' במקום שזלא ממש) הוא ככר בדרואי במקום שאותו הוים הוא שם מחילה ליל מיני והויו שפכר היגע לארצה"י או למקום יצור אחר או שככר עבר בדרואי אה הכי להסבוכים שיש קו חמירך שפיי הבורה במקום מסובק, אצל אם במחילה ליל ראשון יהי שדיון בדרואי במקום השירי לעברו במחתי של הכי אז אף אם במחילה ליל שני יהיה ככר באלצה"י או במקום אחר שמתעבים שם צוים שני (הויו וים מיני במקום המלאו ווים א' בלא במקום שזלא ממש) ומבעה בראשון מחחר ומלה עניו שם מוצת פגמתי בדרואי, ומלה און לה אלא מקומה ושמה, ואף שצמחנת הוים יעבור למקום ששם יהיה אז רק כי בלא יעלו שם חשיתו כמשיב (אות ג'). וכן אם יהיה במקום מסובק ציון במחילה ליל ראשון וציון במחילה ליל שני, ומבעה בראשון ואפי' להסבוכים יש קו חמירך ומכשי' לפי מה שזכר ספק בראשון בחייו כי אולי און קו חמירך מהים כלל ואישי עד שלא היגע לשרת, לעולם מתעבה בראשון, וצות גם מהים וורה כיון דיש סיים לחייבו להמבעה בראשון משמיש בשני. — נמלא לעולם מבעה בראשון, רק הכי שצמחלה ליל ראשון הוא במקום ספק ומחילה ליל שני במקום ורואי אז לא ימבעה בראשון רק בשני.

מצערה אולי היו אשה זו וצוה גוסעים מסודרי צוים א' בשצות שבה א' בלא והיו נמלאים ככר לפי סדר כושיה הנלי צבונגולו בשש שבה מחילה ליל א' בלא שם שבה מחילה ליל מיני במקום שזלא ולמחתי שבה מחילה ליל מיני שם (ומחילה ליל א' בלא במקום שזלא) והיו ככר באלצה"י אז מושב שלא ימבעו עד למחר שבה ורואי מיני ומכשי'. אצל מחחר והכי ממחכים לגמל מסודרי צוים א' ויוגעו צעבר לאי פויג והוא גם מקום יצור ומענו כמו שמתעבים במקום שזלא ממש, וישלמו מעמם צבונגולו עד המער והמשיב (אות ד'). — מיני אות א' שמתעב ממקומו.

מאז ושה שמה הכספוי קוזת שיון צדיו זה כי משאלתי פגמתי צדות מהוסמעים משה בלתי לאלצה"י אור מלוכה להחובב בדרך הכושים ביוגעו לשמירת שגמ, ואני מורה כל פגם שמתעב צ' שמתעב על כפי, וכפי משצון מקומיו והוא העיקר בצדקה והבדלה ומלכות על שגמ, והשני למחמו להכריז צו מעמית מלכות אצל יש להגות צו מפילין ולהתפלל על חול ככל חפלתו הוים. ומשמח דמחלה, שאם און קו חמירך מהי"ת כלל איי לשמור רק וים ראשון בצלד ומחיל יש קו חמירך מהי"ת הכי קשה לכהו

דכילי ספקדי"ר ונקולא, כי ציי"ד יכול לדמות הפקידות למחר, כי שמה מקפת הוא ולא הוי חיונה עד למחר צמי"ן, ולמחר יכול לפעור נפשי כי שמה אויה מקפת והחמול ציי"ד הוי יומה דחיובה, אלא שאז אחר שבער שני הימים ולא קרא צלף אחר מהם, ויה צבירה שצביעל מלה דרבנן וצבל כהיי ליל ספקדי"ר לקולא, שיש יקרא ציי"ד שבה וים הראשון שפגם צו דמוקף שגם המורה לרוי צירך לקיימה, כמבואר בגמ' (פיי מהי מנילה הי"א) ובש"ס חיים (חא"ר"ה סיי קסי"א) שיש. מבואר כי מלי טעם קוים המלה און שום ימרון צמה שקורא ציי"ד (כשהספק שקול), כי כך הוא והוא ידו"ס גם אם הכי קורא צמי"ן, אלא משום און משצורין על המלות צירך לקרומה מוקף שגמל המורה לרוי.

רלצני"ד כן הוא ממש לגמין מי בלא צומן שקדשו ציי"ד אה הכודש שפיי רלוי, והוי ספק לערות הכחוקות מתי נקצב המורת, דכילי ספקדי"ר כי כל וים יכול לדמות המענים לשמה לא הוים הוי יומה דחיובה, ממש כמו במקרה מנילה צמי"ס הכוספוקות, אלא שמי"א אחר שיבער שני הימים ויה בדרואי שצבעל מלות חשנית מיני. על כן צבכהה מחשבה וים אחר והי צירך להמבעה צוים בראשון של הכספק דמוקף שגמל המורה לרוי צירך לקיימה כמו במקרה מנילה, לזה נראה דסיל לחי חיים (הי"ל) דכיון שצמחנת לענין טעם קוים המלה און שום ימרון צמה שמתעבה צוים ראשון על כן בזה מושב שמתעבה בשני שבה מי ספק א' דאז גם אם לקרשעל דמולה"ה יהא, הכי ארי"י (מתעבה מיני). אולימל בייתי בלוחו דהרי לא קבעתווי אלא בשפירי. והרי זה דומה להא ראחא במנילה (וי) בשלמה רכפריי מסתבר פגמתי דאון מעצריין על המלות אלא רכפריי מיני, ארי"ט פגמתי. רלצני"ג מסתד גמלה לעלות טרוף שיש. הכי דאף דכילי לוקומה קרא דכתיב כל שגם וישב דאם לאחשתינו דבשעה משעבתי יקרא מנילה צמוד ראשון, ומטעמה דאון מעצריין על המלות, אפי"י סיל לרשני"ג דקיי"ל כווחי, דמהי סבדלי דמסתד גמלה לעלות לומר קריחמה צמוד שני, והיי"ג כהיי"ג. — והמחירי סיל דאף שיש קוזת מעלה ומה אם ימבעה צמי ספק א' מלא ימבעה צמי ספק א' מיני און מעלה זו בעמל המענות של וים מי בלא, על כן כד סבדל דמוקף כשבל המורה לרוי צירך לקיימה, מדרך. או אולי סיל דכא האריי שיה קוצבו בשפירי לא קראי רק על מקדש ראשון מבל מקדש שני לבייש רצו צמושי נשדף (שוי"י צבורת ארי"ט) איי און שום מעלה צמי ספק א' על כן ומבעה בראשון מוקף כשבל המורה לרוי.

במצא וכל שויה ימרון צממס קוים המענות אם ומענה צוים כשני, אז לבייש און עליו להמנות אלא צוים שני. ומטעה נתי פיי"א (וי"ד סיי קיי"י כללי סיים סקדי"י) בשם השטבי"ת יאשפול אירכא סיים להחמיר אוליין בדרבנן לקולא, ושוי דרבי משוצב שם (סי"ק רל"ד) שמיני"ה כן בשם עוד פוסקים רבים. ולגממס בדרואי גם צני"ד אה כי יש סיים לחייבו להמנות צוים שבה מי בלא צעבר קו המחתי, מיני גם בזה אמריי ספקדי"ר לקולא וחס כדיל שלא יבעל חוצת החמיות, הכי ומענה למחר צוים שבה ורואי מי בעברו המעריצי של הכי.

וירותר מה לגמרי"ד שגם להפוסקים החולקים וסבוכים דבסיים לחומרם מחמירין גם מדרבנן, ומענה ציי"ד בשני שבה אולי עי. דנראה לפי עניו דשמי כשיימחא דשמיה ועד כאל לא

